

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista. Lisäksi muutettaisiin asianajajista annettua lakia, valtion oikeusaputoimistoista annettua lakia, oikeudenkäymiskaarta, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettua lakia, oikeusapulakia, lastensuojelulakia ja valtioneuvoston oikeuskanslerista annettua lakia.

Esityksen päätavoitteena on oikeudenkäyntien asianosaisten oikeusturvan ja asianmukaisen oikeudenhoidon edellytysten parantaminen oikeudenkäyntiasiamiesten ja -avustajien työn laatutasoa nostamalla. Tämä toteutettaisiin siten, että kaikki oikeudenkäyntiasiamiehet ja -avustajat saatettaisiin ammattieettisten velvollisuuksien ja valvonnan piiriin perustamalla muille oikeudenkäyntiasiamiehille ja -avustajille kuin asianajajille ja julkisille oikeusavustajille uusi lupajärjestelmä. Luvat myöntäisi perustettava oikeudenkäyntiavustajalautakunta.

Luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja olisi oikeudenkäyntiasiamiehen ja -avustajan tehtävässään, samoin kuin tuomioistuimen määräykseen tai avustajanmääräykseen perustuvassa tehtävässä, velvollinen noudattamaan asiallisesti samansisältöisiä ammattieettisiä sääntöjä kuin asianajajat ja julkiset oikeusavustajat.

Luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja olisi mainituissa tehtävissään oikeuskanslerin, maan yleisen asianajajayhdistyksen — toisin sanoen Suomen Asianajajaliiton — yhteydessä toimivan valvontalautakunnan ja oikeudenkäyntiavustajalautakunnan valvonnan alainen. Luvan saaneelle oikeudenkäyntiavustajalle voitaisiin määrätä vastaavat kurinpidolliset seuraamukset kuin asianajajalle ja julkiselle oikeusavustajalle. Kurinpidollis-

ta seuraamusta koskevista päätöksistä olisi muutoksenhakumahdollisuus tuomioistuimeen.

Asianajajista annettuun lakiin ja valtion oikeusaputoimistoista annettuun lakiin tehtäisiin uudesta lupajärjestelmästä johtuvat muutokset. Valvontalautakunnan riippumattomuutta ja toiminnallista erillisyyttä suhteessa Suomen Asianajajaliittoon vahvistettaisiin. Valvontalautakuntaa laajennettaisiin yhdellä jaostolla, ja lautakuntaan otettaisiin jäseniksi myös luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia.

Oikeudenkäymiskaarta muutettaisiin siten, että oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana voisi yleisissä tuomioistuimissa yleensä toimia vain asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja.

Avustajapakko otettaisiin käyttöön ylimääräisessä muutoksenhaussa korkeimmassa oikeudessa.

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetussa laissa tarkoitetuksi puolustajaksi tai asianomistajan oikeudenkäyntiavustajaksi sekä oikeusapulaissa tarkoitetuksi avustajaksi voitaisiin määrätä julkinen oikeusavustaja, asianajaja ja tietyin edellytyksin luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja.

Lastensuojelulain muutoksella lupajärjestelmä ulotettaisiin myös lastensuojeluasioihin hallinto-oikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan vuoden 2013 alusta. Vuoden siirtymäaikana lakien voimaantulosta lukien oikeudenkäyntiasiamiehet ja -avustajat säilyttäisivät aiemman kelpoisuutensa.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	4
1 JOHDANTO.....	4
2 NYKYTILA.....	4
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	4
2.1.1 Oikeudenkäyntiasiamiespalvelujen tarjonta.....	4
2.1.2 Oikeudenkäyntiasiamiehen kelpoisuusehdot.....	7
2.1.3 Oikeudenkäyntiasiamiesten toimintaa koskevat säännökset ja toiminnan valvonta.....	9
2.2 Perus- ja ihmisoikeudet.....	13
2.2.1 Elinkeinovapaus.....	13
2.2.2 Oikeudenmukainen oikeudenkäynti.....	14
2.2.3 Julkisen hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle.....	14
2.3 Kansainvälinen vertailu.....	15
2.4 Nykytilan arviointi.....	15
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	16
3.1 Tavoitteet.....	16
3.2 Toteuttamisvaihtoehdot ja keskeiset ehdotukset.....	17
3.2.1 Oikeudenkäyntiasiamiehen tehtävän luvanvaraistaminen.....	17
3.2.2 Luvanvaraisuuden laajuus.....	17
3.2.3 Luvan myöntämisen edellytykset.....	18
3.2.4 Luvan myöntäjä.....	18
3.2.5 Luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan velvollisuudet.....	19
3.2.6 Luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan valvonta.....	19
3.2.7 Avustajapakko ylimääräiseen muutoksenhakuun korkeimmassa oikeudessa	20
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	21
4.1 Taloudelliset vaikutukset.....	21
4.1.1 Vaikutukset valtiontalouteen.....	21
4.1.2 Taloudelliset vaikutukset asianajopalveluiden tarjoajille.....	22
4.1.3 Taloudelliset vaikutukset asianajopalveluiden asiakkaille.....	23
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	23
4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	24
5 ASIAN VALMISTELU.....	25
5.1 Aikaisempi valmistelu.....	25
5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	26
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	27
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	27
1.1 Laki luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista.....	27
1.2 Laki asianajajista.....	46
1.3 Laki valtion oikeusaputoimistoista.....	53
1.4 Oikeudenkäymiskaari.....	54
15 luku Oikeudenkäyntiasiamiehestä.....	54
31 luku Ylimääräisestä muutoksenhausta.....	57
1.5 Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa.....	58
2 luku Asianosaisen avustamisesta.....	58

1.6	Oikeusapulaki.....	59
1.7	Lastensuojelulaki	60
1.8	Laki valtioneuvoston oikeuskanslerista	60
2	TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET	60
3	VOIMAANTULO.....	61
4	SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS	61
	LAKIEHDOTUKSET	65
	1. Laki luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista	65
	2. Laki asianajajista annetun lain muuttamisesta.....	74
	3. Laki valtion oikeusaputoimistoista annetun lain 6 §:n muuttamisesta	79
	4. Laki oikeudenkäymiskaaren 15 ja 31 luvun muuttamisesta	80
	5. Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 2 luvun 2 §:n muuttamisesta	82
	6. Laki oikeusapulain 8 §:n muuttamisesta	83
	7. Laki lastensuojelulain muuttamisesta.....	84
	8. Laki valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 1 §:n muuttamisesta	85
	LIITE	86
	RINNAKKAISTEKSTIT	86
	2. Laki asianajajista annetun lain muuttamisesta.....	86
	3. Laki valtion oikeusaputoimistoista annetun lain 6 §:n muuttamisesta	96
	4. Laki oikeudenkäymiskaaren 15 ja 31 luvun muuttamisesta.....	97
	5. Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 2 luvun 2 §:n muuttamisesta	101
	6. Laki oikeusapulain 8 §:n muuttamisesta	102
	8. Laki valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 1 §:n muuttamisesta	103

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Oikeudellisten palvelujen tarjoajien päätehtävänä on huolehtia oikeusturvan toteutumisesta eli siitä, että yhteiskunnan jäsenillä, yksilöillä ja yhteisöillä, on palveluntarjoajien avulla mahdollisuus toteuttaa yhteiskunnan heille takaamat oikeudet. Oikeudenkäyntiasiamies- ja -avustajapalveluita tarjoavat eivät kuitenkaan voi toimia ainoastaan asiakkaidensa oikeuksien toteuttamiseksi, vaan heidän toimintansa on koiduttava koko oikeusjärjestyksen toimivuuden hyväksi. Jatkossa tässä esityksessä oikeudenkäyntiasiamiehiä ja -avustajia ei eroteta toisistaan vaan käytetään yhteistermiä oikeudenkäyntiasiamies.

Oikeudenkäyntiasiamiesten toimintaan liittyvä toimintaympäristö eli tuomioistuimet sekä rikosasioissa asiamiesten vastapuolena toimiva syyttäjälaitos on uudistettu 1990-luvulla ja 2000-luvun alussa. Nämä uudistukset edellyttävät myös oikeudenkäyntiasiamiehiä, heille asetettavia vaatimuksia sekä heidän toimintaansa koskevien säännösten tarkastelua.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

2.1.1 Oikeudenkäyntiasiamiespalvelujen tarjonta

Yleistä

Oikeudenkäyntiin liittyviä oikeudenkäyntiasiamiespalveluja rikos- ja riita-asioissa yksilöille ja yhteisölle tarjoavat useat eri palveluntarjoajat: asianajajat, julkiset oikeusavustajat, muut ammatikseen asianajoa hoitavat lakimiehet, eli erityisesti lakiasiaintoimistoissa työskentelevät lakimiehet, sekä yritysten ja yhteisöjen palveluksessa olevat lakimiehet. Näiden palvelujen tarjonta Suomessa on suhteellisen vapaata, sillä Suomessa ei ole voimassa asianajajakokoa eikä asianajamonopolia.

Asianajajakokolla tarkoitetaan oikeudenkäynnin asianosaiselle kohdistettua kieltoa itse ajaa joko kaikenlaisia tai ainakin tiettyjä asioita määrätyissä tai kaikissa tuomioistuimissa ja oikeusasteissa, sekä velvollisuutta ottaa asiaansa hoitamaan asianajaja. Laajemmin voidaan puhua avustajakokosta, jolloin asianosaisen on käytettävä avustajaa, mutta tämän ei tarvitse olla asianajaja.

Asianajamonopoli tarkoittaa, että oikeudenkäynnin asianosaisella on oikeus itse ajaa omaa asiaansa, mutta hän on velvollinen, jos hän haluaa käyttää oikeudenkäyntiasiamiestä, ottamaan asiamiehekseen asianajajajärjestöön kuuluvan asianajajan. Asianajamonopoli voi olla voimassa kaikissa oikeudenkäynneissä tai se voi koskea vain tiettyjä oikeudenkäyntimenettelyjä tai tiettyjä tuomioistuimia tai oikeusasteita.

Vaikka Suomessa ei sinänsä ole voimassa varsinaista asianajaja- tai avustajakokoa, niin eräiden tilanteiden varalta tuomioistuimelle tai muulle viranomaiselle on laissa säädetty oikeus määrätä asianosaiselle avustaja viran puolesta.

Asianajajat

Asianajaja on lakimies, joka on hyväksytty maan yleisen asianajajayhdistyksen eli julkisoikeudellisen Suomen Asianajajaliiton (jäljempänä myös *Asianajajaliitto* tai *asianajajayhdistys*) jäseneksi. Asianajajien toimintaa sääntelevät asianajajista annettu laki (496/1958), sen nojalla oikeusministeriön päätöksellä (934/2004) vahvistetut Asianajajaliiton säännöt sekä Asianajajaliiton asianajajien noudatettavaksi vahvistamat erilaiset ohjeet.

Asianajajaksi pääsemisen edellytyksistä säädetään asianajajista annetun lain 3 §:ssä ja Asianajajaliiton sääntöjen 5 §:ssä. Kelpoisuusvaatimuksissa on pääkohdittain kyse seuraavista jäseneksi hakevaa koskevista seikoista: kansalaisuus, ikävaatimus, oikeustieteen kandidaatin tai maisterin tutkinto, riittä-

vä taito ja käytännöllinen kokemus, erillisen asianajajatutkinnon suorittaminen, tunnettu rehellisyys, sopivuus asianajajan toimeen, täysivaltaisuus ja ammatillinen itsenäisyys.

Kansalaisuudeltaan hakijan on oltava joko Suomen tai jonkin muun Euroopan talousalueen valtion kansalainen. Iältään hakijan on oltava 25 vuotta täyttänyt.

Koulutusvaatimuksena on oikeustieteen kandidaatin tai maisterin tutkinnon suorittaminen. Näiden tutkintojen suorittaminen voidaan korvata oikeustieteellisen tutkinnon suorittamisella ulkomailla, jos henkilö lisäksi on saanut ammattipätevyyden tunnustamisesta annetun lain (1093/2007) tai ulkomailla suoritettujen korkeakouluopintojen tuottamasta virkakelpoisuudesta annetun lain (531/1986) mukaisen Opetushallituksen päätöksen kelpoisuudesta oikeustieteen kandidaatin tai oikeustieteen maisterin tutkintoa edellyttävään tehtävään ja suorittanut mahdolliset päätöksessä edellytetyt lisävaatimukset.

Vaaditusta taidosta ja käytännöllisestä kokemuksesta säädetään Asianajajaliiton sääntöjen 5 §:ssä, jonka mukaan hakijan on tullut saavuttaa asianajajan toimen harjoittamiseen tarvittava taito ja käytännöllistä kokemusta siinä toimimalla lakimiestutkinnon suorittuaan ennen jäseneksi pääsyä vähintään neljän vuoden ajan oikeudenhoidon alalla tai siihen verrattavissa oikeustieteellistä koulutusta edellyttävissä toimissa tai tehtävissä, kuitenkin vähintään kaksi vuotta avustavana lakimiehenä asianajotoimistossa, julkisena oikeusavustajana tai itsenäisenä asianajotehtävien hoitajana taikka muussa sellaisessa toimessa, jossa hän on vastaavassa määrin hoitanut asianajotehtäviä.

Asianajajatutkinnon tarkoituksena on varmistaa, että asianajajaksi pyrkivä tuntee asianajotoimintaa koskevien keskeisten lainsäädännösten sisällön sekä erityisesti asianajotoimintaa koskevat eettiset säännöt, eli hyvän asianajajatavan sisällön. Asianajajatutkinnosta määrätään tarkemmin oikeusministeriön päätöksellä vahvistettavassa asianajajatutkinnon tutkintojärjestyksessä.

Rehellisyysvaatimuksella tarkoitetaan sitä, että hakija voidaan todeta rehelliseksi hänen aiemman toimintansa ja hänestä saatujen lausuntojen perusteella. Käytännössä säännök-

sen merkitys on kuitenkin siinä, että henkilöä, joka on ennen jäsenhakemustaan tuomittu epärehellisyysrikoksesta, ei voida ottaa Asianajajaliiton jäseneksi. Asianajajaliiton ratkaisukäytännössä jäsenhakemus on eräissä tapauksessa hylätty sen johdosta, että hakija oli häntä jäsenhakemuksen johdosta kaltaessa antanut totuudenvastaisia tietoja taloudellisista oloistaan.

Asianajajan on oltava myös muilta ominaisuuksiltaan ja elämäntavoiltaan sopiva harjoittamaan asianajajan tointa. Sopivuusvaatimus on rinnastettavissa valtion virkaan nimittävältä vaadittavaan sopivuuteen asianomaiseen virkaan. Asianajajaliiton hallituksen ratkaisukäytännössä jäsenhakemuksen hylkääminen sopivuusvaatimuksen perusteella on perustunut hakijan psyykkisiin vaikeuksiin tai alkoholin tai huumeiden väärinkäyttöön. Myös hakijan taloudelliset olosuhteet, lähinnä niin sanottu ylivelkaisuus, ovat johtaneet jäsenhakemuksen hylkäämiseen.

Täysivaltaisuudella tarkoitetaan sitä, ettei hakija ole konkurssissa eikä hänen toimintakelpoisuuttaan ole holhoustoimilaissa (442/1999) tarkoitettulla tavalla rajoitettu.

Ammatillinen itsenäisyys tarkoittaa, että asianajajan on oltava itsenäinen ammatinharjoittaja tai hänen on harjoitettava asianajotoimintaa yhtiömuodossa toisen asianajajan kanssa tai hän voi olla työsuhteessa vain toiseen asianajajaan. Riittävää itsenäisyyttä asianajajan ammatin harjoittamiseen ei siis katsota olevan lakimiehellä, joka työntekijänä muun kuin asianajajan palveluksessa tai virkamiehenä on velvollinen hoitamaan asianajotehtäviä toisen johdon ja valvonnan alaisena tai esimiestensä määräyksiä noudattaen. Tällainen henkilö ei voi olla asianajajana, ellei asianajajayhdistyksen hallitus siihen erityisestä syystä suostu. Määräys ei kuitenkaan koske valtion oikeusaputoimistoissa työskenteleviä julkisia oikeusavustajia.

Asianajajista annetun lain 3 § sisältää määräykset niistä edellytyksistä, joilla henkilö, jolla jossakin muussa Euroopan talousalueen valtiossa on asianajajan toimen harjoittamisen ammattipätevyys, on hyväksyttävä asianajajaksi.

Kelpoisuusvaatimukset täyttävä hakija on otettava Asianajajaliiton jäseneksi. Mahdollinen jäsenhakemuksen hylkäävä päätös on

perusteltava, ja hakijalla on oikeus valittaa päätöksestä Helsingin hovioikeuteen.

Vuoden 2009 lopussa asianajajien lukumäärä oli 1 878. Julkisia oikeusavustajia Asianajajaliiton jäsenistä mainittuna ajankohtana oli 122. Asianajotoimistoissa, joita maassa sivutoimipisteineen vuoden 2009 lopussa oli vajaat tuhat, työskenteli mainittuna ajankohtana asianajajien lisäksi noin 600 Asianajajaliittoon kuulumatonta lakimiestä, jotka eivät täyttäneet Asianajajaliiton jäseneksi pääsemiseen vaadittua työkoekemusta.

Julkiset oikeusavustajat

Julkisesta oikeusavustuksesta säädetään oikeusapulaissa (257/2002) ja valtion oikeusaputoimistoista annetussa laissa (258/2002) sekä niiden perusteella annetuissa asetuksissa. Oikeusapua voidaan antaa sekä tuomioistuimissa käsiteltävissä että muissa oikeudellisissa asioissa sellaisille henkilöille, joiden ei voida olettaa taloudellisen asemansa vuoksi kykenevän kokonaisuudessaan vastaamaan tarvitsemansa oikeusavun kustannuksista.

Oikeusavun antamisesta päättää valtion oikeusaputoimisto. Oikeusapua antavat oikeusaputoimistoissa työskentelevät julkiset oikeusavustajat sekä yksityiset lakimiehet. Muissa kuin tuomioistuimissa käsiteltävissä asioissa oikeusapua antavat lähes poikkeuksetta julkiset oikeusavustajat.

Julkisen oikeusavustajan kelpoisuusvaatimuksena on oikeustieteen kandidaatin tai maisterin tutkinto sekä riittävä kokemus asianajajan työstä tai tuomarin tehtävien hoitamisesta.

Oikeusaputoimistojen lukumäärä vuoden 2009 lopussa oli 52, ja toimipaikkoja yhteensä oli 81. Oikeusaputoimistojen palveluksessa mainittuna ajankohtana oli 225 julkista oikeusavustajaa, joista 122 oli myös Asianajajaliiton jäseniä.

Lakiasiantoimistot ja niissä työskentelevät lakimiehet

Kaikki oikeudellisia palveluita tarjoavat lakimiehet eivät halua kuulua jäseninä Asianajajaliittoon tai heillä ei puuttuvan kelpoisuuden vuoksi ole mahdollisuutta päästä jä-

seniksi liittoon taikka he ovat aikaisemmin tulleet erotetuksi liitosta. Tällaiset lakimiehet voivat tarjota palveluitaan lakiasiantoimistostaan. Lakiasiantoimistojen ja niiden palveluksessa olevien lakimiesten oikeudelliset palvelut ovat samankaltaisia kuin asianajotoimistojen ja asianajajien tarjoamat palvelut.

Lainsäädännössä ei ole määritelty lakiasiantoimistojen omistajille tai niissä työskenteleville lakimiehille erityisiä kelpoisuusehtoja. Markkinatuomioistuimen päätöksillä 1983:5 ja 1983:6 on kuitenkin tosiasiallisesti osittain rajoitettu oikeudellisten palvelujen tarjoamista lakiasiantoimistoista siten, että oikeustieteellistä tutkintoa vailla olevia henkilöitä on kielletty markkinoimasta elinkeinotoimintaansa ilmaisuilla ”lakiasiantoimisto” tai muutoin sanan ”lakiasiat” hallitsemalla yleisviittauksella. Lisäksi kuluttaja-asiamies on katsonut, ettei esimerkiksi varanotaari tai oikeustieteen ylioppilas voi markkinoida itseään lakimiehenä.

Lakiasiantoimistojen ja niissä työskentelevien lakimiesten oikeudellisten palvelujen määrän arvioimista vaikeuttaa se, ettei lakiasiantoimistojen ja niissä työskentelevien lakimiesten lukumäärästä ole saatavissa luotettavia tilastotietoja. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen ”*Oikeusolot 2004*” -tutkimuksessa esitetään, että vuonna 2003 lakiasiantoimistoissa työskennelleiden lakimiesten lukumäärä olisi ollut arviolta 600.

Elinkeino- ja edunvalvontatoiminnan yhteydessä tarjottavat palvelut

Oikeudenkäyntiasiamiehinä toimii myös erilaisten liikeyritysten, joiden pääasiallisena toimialana on muu kuin oikeudellisten palvelujen tarjonta, palveluksessa olevia lakimiehiä. Esimerkkeinä tällaisesta toiminnasta ovat vakuutuslaitosten palveluksessa olevat lakimiehet, jotka usein hoitavat vakuutuslaitoksen myöntämiin vakuutuksiin perustuvia riitoja vakuutuksenantajan ja vakuutuksenottajan välillä. Myös julkisyhteisöjen palveluksessa olevat lakimiehet hoitavat jossain määrin työnantajaansa liittyviä oikeudenkäyntiasioita.

Eri alojen ammattiliitot tarjoavat jäsenilleen oikeudellisia palveluja työ- tai virkasuh-

teeseen liittyvissä asioissa. Nämä palvelut kattavat sekä oikeudellisen neuvonnan että avustamisen oikeudenkäynnissä.

Elinkeinoelämän tai edunvalvontajärjestöjen palveluksessa olevien lakimiesten tarjoamista oikeudenkäyntiasiamiespalveluista ei ole saatavissa tilastotietoja.

Ammattimaisen perintätoiminnan harjoittajat

Perintätoiminnan luvanvaraisuudesta annetun lain (517/1999) 1 §:n mukaan perintätoimintaa saa harjoittaa vain se, jolle aluehallintovirasto on myöntänyt laissa tarkoitettua toimiluvan. Toimilupaa ei kuitenkaan vaadita satunnaiseen perintätoimintaan, jos perintätoimintaa ei ole markkinoitu. Toimilupaa ei myöskään vaadita muun ohella asianajajan tai hänen apulaisensa harjoittamaan perintätoimintaan.

Lain mukaan toimilupa on myönnettävä luotettavalle ja vakavaraiselle hakijalle, joka saa harjoittaa elinkeinoa Suomessa, ilmoittaa tiedot perintätoiminnasta vastaavasta henkilöstä sekä kykenee huolehtimaan toimeksiantajan lukuun perittävistä varoista ja toimeksiantajaa ja velallista koskevien tietojen asianmukaisesta suojaamisesta.

Hakijan luotettavuudesta säädetään lain 3 §:ssä. Sen mukaan toimiluvan hakijaa pidetään luotettavana, jos hakijana olevaa ammatinharjoittajaa, hakijana olevan yhteisön tai säätiön toiminnasta vastaavaa henkilöä taikka perintätoiminnasta vastaavaa henkilöä ei ole lainvoiman saaneella tuomiolla viiden viimeisen vuoden aikana tuomittu vankeusrangaistukseen tai kolmen viimeisen vuoden aikana sakkorangaistukseen rikoksesta, jonka voidaan katsoa osoittavan henkilön olevan ilmeisen sopimaton harjoittamaan perintätoimintaa. Toimiluvan hakijaa ei kuitenkaan pidetä luotettavana, jos edellä mainittu henkilö on muutoin aikaisemmalla toiminnallaan osoittanut olevansa ilmeisen sopimaton perintätoiminnan harjoittajaksi.

Lain 4 §:ssä määritellään vakavaraisuus niin, että toimiluvan hakijaa pidetään vakavaraisena, jos on ilmeistä, että hakija kykenee vastaamaan taloudellisista velvoitteistaan. Toimilupaa haettaessa hakijan on esitettävä todistus siitä, ettei hakijalla ole maksamatta erääntyneitä veroja.

Muut palveluntarjoajat

Aikaisemmin varsinkin maaseudulla oli hyvin tavallista, että eläkkeelle jääneet poliisit ja kihlakunnanoikeuksien lautamiehinä toimineet henkilöt tarjosivat oikeudellisia palveluja lähinnä laatimalla testamentteja, kiinteistökauppa- ja perukirjoja sekä hoitamalla tuomioistuimissa erilaisia hakemus- ja kirjaamisasioita. Täsmällistä tietoa ei ole siitä, miten yleistä tällainen palvelu on nykyään, mutta voidaan arvioida, ettei tällaisella lakimieskoulutusta vailla olevien henkilöiden palveluntarjoamisella ole nykyään kovinkaan suurta merkitystä.

Muihin palveluntarjoajiin voidaan lukea myös lakimieskoulutuksen saaneiden henkilöiden sivutoimenaan tarjoamat oikeudenkäyntiasiamiespalvelut. Usein tällainen toiminta on kuitenkin pienimuotoista ja satunnaisista suuntautuen esimerkiksi sukulaisten ja tuttavien auttamiseen oikeudellisten ongelmien ratkaisussa joko ilmaiseksi tai vastiketta vastaan. Tällaisen palvelun määrästä ei ole saatavissa luotettavaa selvitystä, mutta tällaisen palvelun voidaan olettaa olevan yleisempää kuin lakimieskoulutusta vailla olevien henkilöiden edellä kerrotut palvelut.

Oikeudenkäyntiasiamiehet tuomioistuimissa käsiteltävissä asioissa

Siitä, mikä edellä tässä jaksossa kuvattujen eri palveluntarjoajaryhmien osuus on erilaisista oikeudenkäyntiasiamiestehtävistä, ei ole saatavissa täsmällistä tilastotietoa. Erilaisia hajanaisia tilasto- ja tutkimustietoja asiamiehistä tuomioistuinasioissa on kuitenkin saatavissa. Näitä tietoja on selostettu työryhmämietinnössä ”*Oikeudenkäyntiavustajien kelpoisuus ja valvonta*” (oikeusministeriön työryhmämietintö 2009:17, s. 31–38).

2.1.2 Oikeudenkäyntiasiamiehen kelpoisuusehdot

Oikeudenkäymiskaari

Oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan, jollei muualla laissa toisin säädetä, oikeudenkäyntiasiamiehenä saa toimia asianajaja tai muu oikeustieteen

kandidaatin tutkinnon suorittanut, rehellinen ja muutoin kyseiseen tehtävään sopiva ja kykenevä henkilö, joka ei ole konkurssissa ja jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu.

Mainitun pykälän 3 momentin mukaan oikeudenkäyntiasiamiehenä saa kuitenkin toimia asianosaisen suoraan etenevässä tai taakenevassa polvessa oleva sukulainen ja hänen sisaruksensa sekä asianosaisen aviopuoliso, vaikka hän ei olisikaan suorittanut lakimiestutkintoa.

Tämän lisäksi myös pykälän 4 momentti sisältää poikkeussäännöksen 1 momentin lakimiesvaatimuksesta. Säännöksen mukaan vailla lakimieskoulutusta oleva rehellinen ja muutoin kyseiseen tehtävään sopiva ja kykenevä täysi-ikäinen henkilö, joka ei ole konkurssissa ja jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu, voi toimia oikeudenkäyntiasiamiehenä oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:ssä tarkoitetussa asiassa, hakemusasiassa, joka ei ole riitainen, sekä maoikeusasiassa.

Oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:ssä tarkoitettuja niin sanottuja summaarisia asioita ovat tietyn määräistä saamista koskevat asiat, hallinnan tai rikkoutuneen olosuhteen palauttamista koskevat asiat ja häätöä koskevat asiat.

Edellytyksenä muun kuin lakimiesasiamiehen käyttämiselle oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:ssä tarkoitetussa summaarisessa asiassa on vielä, että kantaja ilmoittaa, ettei asia hänen käsityksensä mukaan ole riitainen. Jos tällainen summaarinen asia tai hakemusasia oikeuskäsittelyn yhteydessä muuttuu riitaiseksi, muuttuu myös oikeudenkäyntiasiamiehen kelpoisuusvaatimus lakimiesvaatimukseksi.

Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997; ROL) 2 luvun 2 §:n pääsäännön mukaan puolustajaksi ja asianomistajan oikeudenkäyntiasiamieheksi on määrättävä julkinen oikeusavustaja tai asianajaja. Poikkeuksellisesti puolustajaksi tai asianomistajan oikeudenkäyntiasiamieheksi voidaan määrätä julkisen oikeusavustajan tai asianajajan sijasta muu oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittanut henkilö, joka täyttää ne vaatimukset, jotka oikeudenkäymiskaareissa

asetetaan oikeudenkäyntiasiamiehelle. Tämä on mahdollista, jos sopivaa julkista oikeusavustajaa tai asianajajaa ei ole tiedossa tai jos tällaisen muun henkilön määräämiseen on muu erityinen syy. Säännöksen 2 momentin mukaan, milloin epäilty tai asianomistaja on itse ehdottanut puolustajakseen tai oikeudenkäyntiasiamieheksen kelpoisuusvaatimukset täyttävän henkilön, tämä on määrättävä, jolleivät erityiset syyt toisin vaadi.

Julkinen oikeusapu

Oikeusapua antavat valtion oikeusaputoimistoissa työskentelevät julkiset oikeusavustajat sekä yksityiset lakimiehet. Oikeusavun antamisesta päättää oikeusaputoimisto.

Oikeusapulain 8 §:n pääsäännön mukaan yksityiseksi avustajaksi on määrättävä asianajaja tai muu oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan asiamieheksi kelpoinen henkilö.

Rikosasiassa, jossa epäilty on pidätetty tai vangittu, henkilöä epäillään tai hänelle vaaditaan rangaistusta rikoksesta, josta ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin neljä kuukautta vankeutta, tai tällaisen rikoksen yrityksestä tai avunannosta siihen taikka jos epäilty on 18 vuotta nuorempi, epäillyn avustajaksi on määrättävä julkinen oikeusavustaja tai asianajaja. Erityisestä syystä tällaisessa asiassa avustajaksi voidaan määrätä muu oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittanut henkilö.

Jos oikeusavun saaja on itse ehdottanut avustajakseen kelpoisuusvaatimukset täyttävän henkilön, tämä on määrättävä, jolleivät erityiset syyt toisin vaadi.

Esitutkintalaki ja pakkokeinolaki

Esitutkintalain (449/1987) 45 §:n mukaan asianosaisen avustajana esitutkinnassa saa toimia asianajaja tai julkinen oikeusavustaja taikka muu oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan oikeudenkäyntiasiamieheksi kelpoinen henkilö.

Pakkokeinolain (450/1987) 5 a luvussa säädetään telekuuntelusta, televalvonnasta ja teknisestä tarkkailusta. Luvun 6 a §:n mu-

kaan tuomioistuimen on ottaessaan käsiteltäväksi vakituisen asuntoon kohdistuvaa teknistä kuuntelua koskevan lupa-asian määrättävä kuuntelun kohteena olevan rikoksesta epäillyn ja muiden kuuntelun kohteeksi mahdollisesti joutuvien etuja valvomaan julkinen asiamies. Luvun 6 b §:n mukaan julkiseksi asiamieheksi on määrättävä asianajaja tai julkinen oikeusavustaja.

Hallintolainkäyttölaki

Lainkäyttöä yleisissä hallintotuomioistuimissa sääntelee hallintolainkäyttölaki (586/1996). Lain 20 §:n mukaan asianosainen saa käyttää hallintotuomioistuimissa asiamiestä, jona saa toimia asianajaja tai muu rehellinen ja muuten siihen toimeen sopiva ja kykenevä täysi-ikäinen henkilö, joka ei ole konkurssissa ja jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu.

Muu lainsäädäntö

Rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta annetun lain (456/1970) 24 §:n mukaan luovutettavaksi pyydetyllä henkilöllä tulee lain 15 §:ssä tarkoitettu tutkinnassa ja asian sen jälkeisessä käsittelyssä sekä hänen säilössä pitämistään tuomioistuimessa käsiteltäessä olla avustajanaan asianajaja.

Rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain (1286/2003) 20 §:n sekä rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä annetun lain (1383/2007) 17 §:n mukaan luovutettavaksi pyydetyllä on luovuttamisasiaa käsiteltäessä oikeus käyttää avustajaa ja hänelle on hänen sitä pyytäessään määrättävä puolustaja. Puolustajasta on soveltuvin osin voimassa, mitä ROL 2 luvussa säädetään.

Talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain (713/2000) 6 §:n mukaan talous- ja velkaneuvojalla tulee olla alalle soveltuva korkeakoulututkinto sekä sellainen taito ja kokemus, jota tehtävän asianmukainen hoitaminen edellyttää. Lain 6 a §:n mukaan oikeudenkäyntiasiamiehenä velkajärjestelyyn liit-

tyvässä asiassa saa toimia 6 §:ssä tarkoitettu ja oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:n 4 momentin mukaiset kelpoisuusvaatimukset täyttävä henkilö.

2.1.3 Oikeudenkäyntiasiamiesten toimintaa koskevat säännökset ja toiminnan valvonta

Oikeudenkäyntiasiamiesten velvollisuudet

Kuten edellä on todettu, oikeudenkäyntiasiamiespalveluja tarjoavat useat erilaiset palveluntarjoajat. Palveluntarjoajiin kohdistuva valvonta on riippuvainen siitä, miltä palveluntarjoajataholta palvelu on hankittu. Palveluntarjoajilla ei myöskään ole yhteisiä ammatillisia ohjeita tai normistoja, jotka säätelisivät palveluntarjoajan käyttäytymistä ja toimintaa.

Oikeudenkäymiskaaren 15 luvussa on hajanaisia säännöksiä siitä, miten oikeudenkäyntiasiamiehen on hoidettava hänelle annettua toimeksiantoa. Luvun 7 §:ssä säädetään asiamiehellä olevan oikeus sopia hoidettavakseen saamansa asia, jollei valtuutuksessa tätä ole nimenomaisesti kielletty. Luvun 10 §:n mukaan asiamiehen on rehellisesti ja kaikella ahkeruudella ajettava hänelle uskottua asiaa eikä hänellä 11 §:n mukaan ole oikeutta ilman tuomioistuimen lupaa luopua hoidettavakseen saamansa asian ajamisesta. Luvun 17 §:ssä kielletään oikeudenkäyntiasiamiestä luvottomasti ilmaisemasta päämiehen hänelle uskomaa yksityistä tai perheen salaisuutta tai muuta luottamuksellista seikkaa, josta hän tehtävässään on saanut tiedon.

ROL 2 luvussa on puolustajaa ja asianomistajan oikeudenkäyntiasiamiestä koskevia seuraavia määräyksiä:

- he eivät ilman tuomioistuimen lupaa saa panna toista sijaansa (2 luvun 5 §),

- he ovat velvollisia huolellisesti ja hyvää asianajotapaa noudattaen valvomaan päämiehensä etua ja oikeutta sekä siinä tarkoituksessa edistämään asian selvittämistä (2 luvun 6 §),

- heidän tulee niin pian kuin mahdollista neuvotella päämiehensä kanssa ja ryhtyä valmistelemaan hänen avustamistaan sekä

ryhtyä sellaisiin toimenpiteisiin, joita tämän oikeuksien valvominen vaatii (2 luvun 7 §) ja - heitä koskevat soveltuvien osin edellä selostetut oikeudenkäymiskaaren 15 luvun säännökset (2 luvun 8 §).

Oikeusapulain 8 §:n mukaan määrätyn avustajan on toiminnassaan noudatettava hyvää asianajatapaa. Lain 9 § kieltää avustajaa tuomioistuimessa käsiteltävässä asiassa panemasta toista henkilöä sijaansa ilman tuomioistuimen lupaa.

Valtion oikeusaputoimistoista annetun lain 6 §:n mukaan julkisen oikeusavustajan tulee rehellisesti ja tunnollisesti täyttää hänelle uskotut tehtävät sekä kaikissa toimeksiannoissaan noudattaa hyvää asianajajatapaa. Saman säännöksen nojalla julkinen oikeusavustaja on asianajajayhdistyksen valvonnan alainen samalla tavoin kuin asianajaja.

Asianajajista annetun lain 5 §:n mukaan asianajajan tulee rehellisesti ja tunnollisesti täyttää hänelle uskotut tehtävät sekä kaikessa toiminnassaan noudattaa hyvää asianajajatapaa, ja hänen on pidettävä päämiehilleen kuuluvat raha- ja muut varat erillään omista varoista. Lain 5 c § kieltää asianajajaa tai hänen apulaistaan luvottomasti ilmaisemasta sellaista yksityisen tai perheen salaisuutta taikka liike- tai ammattisalaisuutta, josta hän on tehtävässään saanut tiedon. Asianajaja on velvollinen lain perusteella antamaan Asianajajaliiton hallitukselle ne tiedot, jotka hallitus häneltä valvontaa varten vaatii, sekä hänen on myös sallittava hallituksen määräämän henkilön suorittaa tarkastus hänen toimistossaan, milloin hallitus katsoo sen valvontaa varten tarpeelliseksi.

Tärkein hyvään asianajajatapaan kuuluva asianajajien noudatettava ohje on Asianajajaliiton valtuuskunnan vuonna 2009 vahvistama ”Hyvää asianajajatapaa koskevat ohjeet”, joka on tullut voimaan 1.4.2009. Ohjeen mukaan asianajaja on muun muassa velvollinen lakia ja hyvää asianajajatapaa noudattaen parhaan kykynsä mukaan valvomaan asiakkaansa etua ja oikeutta. Asianajajan on tehtävää hoitaessaan oltava riippumaton sellaisista ulkopuolisista vaikutteista, jotka voivat haitata hänen kykyään täysipainoisesti valvoa asiakkaansa etua, ja asianajajan on hoidettava saamansa tehtävät huolellisesti, täsmällisesti, tarpeellisella joutuisuudella sekä tarpeetto-

mia kustannuksia aiheuttamatta. Asianajaja ei saa ottaa tehtävää vastaan, jos hänellä ei ole sen edellyttämää ammattitaitoa, ja asianajajan on pidettävä muille kuuluvat raha- ja muut varat erillään omista varoistaan.

Asianajajaliiton vahvistamia hyvään asianajajatapaan kuuluvia ohjeita ja määräyksiä ovat lisäksi esimerkiksi:

- asianajajan vastuuvakuutusta koskevat ohjeet, joiden mukaan jokaisella asianajajalla on oltava vähintään 168 187 euron määräinen vastuuvakuutus niiden varallisuusvahinkojen varalta, jotka asianajaja mahdollisesti aiheuttaa asiakkaalleen,

- asianajajien täydennyskoulutusta koskevat ohjeet, joiden mukaan jokaisen asianajajan on osallistuttava vuosittain vähintään kahdeksantoista tunnin ajan pakolliseen ammatilliseen täydennyskoulutukseen, sekä

- asiakasvarojen hoitoa koskeva ohje, joka sisältää määräyksiä asiakkaalle kuuluvien varojen hoitamisesta.

Oikeudenkäyntimenettelyä hallintotuomioistuimissa sääntelevän hallintolainkäyttölain 20 §:n mukaan oikeudenkäyntiasiamieheen sovelletaan oikeudenkäymiskaaren 15 luvun salassapitovelvollisuutta koskevaa säännöstä.

Tuomioistuinten suorittama valvonta

Edellä selostetut oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:ssä säädetyt oikeudenkäyntiasiamiestä koskevat kelpoisuusehdot ovat luonteeltaan ehdottomia. Tuomioistuimen on viran puolesta valvottava, että asiamieheksi ilmoittautunut henkilö täyttää laissa säädetyt kelpoisuusehdot. Jos jonkin kelpoisuusehdon havaitaan puuttuvan, tuomioistuimen on evättävä asianomaiselta esiintymisoikeus asiassa. Näin tuomioistuimen valvonta kohdistuu kelpoisuusehtojen täyttämisen valvontaan.

Oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 10 a §:n ja hallintolainkäyttölain 20 §:n 2 momentin mukaan tuomioistuimella on oikeus kieltää oikeudenkäyntiasiamieheltä esiintyminen tietyssä asiassa tai milloin syytä on, kieltää häneltä enintään kolmeksi vuodeksi oikeus toimia samassa tuomioistuimessa asiamiehenä. Kummassakin tapauksessa perusteena on se, että henkilö osoittautuu epärehelliseksi,

ymmärtämättömäksi tai taitamattomaksi taikka toimeensa muutoin sopimattomaksi.

Oikeudenkäymiskaaren 14 luvussa on säännöksiä, jotka koskevat järjestyksen noudattamista istunnossa. Puheenjohtajan velvollisuutena on valvoa järjestyksen noudattamista. Henkilö, joka ei noudata puheenjohtajan määräyksiä, voidaan tarvittaessa poistaa istuntohuoneesta ja hänelle voidaan myös määrätä niin sanottu järjestyssakko, joka määrältään voi olla enintään 1 000 euroa.

Valtioneuvoston oikeuskanslerin asianajajiin kohdistama valvonta

Valtioneuvoston oikeuskanslerin asianajajiin kohdistuvasta valvonnasta säädetään asianajajista annetun lain 6 §:ssä. Sen mukaan valtioneuvoston oikeuskanslerilla on oikeus panna vireille lain 7 c §:ssä tarkoitettu valvonta-asia, jos oikeuskansleri katsoo asianajajan laiminlyöneen velvollisuutensa. Oikeuskanslerilla on myös oikeus vaatia Asianajajaliiton hallitusta ryhtymään toimenpiteisiin asianajajaa vastaan, jos oikeuskansleri katsoo, ettei tällä ole oikeutta olla asianajajana.

Oikeuskanslerin valvontatehtävä yleisen edun valvojana liittyy sekä oikeuskanslerille kuuluvaan yleiseen laillisuusvalvontaan että Asianajajaliiton, jolla on välitön valvontavastuu jäseniinsä, valvontamenettelyyn. Jokainen voi kääntyä joko Asianajajaliiton tai oikeuskanslerin puoleen, jos hän katsoo, että asianajaja on laiminlyönyt velvollisuutensa tai menetellyt hyvän asianajajatavan vastaisesti. Asianajajan itsenäinen asema heijastuu oikeuskanslerin valvonnan sisältöön siten, että oikeuskanslerilla ei kuitenkaan ole mahdollisuutta suoraan puuttua asianajajan työhön tai määrätä asianajajalle kurinpidollisia seuraamuksia. Jos oikeuskansleri katsoo hänelle tulleen kantelun perusteella olevan syytä epäillä asianajajan rikkoneen velvollisuuksiaan vastaan, hän siirtää kantelun Asianajajaliiton valvontalautakunnan käsiteltäväksi.

Oikeuskanslerin valvonta toteutuu myös siten, että hänelle toimitetaan tiedoksi kaikki Asianajajaliiton valvontalautakunnan valvonta-asioissa antamat ratkaisut, ja oikeuskansle-

rilla on oikeus valittaa valvontalautakunnan ratkaisuista Helsingin hovioikeuteen.

Asianajajaliiton asianajajiin kohdistama valvonta

Asianajajista annetun lain 6 §:n perusteella Asianajajaliiton hallituksen on valvottava, että asianajajat esiintyessään tuomioistuimessa tai muun viranomaisen luona sekä muussakin toiminnassaan täyttävät velvollisuutensa.

Asianajajaliiton hallituksen suorittama asianajajien valvonta toteutetaan usealla eri tavalla. Ensinnäkin Asianajajaliitto on vahvistanut asianajajien noudatettavaksi erilaisia ohjeita ja määräyksiä, joilla etukäteen pyritään ohjaamaan asianajajien toimintaa. Toiseksi Asianajajaliitto suorittaa säännöllistä asianajotoimistojen tarkastusta. Liiton hallituksen velvollisuutena on siirtää tietoonsa tulleet hyvän asianajajatavan rikkomiset Asianajajaliiton valvontalautakunnan tutkittaviksi.

Tärkein valvonnan toteuttamistapa on kuitenkin asianajajiin kohdistuvien kanteluiden käsittely valvonta-asioina Asianajajaliiton valvontalautakunnassa. Valvonta-asia tulee vireille, kun asianajajaan kohdistuva kirjallinen kantelu, oikeuskanslerin ilmoitus tai tuomioistuimen ilmoitus niin sanotun esiintymiskiellon määräämisestä saapuu liiton toimistoon taikka kun asianajajayhdistyksen hallitus on siirtänyt tietoonsa tulleen asian valvontalautakunnan käsiteltäväksi.

Valvontalautakuntaan kuuluu yhdeksän jäsentä, joista lautakunnan puheenjohtaja ja viisi jäsentä ovat asianajajia sekä kolme jäsentä asianajajakuntaan kuulumattomia henkilöitä. Asianajajajäsenet valitsee Asianajajaliiton valtuuskunta, joka valitsee myös lautakunnan puheenjohtajan. Asianajajakuntaan kuulumattomat jäsenet nimittää valtioneuvosto oikeusministeriön esityksestä. Oikeusministeriö valmistelee nimitystä pyytämällä Asianajajaliitolta lausunnon ehdokkaista, joita on oltava kaksi kertaa niin paljon kuin on nimitettäviä. Tehtävään voidaan nimittää vain henkilö, jonka kelpoisuudesta tehtävään Asianajajaliitto on antanut puoltavan lausunnon.

Valvontalautakunta ratkaisee asiat pääsääntöisesti kolmessa kolmejäsenisessä jaostossa. Kuhunkin jaostoon kuuluu kaksi asianajajajäsentä ja yksi asianajajakuntaan kuulumaton jäsen. Jaostojen puheenjohtajina toimivat lautakunnan puheenjohtaja sekä lautakunnan keskuudestaan valitsemat kaksi varapuheenjohtajaa. Niin sanottua palkkioriiita-asiaa käsiteltäessä jaoston puheenjohtajana toimii kuitenkin aina jaoston asianajajakuntaan kuulumaton jäsen.

Mikäli asianajajan havaitaan menetelleen velvollisuuksiensa vastaisesti, valvontalautakunnan on määrättävä asianajajalle kurinpäällinen seuraamus, joita ovat lievimmästä ankarimpaan lueteltuina huomautus, varoitus, seuraamusmaksu ja Asianajajaliiton jäsenyydestä erottaminen. Seuraamusmaksu, joka suoritetaan Asianajajaliitolle, on vähintään 500 euroa ja enintään 15 000 euroa.

Asianajajaliiton velvollisuutena on pitää erillistä julkista päiväkirjaa sen käsiteltäväksi tulevista valvonta-asioista. Julkinen päiväkirja mahdollistaa tiedon antamisen asianajopalveluita tarvitsevalle siitä, onko asianajaja, jonka puoleen hän on kääntymässä, ollut valvontamenettelyn kohteena. Valvontalautakunta laatii lisäksi jokaisesta valvonta-asian ratkaisusta lyhyen selosteen, joka on julkinen asiakirja ja jokaisen saatavilla Asianajajaliiton toimistosta. Seloste on lyhyt kuvaus asiasta ja siinä annetaan ratkaisusta.

Asianajotoimistoissa työskentelevien muiden lakimiesten kuin asianajajien toimintaan kohdistuu samanlainen valvonta kuin asianajajienkin toimintaan. Menettely perustuu hyvän asianajajatavan määräykseen, jonka mukaan asianajajan tulee erityisesti huolehtia, että hänen avustavat lakimiehensä noudattavat hyvää asianajajatapaa. Asianajotoimiston avustavaan lakimieheen kohdistuvassa asiassa menettelyn kohteena on avustavan lakimiehen toiminnasta vastaava asianajaja.

Asianajajaliiton valvontalautakunnassa on vuosina 2004—2009 vuosittain tullut vireille 357—513 valvonta-asiaa (yhteensä 2 406 valvonta-asiaa, keskimäärin 401 asiaa/vuosi).

Asianajajien valvonnasta sekä valvonta- ja palkkioriiita-asioiden käsittelystä valvontalautakunnassa aiheutuu Asianajajaliitolle vuosittain noin 500 000 euron kustannukset. Nämä

kustannukset katetaan asianajajien Asianajajaliitolle maksamista jäsenmaksuista. Asianajajat vastaavat näin itse valvonnasta ja valvontalautakunnassa tapahtuvasta käsittelystä aiheutuvista kustannuksista.

Julkisten oikeusavustajien valvonta

Valtion oikeusaputoimistoista annetun lain 6 §:n mukaan julkisen oikeusavustajan tulee rehellisesti ja tunnollisesti täyttää hänelle uskotut tehtävät sekä kaikissa toimeksiannoissaan noudattaa hyvää asianajajatapaa, ja julkiset oikeusavustajat ovat asianajotehtävää hoitaessaan Asianajajaliiton valvonnan alaisina niin kuin asianajajista annetun lain 6, 7 ja 7 a—7 d §:ssä säädetään asianajajasta. Jos julkinen oikeusavustaja on myös Asianajajaliiton jäsen, valvonta laajentuu koskemaan julkisen oikeusavustajan toimintaa myös toimeksiantojen ulkopuolella. Muutoin valtion virkamiehinä heidän toimintaansa valvovat eduskunnan oikeusasiamies ja valtioneuvoston oikeuskansleri.

Ammattimaisen perintätoiminnan valvonta

Perintätoiminnan luvanvaraisuudesta annettussa laissa tarkoitettun toimiluvan saaneita toimiluvan haltijoita valvoo aluehallintovirasto. Valvonnan toteuttamiseksi toimiluvan haltijan on toimitettava aluehallintovirastolle vuosittain jäljennökset tilinpäätöksestä ja tilintarkastuskertomuksesta. Tilintarkastuskertomuksessa tilintarkastajan on erikseen ilmoitettava, onko toimiluvan haltija pitänyt toimeksiantajan lukuun perimänsä varat erillään omista varoistaan ja säilyttänyt ne luotettavalla tavalla. Aluehallintovirastolla on oikeus saada toimiluvan haltijalta salassapitovelvollisuuden estämättä lain noudattamisen valvontaa varten tarpeelliset tiedot. Aluehallintovirastolla on oikeus laissa säädettyin edellytyksin peruuttaa toimilupa.

Kuluttajansuoja

Kuluttajansuojalainsäädännön voidaan myös katsoa olevan osa oikeudenkäyn-

tiasiamiespalvelujen valvontaa. Kuluttajansuojalaki (38/1978) koskee kulutushyödykkeiden tarjontaa, myyntiä ja muuta markkinointia elinkeinonharjoittajilta kuluttajille. Kulutushyödykkeillä tarkoitetaan myös palveluksia. Elinkeinonharjoittaja määrittellään laissa luonnolliseksi henkilöksi taikka yksityiseksi tai julkiseksi oikeushenkilöksi, joka tuloa tai muuta taloudellista hyötyä saadakseen ammattimaisesti pitää kaupan, myy tai muutoin tarjoaa kulutushyödykkeitä vastiketta vastaan hankittavaksi. Kuluttaja määritellään laissa luonnolliseksi henkilöksi, joka hankkii kulutushyödykkeitä pääasiassa muuhun tarkoitukseen kuin harjoittamaansa elinkeinotoimintaa varten.

Kuluttajansuojalaissa säännellään markkinointia toteamalla, että markkinointi ei saa olla hyvän tavan vastaista eikä siinä saa käyttää kuluttajien kannalta sopimatonta menettelyä. Sopimusehtoja säännellään toteamalla, että elinkeinonharjoittaja ei saa käyttää kulutushyödykkeitä tarjotessaan sopimusehtoa, jota kulutushyödykkeen hinta ja muut asiaan vaikuttavat seikat huomioon ottaen on pidettävä kuluttajien kannalta kohtuuttomana.

Kuluttajalla on oikeus saattaa kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välinen erimielisyys, joka koskee yksittäistä kulutushyödykesopimusta tai muuta kulutushyödykkeen hankintaa, oikeusministeriön alaisuudessa toimivan kuluttajariitalautakunnan käsiteltäväksi. Kuluttajariitalautakunta antaa ratkaisusuosituksia kuluttajien ja elinkeinonharjoittajien välisissä riita-asioissa. Lautakunnan päätös on luonteeltaan suositus eikä se ole täytäntöönpanokelpoinen eikä sillä ole tuomioistuimen tuomion oikeusvaikutuksia.

Kuluttajariitalautakunnan asemaa oikeudenkäyntiasiamiespalvelujen valvonnassa rajoittaa kuitenkin se, että:

- kuluttajansuojalaki ei pääsääntöisesti koske muita palvelun ostajia kuin luonnollisia henkilöitä ja heitäkin vain silloin, jos palvelu hankitaan muuta kuin elinkeinotoimintaa varten;

- kuluttajansuojalaki ei koske muita palveluita kuin elinkeinonharjoittajan ammatikseen tarjoamia palveluita. Näin ollen esimerkiksi sivutoimena tarjotut palvelut jäävät pääsääntöisesti lain soveltamisalan ulkopuolelle.

Kuluttajariitalautakunta on vuosittain käsitellyt vain muutaman oikeudellisia palveluja koskevan valituksen.

2.2 Perus- ja ihmisoikeudet

2.2.1 Elinkeinovapaus

Perustuslain 18 §:n mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Perustuslaki ei kuitenkaan estä lailla säätämästä jotakin ammattia tai elinkeinoa luvanvaraiseksi.

Elinkeinoon harjoittamisen oikeudesta annetun lain (122/1919) 1 §:n mukaan mainitussa laissa säädetyin ehdoin laillista ja hyvän tavan mukaista elinkeinoa saa harjoittaa Suomessa luonnollinen henkilö, jolla on asuinpaikka Euroopan talousalueella, suomalainen yhteisö tai säätiö sekä Suomessa sivuliikkeen rekisteröinyt ulkomainen yhteisö tai säätiö, jolla on kotipaikka jossakin Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa. Lain 3 §:ssä luetellaan ne elinkeinot, joiden harjoittamisesta säädetään erikseen lailla tai asetuksella. Lainkohdassa on lueteltu kolmisenkymmentä luvanvaraista elinkeinoa, joita ovat muun muassa:

- talletuspankit ja muut luottolaitokset,
- kaupanvälittäjän, laivansuorittajan ja yksityisetsivän ammatit,
- asunnonvälitysliikkeet ja
- omaisuuden tai hengen vartioimisliikkeet.

Myös useissa erityislaeissa on määräyksiä ammatin tai elinkeinon harjoittamisen luvanvaraisuudesta.

Elinkeinoon harjoittamisen oikeudesta annettu laki ei sisällä rajoituksia oikeudellisten palvelujen tarjoamiseen. Oikeudellisiin palveluihin kuuluva perintätoiminta on kuitenkin ammattimaisesti hoidettuna säädetty luvanvaraiseksi perintätoiminnan luvanvaraisuudesta annetulla lailla.

Perusoikeusuudistuksen jälkeen eduskunnan perustuslakivaliokunta on useampaan kertaan ottanut kantaa niihin edellytyksiin, joilla jokin elinkeinotoiminta voidaan säätää luvanvaraiseksi.

Perustuslakivaliokunnan kannanottojen perusteella elinkeinovapautta voidaan rajoittaa,

jos julkista valvontaa pidetään tarpeellisena kyseisen elinkeinotoiminnan laadun tai toimintaan liittyvien tekijöiden vuoksi. Erityistä huomiota perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt luvan myöntämisen edellytyksiin, jotka perustuslakivaliokunnan mukaan tulee riittävän tarkasti osoittaa laissa ja lupaedellytysten harkinnan pitää pääsääntöisesti olla laillisuusharkintaa.

2.2.2 Oikeudenmukainen oikeudenkäynti

Kansainväliset sopimukset

Oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimus sisältyy Suomea sitoviin vuoden 1966 Yhdistyneiden kansakuntien kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevaan yleissopimukseen (SopS 8/1976), jäljempänä KP-sopimus, sekä vuonna 1950 Euroopan neuvoston piirissä laadittuun yleissopimukseen ihmisoikeus-oikeuksien ja perusvapauksien suojaamisesta (SopS 19/1990), jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin koskevan Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan soveltaminen ja sitä kautta oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimus on ulotettu koskemaan myös eräitä julkisoikeudellisia asioita. Sopimusmääräyksen soveltamisalaan on käytännössä katsottu kuuluvan muun muassa ammattien, elinkeinon tai muun taloudellisen toiminnan harjoittamiseen vaikuttavat seikat sekä vastaavien lupien tai oikeuksien peruuttaminen samoin kuin muut vastaavat toimenpiteet.

Sekä KP-sopimus että Euroopan ihmisoikeussopimus takaavat rikoksesta syytetylle oikeuden puolustautua henkilökohtaisesti tai itse valitsemansa oikeudenkäyntiasiamiehen välityksellä. Euroopan ihmisoikeussopimusta koskevassa oikeuskäytännössä tätä oikeutta ei kuitenkaan ole pidetty absoluuttisena. Valtion sisäisessä lainsäädännössä olevat määräykset, jotka koskevat oikeudenkäyntiasiamiehen kelpoisuusvaatimuksia, ovat sallittuja samoin kuin säännökset, jotka koskevat ulkomaalaisen oikeutta toimia oikeudenkäyntiasiamiehenä. Vaikka valtiolla onkin valta

yleisesti säännellä sitä, kenellä on oikeus esiintyä tuomioistuimissa, Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on katsonut, että sillä tulee olla valta puuttua tilanteisiin, joissa tätä valtaa käytetään asiattomasti.

Perustuslaki

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeet, kuten käsittelyn julkisuus, oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta, turvataan pykälän 2 momentin mukaan lailla.

Perustuslaissa ei ole erikseen lueteltu esimerkiksi syytetyille kuuluvia erityisiä oikeuksia KP-sopimuksessa ja Euroopan ihmisoikeussopimuksessa lausutuun tavoitin. Näiden erityisten oikeuksien katsotaan kuitenkin kuuluvan perustuslain takaaman oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin käsitteeseen. Nämä syytetyille kuuluvat erityiset oikeudet samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeet turvataan perustuslain 21 §:n mukaan lailla.

2.2.3 Julkisen hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle

Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle.

Perustuslain voimaan tulon jälkeen eduskunnan perustuslakivaliokunta on ottanut kantaa siihen, millä edellytyksillä julkinen

hallintotehtävä, joka ei sisällä merkittävää julkisen vallan käyttöä, voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle.

2.3 Kansainvälinen vertailu

Selostus kansainvälisestä kehityksestä sekä oikeusvertaileva katsaus Ruotsin, Norjan, Tanskan, Viron, Saksan, Itävallan, Alankomaiden ja Ranskan lainsäädäntöön sisältyy työryhmämietintöön ”*Oikeudenkäyntiavustajien kelpoisuus ja valvonta*” (oikeusministeriön työryhmämietintö 2009:17, s. 61—74).

2.4 Nykytilan arviointi

Kuten edellä jaksossa 2.1.3 on selostettu, oikeudenkäyntiasiamiesten velvollisuuksissa ja valvonnassa on nykyisin olennaisia eroja riippuen siitä, onko asiamies asianajaja tai julkinen oikeusavustaja vai muu lakimies.

Asianajajat ja julkiset oikeusavustajat ovat velvollisia noudattamaan ammattieettistä säännöstöä, hyvää asianajajatapaa, joka asettaa asianajajille ja julkisille oikeusavustajille lainsäädäntöä pidemmälle meneviä velvollisuuksia.

Nykyisin samassa oikeudenkäynnissä voi vastapuolilla olla asiamiehet, joiden velvollisuudet ovat erilaiset. Toinen on velvollinen toimimaan ammattieettisten sääntöjen mukaan, kun taas toista nämä säännöt eivät koske. Tästä saattaa aiheutua paitsi laatutason vaihtelua, myös suoranaisia ongelmia. Erilaiset laatuvaatimukset lisäksi vääristävät kilpailua.

Vastaavasti myös oikeudenkäyntiasiamiesten valvonta riippuu siitä, onko asiamies asianajaja tai julkinen oikeusavustaja vai muu lakimies. Asianajajat ja julkiset oikeusavustajat ovat Asianajajaliiton ja oikeuskanslerin valvonnan alaisia, mutta muita asiamiehiä tämä tai muu vastaava valvonta ei koske. Muita asiamiehiä koskee lähinnä asioita käsittelevien tuomioistuinten suorittama valvonta, jonka johdosta tuomioistuin voi antaa asiamiehelle esiintymiskiellon. Tämä valvonta on kuitenkin nykyisellään varsin tehontonta ja hajanaista.

Nykyisin epäasianmukaisesti toimivan oikeudenkäyntiasiamiehen toimintaa ei voida lopettaa. Vaikka henkilö syyllistyisi merkittäviin väärinkäytöksiin, hän voi edelleen jatkaa toimintaansa. Samoin Asianajajaliitosta kurinpidollisena seuraamuksena erotettu henkilö voi — ilman asianajajan ammatinimitystä — jatkaa oikeudenkäyntiasiamiehen tehtävien hoitamista.

Prosessin asettamiin laatuvaatimuksiin ja kuluttajansuojaa koskeviin näkökohtiin yleisissä tuomioistuimissa käsiteltävien asioiden osalta kiinnitettiin huomiota jo vuonna 2002 toteutetun oikeudenkäyntiasiamiesten kelpoisuusvaatimusten tiukennusta tarkoittaneen uudistuksen yhteydessä (HE 82/2001 vp ja LaVM 22/2001 vp). Sitten Tuomioistuinlaitoksen kehittämiskomitea on tarkastellut syitä, joiden vuoksi oikeudenkäyntiasiamiehiä koskevaa sääntelyä tulisi komitean mielestä arvioida uudelleen ja tiukentaa kelpoisuusvaatimuksia yleisissä tuomioistuimissa (”*Tuomioistuinlaitoksen kehittämiskomitean mietintö*”, komiteanmietintö 2003:3). Komitean mielestä tavoitteena tulisi olla, että toisen asiaa voi ajaa tuomioistuimessa vain ammatillisesti pätevä ja ammattieettisesti moitteeton asiamies, jonka toiminta on itsenäisen ja riippumattoman valvonta- tai kurinpidon kontrollin alaisena.

Empiiristä selvitystä siitä, kuinka usein muiden oikeudenkäyntiasiamiesten kuin asianajajien ja julkisten oikeusavustajien toiminnassa on ollut epäkohtia, joihin olisi tullut valvonnan keinoin puuttua, ei sinänsä ole käytettävissä. Vertailutietona voidaan kuitenkin todeta, että asianajajiin ja julkisiin oikeusavustajiin kohdistuneista valvonta-asioista vuosittain noin kolmasosa on johtanut kurinpidolliseen seuraamukseen. Jos oletetaan, että muiden asiamiesten toiminta on laadultaan samaa tasoa, voidaan olettaa, että aihetta puuttumiseen olisi arviolta yhtä usein.

Toisaalta on huomattava, että toimivalla valvonnalla on huomattava merkitys siinä, että se jo pelkällä olemassaolollaan ehkäisee ennalta epäasianmukaista menettelyä.

Kuten edellä jaksossa 2.1.3 on selostettu, yleisissä tuomioistuimissa oikeudenkäyntiasiamiehen on nykyisin oltava asianajaja tai muu oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittanut henkilö. Tämän lisäksi henkilön on

oltava rehellinen sekä tehtävään sopiva ja kykenevä, ja hänen on hallittava itseään ja omaisuuttaan.

Nykyinen sääntely merkitsee, että oikeudenkäyntiasiamiehenä voi toimia juuri yliopistosta valmistunut lakimies, jolla ei ole lainkaan työkokemusta eikä täydentäviä opintoja. Vertailun vuoksi voidaan todeta, että asianajaja on suorittanut asianajajatutkinnon ja hänellä on valmistumisen jälkeen vähintään neljän vuoden työkokemus, josta vähintään kaksi vuotta asianajotehtävissä.

Lisävaatimusten asettamista oikeudenkäyntiasiamiehille puoltaa myös oikeudenkäynnin muiden toimijoiden nykyinen laatutaso. Syyttäjät ovat ammattitaitoisia, ja syyttäjäkunnalla on erityinen apulaissyöttäjäjärjestelmä uusien syyttäjien rekrytoinnissa. Tuomarit ovat suorittaneet vähintään tuomioistuinharjoittelun, ja yleensä heillä on monivuotinen kokemus tuomarin työstä.

Kelpoisuusvaatimuksia ei toisaalta tule tiukentaa liikaa. Sääntelyn pitää olla oikeassa suhteessa tavoitteeseen, toisin sanoen oikeusturvan toteutumiseen ja asianmukaiseen oikeudenhoitoon, nähden. Liian kireät kelpoisuusehdot vaikeuttaisivat alalle pääsyä ja vähentäisivät kilpailua sekä siten nostaisivat oikeudenkäyntien kustannuksia entisestään.

Mainituista oikeudenkäyntiasiamiesten yleisistä kelpoisuusvaatimuksista yleisissä tuomioistuimissa on tehty eräitä poikkeuksia erityissäännöksissä. Oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:n 3 ja 4 momentin mukaan oikeudenkäyntiasiamieheltä ei edellytetä lainopillista tutkintoa kahdessa tapauksessa: 1) henkilö hoitaa lähisukulaisensa tai aviopuolisonsa asiaa tai 2) kyse on riidattomasta summaarisesta tai hakemusasiasta taikka maa-oikeusasiasta.

Oikeustieteellisen koulutuksen edellyttämisen tarkoituksena on, että asiamiehellä on oikeudellista asiantuntemusta oikeudenkäyntiasian hoitamiseksi. Pelkkä sukulaisuussuhde asianosaiseen ei tätä asiantuntemusta turvaa. Lähisukulaista tai aviopuolisoa koskevan poikkeuksen säilyttämiselle ei enää ole riittäviä perusteita.

Edellä mainituissa riidattomissa asioissa ja maa-oikeusasioissa kelpoisuusehtojen lievennykselle on sen sijaan hyvä peruste. Asiat ovat laadultaan sellaisia, että myös lainopil-

lista tutkintoa vailla oleva henkilö pystyy toimimaan niissä asiamiehenä. Esimerkiksi riidattomia velkomusasioita hoitavat laajasti ja ammattitaitoisesti perimistöimistöissa työskentelevät toimihenkilöt. Jos tällainen asia riitautuu, asiamiehen tehtävä siirtyy lakimiehelle.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Oikeudenkäynnin tulee johtaa oikeaan lopputulokseen oikeudenmukaisessa menettelyssä, nopeasti ja edullisesti. Asianosaisten asiaa ajavien oikeudenkäyntiasiamiesten ammattitaidolla ja työn laadulla on tärkeä merkitys pyrittäessä näihin tavoitteisiin. Ammattitaito sisältää paitsi tiedollisen ja taidollisen pätevyyden myös korkealuokkaisen ammattitietikan. Tehtävänsä osaava ja eettisesti korkeatasoinen asiamies toteuttaa päämiehensä oikeusturvaa ja edistää samalla muiden asianosaisten oikeusturvan toteutumista.

Asiamiehen laadukas työskentely helpottaa tuomioistuimen ja syyttäjän työtä sekä tekee oikeudenhoitoa sujuvammaksi ja nopeammaksi. Ammattitaitoinen ja -eettinen asiamies vaikuttaa siihenkin, mitä asioita tuomioistuimiin ylipäätään viedään. Heikkolaatuinen asianajo saattaa tarpeettomasti kuluttaa voimavaroja ja kasvattaa oikeudenkäyntien kustannuksia.

Tämän esityksen tavoitteena on parantaa oikeudenkäyntiasiamiesten työn laatutasoa. Tämä ei tarkoita, että asiamiesten toiminnan laadussa olisi yleisesti ongelmia. Kuitenkin myös epäasianmukaista menettelyä esiintyy, ja kuten edellä jaksossa 2.4 on todettu, nykyisin ei ole riittäviä mahdollisuuksia puuttua siihen.

Toisaalta harkittaessa sitä, miten edellä mainitut tavoitteet voidaan toteuttaa, on otettava huomioon useita reunaehtoja. Ehdotukset eivät saa puuttua elinkeinovapautteen eivätkä vähentää kilpailua enemmän kuin tavoitteiden saavuttamiseksi on välttämätöntä. Harkittaessa sitä, millaisia organisatorisia järjestelyjä ehdotetaan, on erityisesti otettava

huomioon perustuslain julkisen vallan käyttöä koskevat rajoitukset.

suus ammattieettisten sääntöjen noudattamiseen ja velvollisuuksien valvonta.

3.2 Toteuttamisvaihtoehdot ja keskeiset ehdotukset

3.2.1 Oikeudenkäyntiasiamiehen tehtävän luvanvaraistaminen

Vaihtoehtoina edellisessä jaksossa mainittujen tavoitteiden toteuttamiseksi voidaan ajatella tuomioistuimen suorittaman valvonnan tehostamista, oikeudenkäyntiasiamiehen tehtävän luvanvaraistamista tai asianajomonopolin omaksumista. Näitä eri vaihtoehtoja on selostettu ja arvioitu työryhämietinnössä ”*Oikeudenkäyntiavustajien kelpoisuus ja valvonta*” (oikeusministeriön työryhämietintö 2009:17, s. 81—84).

Ottaen huomioon yhtäältä tuomioistuinten varsinainen tehtävä ja niiden asema puolueettomina ja riippumattomina lainkäyttöeliminä sekä toisaalta asianajomonopolin omaksumiseen liittyvä tietty ongelmallisuus edellisessä jaksossa mainitun suhteellisuusperiaatteen kannalta, paras vaihtoehto toteuttaa mainitut tavoitteet on luoda muille oikeudenkäyntiasiamiehille kuin asianajajille ja julkisille oikeusavustajille kokonaan uusi järjestelmä, jossa:

- asiamiehet ovat velvollisia noudattamaan asiallisesti samansisältöisiä ammattieettisiä sääntöjä kuin asianajajat ja julkiset oikeusavustajat;

- asiamiehet ovat kattavan valvonnan piirissä;

- asiamiehet ovat lähtökohtaisesti samojen kurinpidollisten seuraamusten piirissä kuin asianajajat ja julkiset oikeusavustajat, kuitenkin niin, että henkilön toiminta asiamiehenä tulee tarvittaessa voida yleisesti päättää;

- asiamiesten kelpoisuusehtoja tiukennetaan jonkin verran nykyisestä.

Paras tapa toteuttaa mainitut lähtökohdat on säätää oikeudenkäyntiasiamiehen tehtävä luvanvaraiseksi. Lupajärjestelmässä voidaan ennen luvan myöntämistä kontrolloida kelpoisuusehtojen täyttyminen. Toisaalta myönnetty lupa voidaan tarvittaessa peruuttaa. Lupa on lisäksi yksinkertaista liittää velvolli-

3.2.2 Luvanvaraisuuden laajuus

Yleisissä tuomioistuimissa käsiteltävien asioiden osalta ehdotetaan, että lupajärjestelmä olisi lähtökohtaisesti yleinen. Lupajärjestelmä koskisi kaikkia yleisiä tuomioistuimia ja kaikkia niissä käsiteltäviä asiaryhmiä, jollei jonkin asiaryhmän osalta ole toisin säädetty. Merkitystä ei siten olisi esimerkiksi sillä, onko henkilön toiminta ammattimaista vai satunnaista, sillä myös yksittäinen asia on hoidettava ammattitaitoisesti.

Oikeudenkäyntiasiamiehenä saisi toimia vain asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai ehdotettavassa laissa luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista (1. lakiehdotus) tarkoitettu luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja, jollei muussa laissa toisin säädettäisi.

Lupajärjestelmä ei koskisi asianajajia eikä julkisia oikeusavustajia, jotka jo nykyisin ovat ammattieettisten velvollisuuksien ja valvonnan piirissä ja joiden kelpoisuusehtoja voidaan pitää riittävinä. Sen sijaan lupajärjestelmä koskisi asianajotoimistojen niin sanottuja avustavia lakimiehiä, koska heihin ei nykyisin suoraan kohdistu Asianajajaliiton valvonta.

Lupajärjestelmän ulkopuolelle ehdotetaan rajattavaksi myös asianosaiseen työ- tai virkasuhteessa olevat oikeudenkäyntiasiamiehet.

Luvanvaraisuutta puoltavat perusteet koskevat sinänsä pitkälti mainittuja asiamiehiäkin. Heidän kohdallaan puuttuu kuitenkin toimeksiantoon perustuva asiakassuhde asianosaiseen, sillä kyseinen asiamies on työ- tai virkasuhteessa asianosaiseen. Asianosainen ei työnantajana ole samanlaisessa suojan tarpeessa kuin asiakas. Myöskään muiden asianosaisten tai tuomioistuimen näkökulmasta ei välttämättä ole suurta eroa siinä, ajaako asiaa esimerkiksi yrityksen toimitusjohtaja vai lakimies. Työntekijä on joka tapauksessa työnantajan valvonnan alainen, ja työnantaja on vastuussa työntekijän mahdollisesti aiheuttamasta vahingosta. Työntekijän epäasianmukainen toiminta saattaa johtaa

työsuhteen päättämiseen. Sama ammattieettinen säännöstö ja siihen liittyvä valvonta ei myöskään vaikeuksitta soveltuisi tällaisiin asiamiehiin. Lisäksi tavanomaista vaikeammat asiat annetaan yrityksissä ja muissa yhteisöissä usein ulkopuolisen asiamiehen hoitettavaksi.

Edellä mainitun lisäksi lupajärjestelmän ulkopuolelle ehdotetaan rajattavaksi työmarkkinajärjestöjen palveluksessa olevat lakimiehet näiden toimiessa oikeudenkäyntiasiamiehinä palvelussuhteeseen liittyvissä asioissa. Palvelussuhteeseen liittyvät asiat poikkeavat muihin asioihin verrattuna siinä, että niiden hoitaminen on nykyisin järjestetty tapahtuvaksi huomattavassa määrin työmarkkinajärjestöjen palveluksessa olevien lakimiesten toimesta. Mainittujen lakimiesten ammattitaidossa ja kokemuksessa palvelussuhteeseen liittyvien asioiden hoitamisesta ei myöskään ole esitetty esiintyneen ongelmia.

Oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:n 3 momentin lähisukulaista ja aviopuolisoa koskeva poikkeus oikeudenkäyntiasiamiesten yleisistä kelpoisuusehdoista poistettaisiin. Sen sijaan nykyinen pykälän 4 momentissa oleva riidattomia ja eräitä muita asioita koskeva poikkeus yleisistä kelpoisuusehdoista säilytettäisiin.

Hallintolainkäytössä asiamiehen kelpoisuusehdot ovat asioiden laadun vuoksi yleistä lainkäyttöä välttämättä siteen, ettei oikeustieteellistä koulutusta edellytetä (hallintolainkäyttölain 20 §). Näitä hallintolainkäyttölain kelpoisuusehtoja sovelletaan myös lastensuojelua koskevissa asioissa (lastensuojelulain 82 §).

Hallintolainkäytön kehittämisen arviointi on parhaillaan Hallintolainkäyttötoimikunnan tehtävänä. Mainitussa yhteydessä tapahtuu soveliaimmin myös asiamiesten kelpoisuusehtojen yleinen tarkastelu.

Käsillä olevassa esityksessä ehdotetaan kuitenkin, että luvanvaraisuus jo tässä vaiheessa ulotettaisiin myös lastensuojeluasioihin. Lasten huostaanottoa ja muuta lastensuojelua koskevissa asioissa oikeusturvavaatimukset ovat korostuneita. Asioiden laatu edellyttää myös asianosaisten asiamiehiltä ja avustajilta oikeudellista ammattitaitoa ja ammattieettistä toimintaa.

3.2.3 Luvan myöntämisen edellytykset

Luvan myöntämisen edellytykset vastaisivat ensinnäkin nykyisiä oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:n 1 momentissa olevia oikeudenkäyntiasiamiehen kelpoisuusvaatimuksia. Edellytyksenä olisivat siten ylempään oikeustieteellisen korkeakoulututkinnon suorittaminen, rehellisyys, sopivuus ja täysivaltaisuus.

Nykytilaan verrattuna uutuutena edellytettäisiin, että henkilö on saavuttanut riittävän perehtyneisyyden oikeudenkäyntiasiamiehen tehtävään. Jotta alalle pääsyä ei tarpeettomasti rajoitettaisi, tämä edellytys täytyisi kuitenkin varsin helposti. Riittävää olisi, että henkilö suorittaa saman asianajajatutkinnon kuin asianajajat. Toinen vaihtoehto olisi valmistumisen jälkeinen vähintään vuoden työkokemus tehtävässä, joka perehdyttää oikeudenkäyntiasiamiehen toimeen. Tuomioistuinharjoittelun suorittaminen tai syyttäjän tehtävässä toimiminen olisivat aina tällaisia tehtäviä.

Uutta olisi myös se, ettei Asianajajaliitosta kurinpidollisena seuraamuksena erotetulle henkilölle voitaisi myöntää laissa tarkoitettua lupaa ennen kuin kolme vuotta on kulunut erottamisesta. Vastaava aika koskisi myös ehdotettavassa laissa luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista (1. lakiehdotus) tarkoitettua luvan saanutta oikeudenkäyntiavustajaa, jolta kurinpidollisena seuraamuksena on sittemmin peruutettu lupa.

3.2.4 Luvan myöntäjä

Esityksessä ehdotetaan, että ehdotettavassa laissa luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista (1. lakiehdotus) tarkoitettua luvan myöntäisi perustettava uusi riippumaton lautakunta, jonka nimenä olisi oikeudenkäyntiavustajalautakunta.

Lautakunnassa olisi viisi jäsentä varajäsenineen, jotka edustaisivat eri tuomioistuimia, luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia sekä oikeustieteellistä tutkimusta ja opetusta.

Teknisten tehokkuusetujen saavuttamiseksi lautakunta voisi toimia jonkin olemassa olevan viranomaisen yhteydessä, ollen siitä kuitenkin erillinen.

Lupaa haettaisiin oikeudenkäyntiavustajalautakunnalta kirjallisesti. Asian käsittelyyn lautakunnassa noudatettaisiin, mitä hallintolaissa (434/2003), kielilaissa (423/2003) ja saamen kielilaissa (1086/2003) säädetään. Lupahakemuksen käsittelystä oikeudenkäyntiavustajalautakunta perisi hakemusmaksun.

Sillä, jonka hakemus luvan saamiseksi on hylätty, olisi oikeus hakea muutosta oikeudenkäyntiavustajalautakunnan ratkaisuun. Muutosta haettaisiin valittamalla Helsingin hovioikeuteen, joka jo nykyisin käsittelee asianajajista annetun lain mukaiset valitukset. Jatkomuutoksenhaku Helsingin hovioikeudesta edelleen korkeimpaan oikeuteen edellyttäisi valitusluvan saamista.

3.2.5 Luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan velvollisuudet

Lupajärjestelmän piiriin kuuluvat oikeudenkäyntiavustajat olisivat velvollisia noudattamaan asiallisesti samansisältöisiä sääntöjä kuin asianajajat ja julkiset oikeusavustajat.

Tältä osin yhtenä vaihtoehtona voisi olla hyvän asianajajatavan omaksuminen, mitä puoltaisi myös se, että sitä koskevat säännöt ovat varsin täsmentyneitä hyvää asianajajatapaa koskevissa ohjeissa ja oikeuskäytännössä. Toisaalta hyvä asianajajatapa on nimenomaan asianajajien ammattikunnan oma ammattieettinen säännöstö, kun taas nyt kyse on muista kuin asianajajista. Velvollisuus noudattaa hyvää asianajajatapaa merkitsisi eräänlaista asianajajien ammattietiikan monopolia. Hyvä asianajajatapa ei kaikilta osin myöskään soveltuisi muihin kuin asianajajiin ja muihin vastaaviin itsenäisiin lakimiehiin, esimerkiksi työ- tai virkasuhteessa oleviin lakimiehiin. Lisäksi velvollisuudessa olisi se periaatteellinen ongelma, että hyvää asianajajatapaa koskevat ohjeet valmistellaan ja hyväksytään Asianajajaliiton piirissä.

Esityksessä ehdotetaan, että ehdotettavaan lakiin luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista (1. lakiehdotus) otettaisiin oma säännöksensä luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien ammattieettisistä velvollisuuksista.

Mainittu luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien velvollisuus koskisi lähtökohtai-

sesti vain oikeudenkäyntiasiamiehen ja -avustajan tehtävien hoitamista. Kyseistä velvollisuutta olisi nimittäin vaikea ulottaa luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien kaikkeen toimintaan tai edes kaikkeen ammattitoimintaan. Esimerkiksi työsuhteessa olevilla lakimiehillä voi olla tehtäviä, jotka eivät ole rinnastettavissa oikeudenkäyntiasiamiehen ja -avustajan toimintaan.

Tähän lähtökohtaan ehdotetaan kuitenkin kahta laajennusta. Ensinnäkin ehdotetaan, että luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja olisi velvollinen noudattamaan edellä mainittuja samoja velvoitteita myös muussa tehtävässä, jonka hän on saanut tuomioistuimen määräyksen perusteella.

Lisäksi velvollisuus noudattaa edellä mainittuja samoja velvoitteita koskisi myös kaikkia tehtäviä, joihin hänet on määrätty oikeusapulaissa tarkoitetuksi avustajaksi.

3.2.6 Luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan valvonta

Valvonnan järjestämisen kannalta helpoin vaihtoehto olisi toteuttaa valvonta vastaavasti kuin asianajajien ja julkisten oikeusavustajien valvonta nykyisin, jolloin valvovana elimenä toimisi Asianajajaliiton valvontalautakunta. Asianajajaliiton valvontalautakunnalla on korkea osaamisen taso ja pitkäaikainen kokemus hyvän asianajajatavan valvonnasta. Valvonta tapahtuisi myös kustannustehokkaasti, kun se hoidettaisiin kaikkien osalta samassa elimessä. Koska valvontalautakunta valvoisi tällöin paitsi asianajajia ja julkisia oikeusavustajia, myös luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia, jotka eivät ole ja joista osa ei edes voisi olla Asianajajaliiton jäseniä, olisi tällöin kuitenkin tarpeen vahvistaa valvontalautakunnan riippumattomuutta ja toiminnallista erillisyyttä Asianajajaliitosta.

Toisaalta siltä osin kuin kyse on elinkeinoluvan kurinpidollisesta peruuttamisesta ja seuraamusmaksun määräämisestä tullaan ainakin lähelle merkittävää julkisen vallan käyttöä, joka voidaan perustuslain 124 §:n mukaan uskoa vain viranomaiselle.

Mainituilla perusteilla esityksessä ehdotetaan, että luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja olisi sekä valvontalautakunnan että oikeu-

denkäyntiavustajalautakunnan valvonnan alainen.

Valvontalautakunnan ja oikeudenkäyntiavustajalautakunnan luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia koskeva valvonta perustuisi pääsääntöisesti tehtyihin kanteluihin. Kantelujen käsitteleminen ja ratkaiseminen kuuluisivat lähtökohtaisesti valvontalautakunnalle. Luvan peruuttamisesta ja seuraamusmaksun määräämisestä päättäminen kuuluisivat kuitenkin aina oikeudenkäyntiavustajalautakunnalle.

Luvan saaneelle oikeudenkäyntiavustajalle voitaisiin määrätä vastaavat kurinpidolliset seuraamukset kuin asianajajalle ja julkiselle oikeusavustajalle. Seuraamukset olisivat — lievimmästä seuraamuksesta ankarimpaan lueteltuina — huomautus, varoitus, enintään 15 000 euron suuruinen seuraamusmaksu sekä vakavimmissa tapauksissa, Asianajajaliitosta erottamisen sijaan, myönnetyn luvan peruuttaminen. Luvan peruuttaminen merkitsisi, ettei henkilö voisi enää toimia oikeudenkäyntiasiamiehenä. Uusi lupa voitaisiin kuitenkin myöntää, kun kolme vuotta on kulunut siitä, kun luvan peruuntuminen on alkanut.

Menettely valvonta-asioissa vastaisi nykyistä asianajajia koskevaa valvontamenettelyä. Myös luvan saaneisiin oikeudenkäyntiavustajiin kohdistuvat valvonta-asiat merkitäisiin julkiseen päiväkirjaan, ja ratkaisuisista laadittaisiin julkinen ratkaisuseloste. Valvonta-asian ratkaisuun olisi mahdollista hakea muutosta valittamalla Helsingin hovioikeuteen, joka jo nykyisin käsittelee asianajajista annetun lain mukaiset valitukset. Jatko- muutoksenhaku Helsingin hovioikeudesta edelleen korkeimpaan oikeuteen edellyttäisi valitusluvan saamista.

Luvan saaneisiin oikeudenkäyntiavustajiin ei sen sijaan kohdistuisi vastaavaa aktiivista valvontaa kuin asianajajiin. Luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja ei siten olisi Asianajajaliiton hallituksen valvonnan alainen, eikä esimerkiksi lakiasiaintoihistoihin voitaisi tehdä niin sanottuja toimistotarkastuksia. Myöskään Asianajajaliiton palkkioritamenttely ei koskisi luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia.

Kuten edellä on todettu, luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia koskevien valvonta-

tehtävien antaminen valvontalautakunnalle aiheuttaa tarpeen vahvistaa valvontalautakunnan riippumattomuutta ja toiminnallista erillisyyttä Asianajajaliitosta. Valvontalautakunnan tehtävien ja vastuun nykyistä tarkempi sääntely on tarpeen myös perustuslain 124 §:n asettamien vaatimusten vuoksi, koska kyse on julkisen hallintotehtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle.

Valvontalautakunnan kokoonpanoa laajennettaisiin, ja siihen otettaisiin jäseniksi myös luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia (2. lakiehdotuksen 7 a ja 7 b §). On aiheellista, että valvonnan kohteet ovat mukana ammattietisten sääntöjen noudattamisen valvonnassa. Valvontalautakuntaa laajennettaisiin nykyisestä kolmella jäsenellä, jolloin siinä olisi 12 jäsentä ja neljä kolmen jäsenen jaostoa. Kolmesta uudesta jäsenestä kaksi olisi luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia ja yksi asianajaja.

Valvontalautakunnan toiminta olisi omahoitoista, kuten nykyisinkin, ja myös luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien pitäisi osallistua sen rahoittamiseen yhtäläisesti asianajajien kanssa.

Edellä mainitun lisäksi luvan saaneet oikeudenkäyntiavustajat olisivat myös valtioneuvoston oikeuskanslerin valvonnan alaisia vastaavasti kuin asianajajat ja julkiset oikeusavustajat nykyisin. Oikeuskanslerin suorittama valvonta turvaa yleisen edun toteutumista valvonnassa ja lisää sen julkista luotettavuutta.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että valvonnan toimivuuden lisäämiseksi myös tuomioistuinten harjoittamaa valvontaa terävöitetään jonkin verran nykyisestä.

3.2.7 Avustajapakko ylimääräiseen muutoksenhakuun korkeimmassa oikeudessa

Suomalaiseen oikeudenkäyntiperinteeseen kuuluu jokaisen oikeus ajaa omaa asiaansa. Tästä huolimatta avustajapakkoa on aiheellista harkita sellaisissa erityistilanteissa, joissa siihen on tavanomaista painavampia perusteita. Tällainen erityistilanne on ylimääräinen muutoksenhaku korkeimmassa oikeudessa.

Kaikissa oikeusvaltioissa on lähtökohtana, että tuomioistuinten lainvoimaiset ratkaisut ovat lopullisia ja pysyviä. Asianosainen on

tällöin saanut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vähintään yhdessä oikeusasteessa, ja hänellä ovat olleet varsinaiset muutoksenhakeinot käytettävissään. Oikeusrauha ja oikeusvarmuus edellyttävät, että oikeusriidoilla on jokin päätepiste. Näiden lähtökohtien mukaisesti lainvoimaiseen tuomioon kohdistuva ylimääräinen muutoksenhaku voi menestyä vain oikeudenkäymiskaaren 31 luvussa säädettyillä erityisillä, painavilla perusteilla.

Käytännössä ylimääräisiä muutoksenhakemuksia tehdään korkeimpaan oikeuteen varsin paljon, mutta ne menestyvät harvoin. Menestyvistä hakemuksista selvästi suurin osa on viranomaisten tekemiä hakemuksia selvien virheiden korjaamiseksi. Korkeimman oikeuden päätehtävänä on kuitenkin oikeuskäytäntöä ohjaavien ennakkoratkaisujen antaminen. Korkeimman oikeuden rajallisia voimavaroja kuluu jonkin verran myös sellaisiin ylimääräistä muutoksenhakua koskeviin asioihin, joilla ei ole menestymisen mahdollisuutta.

Avustajapakko ylimääräisessä muutoksenhaussa korkeimmassa oikeudessa voisi vähentää sellaisia hakemuksia, jotka eivät voi menestyä ja joiden tekemistä asianosaisen oikeusturva ei siten edellytä. Lainvoimaisen tuomion purkamista haluavan asianosaisen olisi ensin käännyttävä lainoppineen avustajan puoleen, joka arvioisi hakemuksen tekemisen tarpeellisuuden. Lisäksi asianosainen voisi edelleen esimerkiksi tehdä kantelun ylimmälle laillisuusvalvojalle, joka voisi tarvittaessa tehdä hakemuksen. Silloin, kun hakemuksen tekemiseen on aihetta, lainoppineen avustajan käyttäminen parantaisi hakemuksen laatua. Tämä edistäisi asianosaisen oikeusturvaa ja hakemuksen käsittelemistä korkeimmassa oikeudessa. Uudistus ei siten tosiasiaassa heikentäisi asianosaisten oikeusturvaa.

Mainituilla perusteilla ehdotetaan, että ylimääräisessä muutoksenhaussa hakijalla olisi velvollisuus käyttää oikeudenkäyntiasiamiestä tai -avustajaa.

Avustajapakko koskisi vain korkeinta oikeutta, jossa siihen on painavimmat perusteet. Velvollisuus ei koskisi viranomaisia hakijoina, koska tarvittava asiantuntemus on niissä muutoin turvattu. Ylimääräisistä muutoksenhakukeinoista avustajapakko rajattai-

siin koskemaan tuomiovirhekantelua ja tuomion purkua. Menetetyn määräajan palauttaminen on asiana mainittuja yksinkertaisempi, ja sitä koskeva hakemus on tehtävä lyhyessä määräajassa. Jos hakijalla ei ole kelpoisuusvaatimukset täyttävää asiamiestä tai avustajaa, hänelle olisi ennen hakemuksen jättämistä tutkimatta varattava tilaisuus hankkia sellainen, paitsi jos se on selvästi tarpeetonta.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

4.1.1 Vaikutukset valtiontalouteen

Perustettavasta uudesta oikeudenkäyntiavustajalautakunnasta, joka myöntäisi ehdotettavassa laissa luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista (1. lakiehdotus) tarkoitetun luvan sekä päättäisi luvan peruuttamisesta ja seuraamusmaksun määräämisestä, aiheutuisi kustannuksia nykyiseen verrattuna. Nämä kustannukset esitetään kuitenkin katettavaksi luvan saaneilta oikeudenkäyntiavustajilta perittävillä hakemus- ja valvontamaksuilla.

Arvioitaessa oikeudenkäyntiavustajalautakunnan perustamisesta aiheutuvia kustannuksia voidaan vertailukohtana osaksi käyttää nykyistä tuomarivalintalautakuntaa, josta vuonna 2009 aiheutui noin 205 000 euron menot. Tuomarivalintalautakunnassa on 12 sivutoimista jäsentä, yksi päätoiminen lakimiessihteeri ja yksi päätoiminen osastosihteeri. Oikeudenkäyntiavustajalautakunnassa olisi viisi sivutoimista jäsentä sekä arvion mukaan yksi sivutoiminen lakimiessihteeri ja yksi sivutoiminen toimistos sihteeri. Tämän perusteella mainittujen tuomarivalintalautakunnasta vuonna 2009 aiheutuneiden kustannusten valossa voidaan arvioida, että oikeudenkäyntiavustajalautakunnan toiminnasta aiheutuisi noin 140 000 euron kustannukset vuodessa. Kustannusten kattamista arvioitaessa on kuitenkin otettava huomioon, että oikeudenkäyntiavustajalautakunta esitetään perustettavaksi vasta vuoden 2013 alusta lukien. Lisäksi oikeudenkäyntiavustajalautakunnan perustamisesta aiheutuisi noin 60 000 euron kertaluontoiset kustannukset.

Jos ehdotetun yhden vuoden siirtymäkauden aikana lupaa hakisi arviolta noin 1 000 lakimiestä (noin 400 asianajotoimistojen avustavaa lakimiestä ja noin 600 muuta lakimiestä), niin hakemusmaksun ollessa 300—320 euroa hakemusmaksuina kertyisi yhteensä noin 300 000 euroa. Kun osa hakemuksista ratkaistaisiin kuitenkin vasta vuoden siirtymäkauden jo päätyttyä seuraavan vuoden puolella, mainittu yhteensä noin 300 000 euron maksukertymä jakaantuisi kahdelle vuodelle. Keskimäärin kyseisinä kahtena vuotena hakemusmaksuina kertyisi 150 000 euroa vuodessa. Myöhempien vuosien osalta voidaan arvioida, että vuositasolla noin 100 lakimiestä hakisi lupaa, jolloin hakemusmaksuista kertyisi noin 30 000 euroa vuodessa.

Jos luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien valvontamaksu olisi 350 euroa vuodessa, siitä runsaalla 115 euron osuudella voitaisiin kattaa oikeudenkäyntiavustajalautakunnan toiminnasta aiheutuvia kustannuksia. Jos luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia olisi arviolta noin 1 000, valvontamaksuilla voitaisiin kattaa oikeudenkäyntiavustajalautakunnan kustannuksia noin 115 000 eurolla vuodessa.

Siltä osin kuin luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien valvonta tapahtuisi Asianajajaliiton yhteydessä toimivissa valvontalautakunnassa, valvonnasta ei myöskään aiheutuisi kustannuksia valtiontaloudelle, vaan valvontalautakunnan toiminnasta aiheutuvat kustannukset katettaisiin asianajajilta ja luvan saaneilta oikeudenkäyntiavustajilta perittävillä valvontamaksuilla.

4.1.2 Taloudelliset vaikutukset asianajopalveluiden tarjoajille

Edellisessä jaksossa 4.1.1 selostettu 300—320 euron suuruinen hakemusmaksu aiheuttaisi kertaluonteisen kustannusrasituksen lupaa hakeville henkilöille.

Esityksen mukaan luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja olisi oikeuskanslerin, valvontalautakunnan ja oikeudenkäyntiavustajalautakunnan valvonnan alainen. Luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan velvollisuutena olisi suorittaa vuosittainen valvontamaksu, jonka määrästä säädettäisiin ehdotettavassa laissa

luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista (1. lakiehdotus). Valvontamaksulla katettaisiin valvonnan järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia yhtäältä Asianajajaliiton valvontalautakunnassa ja -yksikössä sekä toisaalta oikeudenkäyntiavustajalautakunnassa.

Nykyisin Asianajajaliiton valvonta kohdistuu asianajajiin ja julkisiin oikeusavustajiin. Valvontalautakunnan toiminnasta aiheutuvat kustannukset katetaan kokonaisuudessaan Asianajajaliiton jäsenten suorittamalla jäsenmaksuilla. Asianajajaliiton jäsenenä olevien julkisten oikeusavustajien jäsenmaksun suorittaa oikeusministeriö.

Vuonna 2009 asianajajien ja julkisten oikeusavustajien valvonnasta aiheutuivat Asianajajaliitolle seuraavat kustannukset:

- suoranaiset valvontaan liittyvät kustannukset 351 000 euroa;
 - osuus yleishallintokustannuksista 71 000 euroa;
 - osuus kansainvälisestä toiminnasta 40 000 euroa;
 - osuus viestinnän kustannuksista 52 000 euroa.
- Valvonnan kustannukset yhteensä 514 000 euroa.

Valvontalautakunnan valvonnan ulottaminen koskemaan myös luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia merkitsisi, että valvontalautakunnan nykyiset resurssit eivät riittäisi lisäntyvien tehtävien hoitamiseen. Valvontalautakuntaan tulisi kolme uutta varsinaista jäsentä, joista kaksi jäsentä olisi luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia ja yksi jäsen asianajaja. Nykyään valvontalautakunnan asianajajataustaisille jäsenille maksetaan kokouksista päivärahat ja matkakulut. Kun sama periaate koskisi myös luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia valvontalautakunnan jäseninä, jaostojen lukumäärän ja valvontalautakunnan jäsenmäärän lisääntyminen ei vaikuttaisi oleellisesti valvonnasta aiheutuviin kustannuksiin. Valvontalautakunnan liisjäsenistä aiheutuva lisäkustannus voidaan arvioida noin 5 000 euroksi.

Jaostojen lukumäärän lisääntyminen merkitsisi kuitenkin, että uudelle jaostolle olisi palkattava lakimieskoulutuksen saanut sihteeri, jonka tehtävänä on valmistella jaoston käsiteltäväksi tulevat asiat. Palkkakustannuksena tämä tarkoittaisi noin 70 000 euron vuo-

sikustannusta. Lisäksi henkilöstömäärän lisääntyminen merkitsisi lisääntyviä vuokra-kustannuksia, atk-kustannuksia sekä sähkö- ja puhelinkustannuksia ja muita vastaavia kustannuksia.

Kaikkiaan luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien valvonnasta voidaan arvioida aiheutuvan Asianajajaliitolle edellä mainittujen vuonna 2009 aiheutuneiden kustannusten valossa noin 100 000 euron vuosittainen lisäkustannus. Näin arvioiden Asianajajaliiton kustannukset asianajajien, julkisten oikeusavustajien ja luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien valvonnasta olisivat yhteensä noin 615 000 euroa vuodessa. Kustannusten kattamista arvioitaessa on kuitenkin otettava huomioon, että valvontalautakunnan valvonnan ulottamisen koskemaan myös luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia ehdotetaan tapahtuvaksi vasta vuoden 2013 alusta lukien.

Jos lähdetään siitä, että Asianajajaliitolle valvonnasta aiheutuvat kustannukset katettaisiin Asianajajaliiton jäsenten (noin 1 900 jäsentä) ja luvan saaneilta oikeudenkäyntiavustajien kesken (noin 1 000 lakimiestä) heiltä perittävällä yhtä suurella maksulla, mainitun maksun suuruus olisi edellä mainittujen vuonna 2009 aiheutuneiden kustannusten perusteella laskettuna runsaat 210 euroa vuodessa.

Asianajajaliittoon kuuluvien kohdalla kyseinen maksu ei aiheuttaisi ylimääräisiä kustannuksia. Tällä hetkellä valvontalautakunnan toiminnasta aiheutuvat kustannukset katetaan kokonaisuudessaan Asianajajaliiton jäsenten suorittamalla jäsenmaksuilla eikä edellä selostetuissa valvontalautakunnasta aiheutuviissa kustannuksissa tapahtuisi arviolta ainakaan merkittävää suhteellista lisääntymistä.

Myös luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien osalta yhteensä 350 euron vuotuis- ta valvontamaksua voidaan pitää kohtuullisena.

4.1.3 Taloudelliset vaikutukset asianajopalveluiden asiakkaille

Asianajotoiminnan laatutason paraneminen merkitsisi, että asiakkaille taloudellisestikin merkittävät oikeudenkäynnit tulisivat hoide- tuiksi nykyistä varmemmin ja sujuvammin.

Heikkolaatuisesta asianajosta saattaa pahim- millaan seurata oikeudenmenetyksiä asian- osaisille. Uudistuksella olisi erityistä merki- tystä kuluttaja-asiakkaille, joiden mahdolli- suudet arvioida oikeudellisen palvelun laatua ovat heikot sekä ennalta että usein myös jäl- kikäte.

Laatutason paranemisen hyödyt olisivat selvästi suuremmat kuin sen aiheuttamat, varsin pienet kustannukset. Luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan pitäisi maksaa edel- lisissä jaksoissa kuvatut, 300—320 euron suuruinen kertaluonteinen hakemusmaksu ja 350 euron vuotuinen valvontamaksu. Oikeu- denkäyntiavustajat todennäköisesti vyöryttäi- sivät nämä lisäkustannukset, lukuun ottamat- ta julkisen oikeusavun tilanteita, asiakkail- leen. Maksut ovat kuitenkin niin pieniä, että niiden aiheuttama kustannuspaine olisi vä- häinen suhteessa oikeudenkäyntiavustajien laskutuksen määrään.

Suoranaisten lisäkustannusten lisäksi on arvioitava sitä, mikä vaikutus uudistuksella olisi asianajopalveluiden yleiseen kilpailuti- lanteeseen. Mahdollinen kilpailun vähenemi- nen olisi omiaan nostamaan hintoja, vaikka kustannukset eivät nousisikaan. Korkeat oi- keudenkäyntikustannukset ovat jo nykyisin ongelma, eikä uudistuksen pitäisi johtaa nii- den ainakaan vähäistä suurempaan nousuun.

Ehdotetussa muodossa uudistuksen ei voi- da arvioida vähentävän kilpailua asianajo- alalla ainakaan merkittävästi. Ehdotetun lu- van saamisen edellytykset olisivat siinä mää- rin väljät, etteivät ne juurikaan estäisi alalle pääsyä. Luvan saaneille oikeudenkäyntiavus- tajille aiheutuvat kustannukset olisivat myös niin pieniä, etteivät ne estäisi vähäistä laa- jempaa asianajotoimintaa. Järjestelmä kui- tenkin aiheuttaisi pienen kynnyksen, joka saattaisi karsia toiminnan ulkopuolelle sellai- sia lakimiehiä, jotka mahdollisesti sivutoimi- sesti hoitavat vuosittain joitakin oikeuden- käyntiasioita. Tällä ei kuitenkaan ole yleisen kilpailutilanteen kannalta juuri merkitystä.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimi- taan

Esityksen tavoitteena on parantaa asianajon laatua oikeudenkäynneissä ja mahdollistaa puuttuminen muiden oikeudenkäyntiasia-

miesten kuin asianajajien ja julkisten oikeusavustajien epäasianmukaiseen menettelyyn. Oikeudenkäyntiasiamiesten työn laadun kohominen helpottaisi tuomioistuinten ja syyttäjien työtä, ja sitä kautta parantaisi oikeudenhoitoa. Mahdollisuudet puuttua muiden oikeudenkäyntiasiamiesten kuin asianajajien ja julkisten oikeusavustajien epäasianmukaiseen toimintaan paransivat. Esityksen toteuttamisella olisi siten myönteisiä vaikutuksia viranomaisten toimintaan.

Ehdotettava valvontajärjestelmä merkitsisi uutta tehtävää oikeuskanslerille, koska luvan saaneet oikeudenkäyntiavustajat olisivat vastaisuudessa oikeuskanslerin valvonnan alaisia samaan tapaan kuin asianajajat nykyisin. Asianajajia koskevien tietojen valossa (vuosina 2006—2009 oikeuskanslerille on tehty keskimäärin noin 120 asianajajiin ja julkisiin oikeusavustajiin kohdistuvaa kantelua/vuosi) on arvioitavissa, että oikeuskanslerille tehtäisiin vuosittain selvästi alle sata luvan saanutta oikeudenkäyntiavustajaa koskevaa kantelua, joista pienekö osa siirrettäisiin valvontalautakunnalle. Uusi tehtävä aiheuttaisi lisätyötä oikeuskanslerinvirastossa, muttei kuitenkaan niin paljon, että yksin tämän vuoksi olisi tässä vaiheessa tarvetta lisäresursseihin.

Myös Helsingin hovioikeudelle ja korkeimmalle oikeudelle tulisi uusia tehtäviä, koska ne käsittelisivät vastaisuudessa myös valvontalautakunnan luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia koskevista ratkaisuista sekä oikeudenkäyntiavustajalautakunnan ratkaisuista tehtävät muutoksenhakemukset. Asiamäärä olisi kuitenkin pieni, ja korkeimpaan oikeuteen valittaminen edellyttäisi valituslupaa. Hovioikeuteen tulisi vuosittain arviolta enintään kymmenkunta uusiin asiarhyymiin liittyvää valitusta. Ehdotus ei siten aiheuttaisi lisäresurssien tarvetta hovioikeudessa tai korkeimmassa oikeudessa.

4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Oikeudenkäyntiasiamiehen tehtäviä hoitavien muiden lakimiesten kuin asianajajien ja julkisten oikeusavustajien kannalta ehdotusten toteutuminen merkitsisi, että tehtävä tulisi suurelta osin luvanvaraiseksi. Luvan saisi kuitenkin varsin helposti, ja se voitaisiin pe-

ruuttaa vain poikkeuksellisesti. Luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja olisi velvollinen noudattamaan näissä tehtävissään ammattieettisiä velvollisuuksia, ja hän olisi oikeuskanslerin, valvontalautakunnan ja oikeudenkäyntiavustajalautakunnan valvonnan alainen. Ehdotettava lupajärjestelmä ei estäisi eikä rajoittaisi asianmukaista oikeudenkäyntiasiamiehen tehtävien hoitamista, mutta toteutettava oikeudenkäyntiasiamiehiä koskeva valvonta tekisi mahdolliseksi puuttumisen epäasianmukaiseen toimintaan.

Tällä hetkellä vain asianajajien ja julkisten oikeusavustajien, joiden lukumäärä on noin 2 000, toimintaan liittyy Asianajajaliiton valvonta. Valvontalautakunnan tilastotietojen mukaan vuosina 2004—2009 Asianajajaliiton valvontalautakunnassa on tullut vuosittain vireille 357—513 valvonta-asiaa (yhteensä 2 406 valvonta-asiaa, keskimäärin 401 asiaa/vuosi).

Luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia arvioidaan tulevan valvonnan piiriin noin 1 000 henkilöä. Mainituista noin 1 000 henkilöstä kuitenkin noin 400 arvioidaan olevan asianajotoimistoissa työskenteleviä lakimiehiä, joiden toimintaan kohdistuu jo nykyisin samanlainen valvonta kuin asianajajienkin toimintaan. Uusia valvonnan piiriin tulevia olisi siten noin 600 henkilöä. Edellä mainittujen asianajajien ja julkisten oikeusavustajien sekä heitä koskevien valvonta-asioiden lukumäärätietojen valossa tämä tarkoittaisi keskimäärin enintään noin 120 uutta valvonta-asiaa.

Oikeudenkäyntien asianosaisten kannalta esitys merkitsee, että asianajoapua tarvitseensa asianosaisten täytyisi yleensä kääntyä asianajajan, julkisen oikeusavustajan tai luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan puoleen. Tämä takaisi palvelun tietyn laatutason, koska myös luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja olisi velvollinen noudattamaan ammattieettistä säännöstöä ja olisi valvonnan piirissä. Oikeudenkäyntiasiamiehen toiminnan laatu edistäisi paitsi hänen asiakkaansa, myös oikeudenkäynnin muiden asianosaisten oikeusturvaa. Jos asiamies syyllistyisi velvollisuuksiensa vastaiseen menettelyyn, menettelystä voitaisiin maksutta kannella valvontalautakunnalle.

5 Asian valmistelu

5.1 Aikaisempi valmistelu

Tausta

Tuomioistuinelaitoksen pitkän aikavälin kehittämislinoja selvittänyt Tuomioistuinelaitoksen kehittämiskomitea tarkasteli yhtenä osa-alueena avustamista oikeudenkäynnissä (*"Tuomioistuinelaitoksen kehittämiskomitean mietintö"*, komiteamietintö 2003:3). Komitea eritteli laajasti syitä, joiden vuoksi oikeudenkäyntiasiamiehiä koskevaa sääntelyä tulisi arvioida uudelleen. Komitea piti epäkohtana sitä, että Asianajajaliitosta erotettu henkilö voi jatkaa asiamiehenä toimimista tuomioistuimissa. Komitea katsoi, että asiamiesten kelpoisuusvaatimuksia tulisi yleisten tuomioistuinten osalta tiukentaa. Tehtävä tulisi säätää luvanvaraiseksi ja saattaa samalla kaikki asiamiehet samankaltaisten ammattieettisten sääntöjen piiriin sekä luoda siihen liittyvä kattava koulutus- ja valvontajärjestelmä. Lisäksi tuomioistuinten käytössä olevia asiamiesten valvontakeinoja tulisi monipuolistaa. Ehdotuksista saatu lausuntopalaute oli pääosin myönteistä.

Oikeudenkäyntiavustajatyöryhmä

Oikeusministeriö asetti 16 päivänä toukokuuta 2008 työryhmän, jonka tehtäväksi annettiin arvioida ja tarvittaessa ehdottaa oikeudenkäyntiasiamiehiä yleisissä tuomioistuimissa koskevan sääntelyn tarkistamista. Tavoitteena oli, että sääntely riittävästi takaa asianosaisten oikeusturvan ja yleisemmin asianmukaisen oikeudenhoidon. Toisaalta työryhmän oli arvioitava, missä määrin sääntelyn kiristäminen on perusteltua erityisesti kilpailunäkökohtien ja elinkeinovapauden kannalta. Työryhmän tehtävänä oli tarkastella muun muassa oikeudenkäyntiasiamiesten kelpoisuusehtoja sekä heidän velvollisuuksiinsa ja valvontaansa.

Työryhmän puheenjohtajaksi kutsuttiin oikeusneuvos Hannu Rajalahti korkeimmasta oikeudesta. Työryhmässä olivat edustettuina Helsingin hovioikeus, Helsingin hallinto-oikeus, Espoon kärjäoikeus, oikeuskanslerinvirasto, Helsingin syyttäjänvirasto, Joensuun

oikeusaputoimisto, Asianajajaliitto sekä oikeusministeriö. Työryhmä luovutti mietintönsä 25 päivänä marraskuuta 2009 (*"Oikeudenkäyntiavustajien kelpoisuus ja valvonta"*, oikeusministeriön työryhmämietintöjä 2009:17).

Ehdotuksessa esitettiin, että muille oikeudenkäyntiasiamiehille kuin asianajajille ja julkisille oikeusavustajille perustettaisiin uusi lupajärjestelmä. Oikeudenkäyntiasiamiehenä yleisissä tuomioistuimissa voisi yleensä toimia vain asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja. Nykyiset kelpoisuusehdot kuitenkin säilytettäisiin niissä tapauksissa, joissa avustaja on työtai virkasuhteessa asianosaiseen. Lähisukulaisia koskeva poikkeus kelpoisuusehdoista poistettaisiin. Vastaavat kelpoisuusehdot ulotettaisiin myös lastensuojeluasioihin hallinto-oikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa.

Luvan myöntäminen oikeudenkäyntiavustajalle edellyttäisi muun muassa riittävää perehtyneisyyttä tehtävään. Luvan myöntäisi perustettava uusi riippumaton lautakunta, oikeudenkäyntiavustajalautakunta.

Luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja olisi oikeudenkäyntiasiamiehen tehtävässään, samoin kuin tuomioistuimen määräykseen tai avustajanmääräykseen perustuvassa tehtävässä, velvollinen noudattamaan yleisen asianajajayhdistyksen hyvää asianajajatapaa koskevia ohjeita sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Mainituissa tehtävissään luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja olisi Asianajajaliiton valvontalautakunnan ja oikeuskanslerin valvonnan alainen. Valvontalautakunnan riippumattomuutta suhteessa Asianajajaliittoon vahvistettaisiin. Valvontalautakuntaa laajennettaisiin yhdellä jaostolla, ja luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia tulisi jäseniksi lautakuntaan. Valvontalautakunta voisi määrätä luvan saaneelle oikeudenkäyntiavustajalle vastaavat kurinpidolliset seuraamukset kuin asianajajalle. Luvan peruuttamisesta päättäisi kuitenkin oikeudenkäyntiavustajalautakunta. Päätöksistä olisi muutoksenhakumahdollisuus tuomioistuimeen.

Ehdotuksessa esitettiin lisäksi, että ylimääräisessä muutoksenhaussa korkeimmassa oikeudessa otettaisiin käyttöön avustajapakko.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Oikeusministeriö pyysi työryhmämietinnöstä lausunnon yhteensä 67 eri viranomaiselta, yhteisöltä ja asiantuntijalta. Lisäksi korkeimmalle oikeudelle ja korkeimmalle hallinto-oikeudelle varattiin tilaisuus antaa mietinnöstä lausunto. Pyydytyistä lausunnoista saapui yhteensä 56. Tähän esitykseen sisältyvät ehdotukset on valmisteltu oikeusministeriössä oikeudenkäyntiavustajatyöryhmän mietinnön ja siitä saadun lausuntopalautteen pohjalta.

Lausunnonantajat yleisesti ottaen lähes yksimielisesti kannattivat työryhmämietinnössä mainittua tavoitetta oikeudenkäyntien asianosaisten oikeusturvan ja asianmukaisen oikeudenhoidon edellytysten parantamisesta oikeudenkäyntiasiamiesten työn laatutasoa nostamalla. Enemmistö lausunnonantajista suhtautui myös myönteisesti muita oikeudenkäyntiasiamiehiä kuin asianajajia ja julkisia oikeusavustajia koskevan lupa- ja valvontajärjestelmän luomiseen.

Lausunnoissa suhtauduttiin yleisesti ottaen myönteisesti työryhmän ehdotuksiin luvanvaraisuuden laajuudesta. Työryhmän ehdotus työmarkkinajärjestöjen palveluksessa olevien lakimiesten sisällyttämisestä lupajärjestelmän piiriin sai kuitenkin osakseen myös arvostelua. Saadun lausuntopalautteen johdosta ehdotetaan nyt, kuten edellä jaksossa 3.2.2 on selostettu, että lupajärjestelmän ulkopuolelle rajataan myös työmarkkinajärjestöjen palveluksessa olevat lakimiehet näiden toimiessa oikeudenkäyntiasiamiehinä palvelussuhteen liittyvissä asioissa.

Työryhmän ehdotus siitä, että luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien velvollisuuksien sisältö määriteltäisiin viittaamalla

Asianajajaliiton hyvää asianajajatapaa koskeviin ohjeisiin, ei saanut varauksetonta vastaanottoa. Kuten edellä jaksossa 3.2.5 on selostettu, nyt ehdotetaan, että luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien velvollisuuksista säädettäisiin lain tasolla, ottamalla ehdotettavaan lakiin luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista kokonaan oma säännöksensä heidän velvollisuuksistaan (1. lakiehdotuksen 8 §).

Yleisesti ottaen lausunnoissa suhtauduttiin myönteisesti siihen, että luvan saaneet oikeudenkäyntiavustajat olisivat kattavan valvonnan piirissä ja että he lähtökohtaisesti olisivat samojen kurinpidollisten seuraamusten piirissä kuin asianajajat ja julkiset oikeusavustajat, kuitenkin niin, että henkilön toiminta asiamiehenä tulee tarvittaessa voida yleisesti päättää. Työryhmän ehdotukset valvonnan järjestämisestä käytännössä saivat kuitenkin osakseen myös arvostelua. Erityisesti pidettiin puolueettomuuden ja riippumattomuuden näkökulmasta ongelmallisena sitä, että luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien valvontaelimenä toimisi Asianajajaliiton valvontalautakunta.

Kuten edellä jaksossa 3.2.6 on selostettu, tässä esityksessä ehdotetaan, että luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia koskevien kantelujen käsitteleminen ja ratkaiseminen kuuluisivat lähtökohtaisesti valvontalautakunnalle. Luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien valvonnan uskominen esityksessä ehdotulla tavalla valvontalautakunnalle ei vaarantaisi heidän valvontansa puolueettomuutta ja riippumattomuutta. Valvontalautakunnan jäsenet toimivat jo nykyisin tuomarin vastuulla. Tämän lisäksi ehdotetaan vahvistettavaksi valvontalautakunnan riippumattomuutta ja toiminnallista erillisyyttä Asianajajaliitosta.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista

Ehdotettavassa uudessa laissa säädettäisiin uudesta oikeudenkäyntiasiamiehiä ja -avustajia koskevasta lupajärjestelmästä. Laissa säädettäisiin luvasta oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana toimimiseen sekä luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan velvollisuuksista ja valvonnasta. Siitä, missä asioissa ehdotettavan lain tarkoittama lupa tarvittaisiin, säädettäisiin asianomaisissa prosessilaeissa.

1 §. Lain soveltamisala. Pykälään otettaisiin ehdotettavan lain tarkoitusta ja soveltamisalaa kuvaavat yleiset säännökset. Pykälän *1 momentin* mukaan laissa säädettäisiin luvasta oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana toimimiseen sekä tällaisen luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan velvollisuuksista ja valvonnasta.

Pykälän *2 momentissa* olisi selventävä viittaussäännös, jonka mukaan oikeudenkäyntiasiamiesten ja -avustajien kelpoisuusvaatimuksista oikeudenkäynnissä säädetään erikseen. Asianomaisissa prosessilaeissa säädettäisiin siitä, missä tilanteissa oikeudenkäyntiasiamiehellä tai -avustajalla edellytetään olevan puheena olevassa laissa tarkoitettu lupa. Tätä tarkoittavia säännöksiä sisältyy 4.—7. lakiehdotukseen. Lupaa edellytettäisiin vain silloin, kun niin erikseen säädetään.

2 §. Luvan myöntämisen edellytykset. Pykälässä säädettäisiin luvan myöntämisen edellytyksistä. Pykälän *1 momentista* ilmenisi ensinnäkin, että hakijan täyttäessä luvan myöntämisen edellytykset, lupa oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana toimimiseen olisi myönnettävä hänelle. Lupahakemuksen hylkääminen ei siten voisi perustua tarkoituksenmukaisuusnäkökohtiin. Lisäksi puheena olevasta momentista ilmenisi, että lupa oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana toimimiseen myönnettäisiin toistaiseksi ja että luvan voisi saada vain luonnollinen henkilö henkilökohtaisesti.

Luvan saaminen edellyttäisi ensinnäkin oikeustieteellistä koulutusta (1 kohta). Lupaa hakevalta henkilöltä edellytettäisiin, että hän on suorittanut Suomessa oikeustieteen muun ylemmän korkeakoulututkinnon kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon. Oikeustieteen alalla tulee 1.1.2011 nykyisen oikeustieteen maisterin tutkinnon rinnalle uusi tutkinto, kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisteri. Koska kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterilla ei välttämättä ole samantaisia tietoja kansallisesta oikeusjärjestyksestä kuin oikeustieteen maisterilla, kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittaminen ei olisi riittävä koulutus luvan saamiseksi. Myöskään oikeus- tai varanotaarin tutkinto ei olisi riittävä. Lupaa ei voisi saada myöskään henkilö, joka on mahdollisesti suorittanut pelkän oikeustieteen jatkotutkinnon.

Oikeustieteellistä koulutusta koskevan 1 kohdan edellytyksen täyttäisi myös se, että lupaa hakeva henkilö on suorittanut ulkomailla suomalaista oikeustieteen muuta ylempää korkeakoulututkintoa kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkintoa vastaavan oikeustieteen tutkinnon, joka on tunnustettu Suomessa sen mukaan kuin erikseen säädetään. Ulkomainen oikeustieteen tutkinto ei siten suoraan riittäisi, vaan se olisi asianomaisen järjestelmän mukaisesti tunnustettava Suomessa. Tutkintojen tunnustamisesta säädetään ammattipätevyuden tunnustamisesta annetussa laissa ja ulkomailla suoritettujen korkeakouluopintojen tuottamasta virkakelpoisuudesta annetussa laissa. Henkilön täytyisi saada kelpoisuudestaan Opetushallituksen päätös ja suorittaa mahdolliset päätöksessä edellytetyt lisäopinnot.

Oikeustieteellisen koulutuksen lisäksi edellytettäisiin, että henkilö on saavuttanut riittävän perehtyneisyyden oikeudenkäyntiasiamiehen ja -avustajan tehtävään (2 kohta). Tästä säädettäisiin tarkemmin pykälän *2 momentissa*.

Lupaa hakevalta henkilöltä edellytettäisiin lisäksi, että hän on rehellinen ja sopiva oikeudenkäyntiasiamiehen ja -avustajan tehtä-

vään (3 kohta). Rehellisyysvaatimus tarkoittaisi lähinnä, ettei henkilöä ole tuomittu rangaistukseen tietynlaisesta rikoksesta. Tästä säädettäisiin tarkemmin pykälän 3 momentissa. Rehellisyyttä koskeva edellytys voisi poikkeuksellisesti jäädä täyttymättä myös muussa tilanteessa, esimerkiksi jos henkilö on tahallaan antanut vääriä tietoja lupaa ha-
kiessaan.

Henkilön sopimattomuuden oikeudenkäyntiasiamiehen ja -avustajan tehtävään täytyisi olla ilmeistä, jotta lupa voitaisiin tällä perusteella evätä. Kyseessä saattaisi olla esimerkiksi päihde- tai mielenterveysongelma, joka estäisi tehtävän asianmukaisen hoidon.

Luvan saaminen edellyttäisi vielä, ettei henkilö ole konkurssissa eikä hänen toimintakelpoisuuttaan ole rajoitettu (4 kohta).

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tarkemmin siitä, milloin henkilö on saavuttanut 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun riittävän perehtyneisyyden oikeudenkäyntiasiamiehen ja -avustajan tehtävään.

Perehtyneisyys voitaisiin saavuttaa ensinnäkin suorittamalla asianajajista annetussa laissa tarkoitettu asianajajatutkinto (1 kohta). Henkilö, joka aikoo hakea puheena olevassa laissa tarkoitettua lupaa, voisi osoittaa perehtyneisyytensä oikeudenkäyntiasiamiehen ja -avustajan tehtävään suorittamalla saman tutkinnon kuin asianajajaksi aikova. Asianajajatutkinnosta säädettäisiin asianajajista annetun lain ehdotettavassa 3 §:n 1 momentin 4 kohdassa (2. lakiehdotus). Asianajajatutkinnon tutkintojärjestyksen vahvistaa oikeusministeriö. Tutkinnossa perehdytään asianajajatoimintaa koskeviin säännöksiin ja hyvän asianajajata-
vajan vaatimuksiin. Asianajajatutkinnon tutkintojärjestystä on uudistettu tänä syksynä. Uudistettu tutkintojärjestys on vahvistettu oikeusministeriön päätöksellä 30.11.2010 ja sitä sovelletaan 1.3.2011 jälkeen järjestettäviin asianajajatutkintoihin.

Perehtyneisyys voitaisiin saavuttaa myös työkokemuksen kautta. Riittävä perehtyneisyys olisi ensinnäkin henkilöllä, joka on suorittanut tuomioistuinharjoittelun tai joka on toiminut vähintään vuoden ajan syyttäjän tehtävissä (2 ja 3 kohta). Nämä olisivat tehtäviä, joiden voidaan katsoa aina perehdyttävän oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana toimimiseen.

Riittävä perehtyneisyys olisi myös henkilöllä, joka lakimiestutkinnon suorittamisen jälkeen on toiminut vähintään vuoden ajan muussa tehtävässä, joka perehdyttää oikeudenkäyntiasiamiehen ja -avustajan toimeen (4 kohta). Tällainen tehtävä voisi olla esimerkiksi niin sanotun avustavan lakimiehen työ asianajo- tai lakiasiainoimistossa silloin, kun siihen kuuluu säännönmukaisesti oikeudenkäyntiasioissa avustamista. Edellytyksen täytyminen voitaisiin osoittaa esimerkiksi yksilöidyn työtodistuksen avulla.

Pykälän 3 momentissa olisi 1 momentin 3 kohdassa asetettua rehellisyysvaatimusta täsmentävä säännös. Sen mukaan rehellinen ei olisi henkilö, joka on lainvoiman saaneella tuomiolla viiden viimeisen vuoden aikana tuomittu vankeusrangaistukseen tai kolmen viimeisen vuoden aikana sakkorangaistukseen rikoksesta, joka osoittaa henkilön olevan sopimaton toimimaan oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana. Tällaisia tekoja olisivat lähinnä rikokset, joissa on menetelty epärehellisesti tai muuten tahallaan loukattu toisen oikeutta. Mainitut määräajat laskettaisiin lupahakemuksen tarkasteluhetkestä taaksepäin siihen hetkeen, kun tuomio on tullut lainvoimaiseksi.

Asianajajista annetun lain 8 §:n mukaan lain 1 §:n 1 momentissa tarkoitettu maan yleisestä asianajajayhdistyksestä, toisin sanoen Suomen Asianajajaliitosta, erotettu henkilö tai henkilö, joka on kurinpidollisena seuraamuksena poistettu mainitun lain 5 b §:n 1 momentissa tarkoitettu EU-luettelosta, voidaan ottaa uudelleen asianajajayhdistyksen jäseneksi tai vastaavasti merkitä EU-luetteloon vasta, kun kolme vuotta on kulunut erottamisesta tai poistamisesta. Puheena olevan pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että henkilölle, joka kurinpidollisena seuraamuksena on erotettu edellä mainitusta maan yleisestä asianajajayhdistyksestä tai poistettu asianajajista annetun lain 5 b §:n 1 momentissa tarkoitettu EU-luettelosta, ei voitaisi myöntää ehdotettavassa laissa luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista tarkoitettua lupaa oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana toimimiseen ennen kuin kolme vuotta on kulunut maan yleisestä asianajajayhdistyksestä erottamisesta tai mainitusta EU-luettelosta poistamisesta. Asianajajista anne-

tun lain 1 §:n 1 momentissa tarkoitetusta maan yleisestä asianajajayhdistyksestä käytettäisiin puheena olevassa laissa käsitettä asianajajayhdistys. Puheena olevassa momentissa ilmaistu kolmen vuoden odotusaika koskisi myös tilanteita, joissa asianajajista annetun lain ehdotettavan 7 §:n 8 momentin (2. lakiehdotus) nojalla asianajajayhdistyksen valvontalautakunta on todennut, että asianajaja olisi menettelystään ansainnut erottamisen asianajajayhdistyksestä.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin 4 momenttia vastaavasta odotusajasta laissa tarkoitettuja luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia koskien. Sen mukaan henkilölle, jonka lupa oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana toimimiseen on peruutettu kurinpidollisena seuraamuksena, ei voitaisi myöntää uutta lupaa ennen kuin kolme vuotta on kulunut siitä, kun luvan peruuntuminen on alkanut. Momentissa ilmaistu kolmen vuoden odotusaika koskisi myös tilanteita, joissa 13 §:n 7 nojalla oikeudenkäyntiavustajalautakunta on todennut, että luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja olisi menettelystään ansainnut luvan peruuttamisen.

Puheena olevassa momentissa mainittu kolmen vuoden määräaika laskettaisiin siitä, kun luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan luvan peruuntuminen on alkanut. Lain 25 §:n perusteella luvan saaneella oikeudenkäyntiavustajalla, jonka lupa on peruutettu, olisi oikeus valittaa luvan peruuttamista koskevaosta oikeudenkäyntiavustajalautakunnan päätöksestä. Muutoksenhaulla olisi lähtökohtaisesti lykkäävä vaikutus luvan peruuntumiseen. Kyseinen kolmen vuoden määräaika tulisi tällöin, jollei valitusta käsittelevä tuomioistuimien toisin määräisi, laskettavaksi luvan peruuttamista tarkoittavan päätöksen saatua lainvoiman. Lain 13 §:n 8 momentin mukaan oikeudenkäyntiavustajalautakunta voisi kuitenkin määrätä luvan peruuttamista koskevan päätöksen noudatettavaksi muutoksenhausta huolimatta. Lupa peruuntuisi tällöin heti. Myös puheena olevassa momentissa tarkoitettu kolmen vuoden määräaika alkaisi tällöin kulua mainitusta ajankohdasta.

3 §. *Oikeudenkäyntiavustajalautakunta.* Edellä yleisperustelujen jaksossa 3.2.4 todetulla tavalla ehdotetaan, että luvan myöntämisestä päättäisi perustettava uusi riippuma-

ton lautakunta, nimeltään oikeudenkäyntiavustajalautakunta. Lisäksi ehdotetaan, että oikeudenkäyntiavustajalautakunta yleisperustelujen jaksossa 3.2.6 mainituista syistä päätäisi myös luvan peruuttamisesta ja seuraamusmaksun määräämisestä luvan saaneelle oikeudenkäyntiavustajalle. Näistä säädettäisiin puheena olevassa pykälässä. Oikeudenkäyntiavustajalautakunta olisi valtion viranomainen. Teknisten tehokkuusetujen saavuttamiseksi oikeudenkäyntiavustajalautakunta voisi toimia jonkin olemassa olevan viranomaisen yhteydessä, ollen siitä kuitenkin erillinen ja riippumaton.

4 §. *Oikeudenkäyntiavustajalautakunnan asettaminen ja kokoonpano.* Pykälässä säädettäisiin oikeudenkäyntiavustajalautakunnan asettamisesta ja kokoonpanosta. Lain 29 §:n 1 momentin nojalla tarkempia säännöksiä oikeudenkäyntiavustajalautakunnasta voitaisiin antaa valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän 1 momentista ilmenisi se, että oikeudenkäyntiavustajalautakunta asetetaan viideksi vuodeksi kerrallaan.

Pykälän 2 momentin mukaan oikeudenkäyntiavustajalautakunnassa olisi viisi jäsentä. Jäseninä olisi yksi tuomari hovioikeuksista, yksi tuomari hallinto-oikeuksista tai erityistuomioistuimista, yksi tuomari käräjäoikeuksista, yksi luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja sekä yksi oikeustieteellistä tutkimusta ja opetusta edustava jäsen. Kullakin jäsenellä olisi henkilökohtainen varajäsen. Momentissa säädettäisiin lisäksi, että lautakunta valitsisi keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

Pykälän 3 momentin mukaan oikeudenkäyntiavustajalautakunnan asettaisi valtioneuvosto sen jälkeen, kun korkein oikeus, korkein hallinto-oikeus ja oikeusministeriö ovat nimenneet jäsen ehdokkaat.

Yleisten tuomioistuinten tuomareiden keskuudesta tulevat jäsenet ja varajäsenet nimeäisi ilmoittautumisten perusteella korkein oikeus, sekä hallinto-oikeuksien ja erityistuomioistuinten keskuudesta tulevan jäsenen ja varajäsenen korkein hallinto-oikeus. Luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien piiristä tulevan jäsenen ja varajäsenen sekä oikeustieteellistä tutkimusta ja opetusta edustavan jäsenen ja varajäsenen nimeäisi oikeusministeriö.

Pykälän 4 momentissa olisi oikeudenkäyntiavustajalautakunnan jäsen ehdokkaiden nimeämistä koskevia täydentäviä säännöksiä. Nimettäessä jäseniä ja varajäseniä nimettäisiin jäseniä ja varajäseniä ehdokkaiksi kaksi kertaa niin monta kuin asetettavia jäseniä ja varajäseniä on. Ennen oikeustieteellistä tutkimusta ja opetusta edustavan jäsenen ja varajäsenen nimeämistä oikeusministeriön olisi kuultava oikeustieteellistä tutkimusta ja opetusta edustavia tahoja.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin oikeudenkäyntiavustajalautakunnan jäsenen eroa koskevasta menettelystä. Eron lautakunnan jäsenelle ja varajäsenelle myöntäisi valtioneuvosto, joka nimittäisi hänelle seuraajan jäljellä olevaksi toimikaudeksi. Seuraaja nimittäisiin siten kuin lautakunnan asettamisesta puheena olevassa pykälässä säädetään.

5 §. *Oikeudenkäyntiavustajalautakunnan päätösvaltaisuus.* Pykälässä säädettäisiin oikeudenkäyntiavustajalautakunnan päätösvaltaisuudesta. Sen mukaan lautakunta olisi päätösvaltainen, kun läsnä on puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ja vähintään kaksi muuta jäsentä tai varajäsentä.

6 §. *Luvan hakeminen.* Pykälä koskisi ehdotettavassa laissa tarkoitetun luvan hakemista. Lupaa olisi haettava kirjallisesti oikeudenkäyntiavustajalautakunnalta. Hakijan olisi liitettävä hakemukseen sen ratkaisemiseksi tarpeellinen selvitys. Hakijan olisi osoitettava, että hän täyttää 2 §:n mukaiset luvan myöntämisen edellytykset, esimerkiksi tutkinto- ja työtodistusten avulla.

Lain 2 §:n 3 momentissa tarkoitetun rehellisyysvaatimuksen osalta hakijan oma ilmoitus olisi ensi vaiheessa riittävä. Hakija olisi totuusvelvollinen eikä hän voisi kieltäytyä antamasta tarvittavia tietoja yksityisyyteensä vetoamalla. Tarvittaessa oikeudenkäyntiavustajalautakunta voisi hankkia hakijasta rikosrekisterin otteen rikosrekisterilain (770/1993) 4 a §:n 1 momentin 2 kohdan nojalla. Ehdotettavan lain 28 §:n 1 momentissa säädettäisiin lisäksi, että asianajajista annetun lain ehdotettavassa 6 a §:n 1 momentissa (2. lakiehdotus) tarkoitettu valvontalautakunta ilmoittaisi oikeudenkäyntiavustajalautakunnalle henkilöistä, jotka kurinpidollisena seuraamuksena on erotettu asianajajayhdistyk-

sestä tai poistettu mainitun lain 5 b §:n 1 momentissa tarkoitetusta EU-luettelosta.

7 §. *Hakemuksen ratkaiseminen.* Pykälässä olisi selventävä säännös, jonka mukaan hakemuksen laissa tarkoitetun luvan saamiseksi käsiteltäisiin ja ratkaisi oikeudenkäyntiavustajalautakunta.

Lupaa koskevan hakemuksen käsittely oikeudenkäyntiavustajalautakunnassa olisi hallintomenettelyä. Hallintolain 45 §:n 1 momenttiin sisältyvän pääsäännön mukaan hallintopäätös on perusteltava. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset. Siinä tapauksessa, että hakemus puheena olevassa laissa tarkoitetun luvan saamiseksi hyväksytään, oikeusturvanäkökohdat eivät edellytä päätöksen perustelemista. Hakemus luvan saamiseksi koskee ainoastaan hakijaa itseään, eikä muilla ole oikeutta valittaa hakemusta koskevasta oikeudenkäyntiavustajalautakunnan päätöksestä. Pykälään ehdotetaan otettavaksi selventävä säännös, jonka mukaan päätös olisi perusteltava, jos oikeudenkäyntiavustajalautakunta hylkää hakemuksen.

Lupaa koskevan hakemuksen käsittelystä perittävästä hakemusmaksusta säädettäisiin 24 §:ssä ja muutoksenhausta oikeudenkäyntiavustajalautakunnan päätökseen 25 ja 26 §:ssä. Lain 29 §:n 1 momentin nojalla tarkempia säännöksiä hakemuksen käsittelystä oikeudenkäyntiavustajalautakunnassa voitaisiin antaa valtioneuvoston asetuksella.

8 §. *Velvollisuudet.* Kuten edellä yleisperustelujen jaksossa 3.2.5 on todettu, lupajärjestelmän piiriin kuuluvat oikeudenkäyntiavustajat olisivat velvollisia noudattamaan asiallisesti samansisältöisiä ammattieettisiä sääntöjä kuin asianajajat ja julkiset oikeusavustajat. Tästä velvollisuudesta säädettäisiin puheena olevassa pykälässä. Velvollisuus tulisi voimaan siitä lukien, kun luvan saaneelle oikeudenkäyntiavustajalle on myönnetty laissa tarkoitettu lupa.

Luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan velvollisuuksia koskeva perussäännös olisi pykälän 1 momentissa. Sen mukaan luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan tulisi rehellisesti ja tunnollisesti täyttää hänelle uskotut oikeudenkäyntiasiamiehen ja -avustajan tehtävät.

Mainittu rehellisyyden ja tunnollisuuden vaatimus sisältäisi myös sen, että luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja olisi oikeudenkäyntiasiamiehen ja -avustajan tehtävissään velvollinen noudattamaan lakia.

Tämän lisäksi momentissa säädettäisiin, että luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan tulisi oikeudenkäyntiasiamiehen ja -avustajan tehtävissään erityisesti:

- olla asiakkaalleen lojaali sekä parhaan kykynsä mukaan valvoa asiakkaansa etua ja oikeutta (1 kohta);

- olla riippumaton sellaisista ulkopuolisista vaikutteista, jotka voivat haitata hänen kykyään täysipainoisesti valvoa asiakkaansa etua, sekä säilyttää toiminnassaan riippumattomuutensa (2 kohta);

- tehtävää vastaanottaessaan ja sitä hoitaessaan olla esteetön (3 kohta);

- olla luvattomasti ilmaisematta sellaista yksityisen tai perheen salaisuutta taikka liike- tai ammatillisuutta, josta hän tehtävässään on saanut tiedon (4 kohta);

- olla luvattomasti ilmaisematta muita kuin 4 kohdassa tarkoitettuja tietoja, joita hän tehtävää hoitaessaan on saanut tietää asiakkaastaan ja tämän oloista (5 kohta);

- hoitaa saamansa tehtävät huolellisesti, täsmällisesti, tarpeellisella joutuisuudella sekä tarpeettomia kustannuksia aiheuttamatta (6 kohta);

- ylläpitää ja kehittää ammattitaitoaan sekä seurata oikeuskehitystä erityisesti niillä oikeudenaloilla, joilla hän toimii (7 kohta);

- kieltäytyä ottamasta tehtävää vastaan, jos hänellä ei ole sen edellyttämää ammattitaitoa tai jos hän ei muutoin kykene huolehtimaan tehtävän asianmukaisesta hoitamisesta (8 kohta);

- pitää asiakkaalleen kuuluvat raha- ja muut varat erillään omista varoistaan (9 kohta);

- vastata kohtuullisessa ajassa saamiinsa oikeudenkäyntiasiamiehen ja -avustajan tehtäviin liittyviin yhteydenottoihin, jollei se aiemman vastauksen tai muun vastaavan syyn vuoksi ole ilmeisen tarpeetonta (10 kohta);

- vastata tehtävää tarjonneelle ilman aiheutonta viivytystä, jos luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja ei ota vastaan hänelle tarjottua tehtävää (11 kohta);

- hankkia asiakkaansa hyväksyminen tämän oikeutta koskeviin tärkeisiin toimenpi-

teisiin, jolleivät asian kiireellisyys tai muut painavat syyt sitä estä (12 kohta);

- olla ilman erityistä syytä ryhtymättä oikeudellisiin toimenpiteisiin ilmoittamatta vastapuolelle asiakkaansa vaatimuksia ja varamatta vastapuolelle kohtuullista harkinta-aikaa sekä tilaisuutta asian sovinnolliseen selvittämiseen (13 kohta);

- olla ilman vastapuolen suostumusta sopimusneuvotteluiden ulkopuolella vetoamatta vastapuolen tekemään sovintotarjoukseen (14 kohta);

- olla painostamatta sopimattomasti vastapuolta (15 kohta);

- olla pyrkimättä vaikuttamaan tuomioistuimeen tai muuhun viranomaiseen epäasiallisin keinoin ja saattamatta tuomioistuimen tai muun viranomaisen työtä tai ratkaisua epäasiallisen arvostelun kohteeksi (16 kohta);

- olla antamatta tuomioistuimelle tai muulle viranomaiselle lausumia, jotka hän tietää paikkansapitämättömiksi, sekä kiistämättä, minkä tietää todeksi (17 kohta);

- olla pyrkimättä sopimattomasti vaikuttamaan todistajaan (18 kohta);

- olla ilman erityistä syytä pitämättä yhteyttä vastapuoleen ilman tämän oikeudenkäyntiasiamiehen tai -avustajan suostumusta, jos asiakkaan vastapuoli käyttää oikeudellista avustajaa (19 kohta).

Mainitussa säännöksessä lueteltaisiin luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan yleisiin velvollisuuksiin sekä suhteeseen omaan asiakkaaseen, asiakkaan vastapuoleen, viranomaisiin ja asiakkaan vastapuolen asiamiehen liittyviä tärkeimpiä velvollisuuksia. Säännös ei, kuten sen sanamuodostakin ilmenee, muodostaisi tyhjentävää luetteloa luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan velvollisuuksista. Säännökseen on pyritty ottamaan luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan keskeisimmät velvollisuudet, pyrkien asiallisesti samaan lopputulokseen kuin hyvää asianajajatapaa koskevat ohjeet nykyisin.

Muista kuin luettelossa nimenomaisesti mainituista velvollisuuksista, kuin myös velvollisuuksien tarkemmasta sisällöstä, voisi johtoa hakea asianajajia velvoittavasta hyvästä asianajajatastavasta sekä sitä koskevasta soveltamiskäytännöstä.

Puheena olevasta momentista ilmenisi lisäksi, että luvan saanut oikeudenkäyntiavus-

taja olisi velvollinen noudattamaan siinä säädettyjä velvollisuuksia vain oikeudenkäyntiasiamiehen ja -avustajan tehtävissään. Näin ollen oikeudenkäynteihin liittymättömien oikeudellisten palvelujen tarjoaminen, esimerkiksi asiakirjojen laatiminen ja neuvonanto, jäisi velvollisuuden ulkopuolelle, pykälän 5 momentissa mainittuja tehtäviä lukuun ottamatta. Oikeudenkäyntiasiamiehen ja -avustajan tehtävät tulisi ymmärtää laajasti. Niihin kuuluisivat paitsi varsinainen edustaminen ja esiintyminen tuomioistuimessa, myös esimerkiksi oikeudenkäyntiä valmistelevat toimet, kuten esimerkiksi asianosaisten avustaminen rikosasian esitutkinnassa. Merkitystä ei olisi sillä, millaisessa tuomioistuimessa tai prosessilajissa asiaa käsitellään. Velvollisuuksien noudattaminen ei siten koskisi vain niitä tuomioistuinasioita, joissa oikeudenkäyntiasiamiehen tai -avustajan kelpoisuusvaatimuksena edellytetään laissa tarkoitettua lupaa, vaan noudattaminen koskisi esimerkiksi asiamiehenä tai avustajana toimimista muissakin yleisissä hallintotuomioistuimissa käsiteltävissä asioissa kuin lastensuojeluasioissa.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että ammattimaisesti oikeudenkäyntiasiamiehen ja -avustajan tehtäviä harjoittavalla luvan saaneella oikeudenkäyntiavustajalla tulisi olla mainitussa tehtävässä toiselle mahdollisesti aiheutuvien varallisuusvahinkojen varalta riittävä vastuuvakuutus.

Momentissa tarkoitettun vastuuvakuutuksen tulisi olla voimassa, kun luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja aloittaa siinä tarkoitettun ammattimaisen toiminnan. Velvollisuuden täyttäminen ei edellyttäisi, että luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan tulisi henkilökohtaisesti ottaa mainittu vastuuvakuutus. Riittävää olisi vakuutusvakuutuksen voimassaolo momentissa mainittujen vahinkojen varalla. Esimerkiksi jos oikeudenkäyntiasiamies- ja -avustajatoimintaa harjoitetaan yhtiössä, voisi vakuutus olla yhtiön ottama.

Vastuuvakuutuksen ehtojen tulisi olla selkaiset, jotka ovat yleisesti voimassa asianajotoiminnan vastuuvakuutusta varten. Momentissa edellytetyn vastuuvakuutuksen riittävyyden arvioinnissa voisi johtoa hakea asianajajia velvoittavista asianajajan vastuuvakuutusta koskevista ohjeista.

Pykälän 3 momentin mukaan rangaistus 1 momentin 4 kohdassa säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomittaisiin rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teosta muualla laissa säädettäisi ankarampaa rangaistusta. Asiallisesti momentti vastaisi asianajajista annetun lain 5 c §:n 2 momenttia.

Pykälän 4 momenttiin ehdotetaan otettavaksi viittaussäännös, jonka mukaan kuluttajan kannalta sopimattomasta tai hyvän tavan vastaisesta menettelystä säädettäisiin lisäksi kuluttajansuojalain (38/1978) 2 luvussa. Vastaava viittaussäännös sisältyy asianajajista annetun lain 5 §:n 1 momenttiin.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin siitä, että luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja olisi velvollinen noudattamaan puheena olevassa pykälässä säädettyjä velvollisuuksia myös eräissä muissa tehtävissään.

Tällaisia olisivat ensinnäkin niin sanotut määräyksenvaraiset tehtävät, jotka luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja on saanut tuomioistuimen määräyksen perusteella. Tällaisia tehtäviä olisivat esimerkiksi kuolinpesään määrätyn pesänselvittäjän ja -jakajan sekä konkurssipesän hoitajan tehtävät. Näin ollen luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan toimiessa esimerkiksi kuolinpesän pesänselvittäjänä hän olisi tässä tehtävässään velvollinen noudattamaan edellä puheena olevassa pykälässä säädettyjä velvollisuuksia.

Myös mainituissa tehtävissä on vastaavia asianosaisten oikeusturvaan ja asianmukaiseen oikeudenhoitoon liittyviä perusteita edellyttää ammattieettisten sääntöjen noudattamista. Esimerkiksi kuolinpesän selvittäminen tai jakaminen on varsin usein ollut asianajajayhdistykselle tehtyjen kanteluiden kohteena. Lisäksi velvollisuuden ala olisi selkeä, kun tehtävä perustuisi aina tuomioistuimen määräykseen. Näiden tehtävien nykyisiä kelpoisuusehtoja ei tässä yhteydessä ehdoteta muutettaviksi, mutta silloin kun tehtävää hoitaisi luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja, hän olisi myös tältä osin ammattieettisten sääntöjen ja valvonnan piirissä.

Toiseksi luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja olisi velvollinen noudattamaan tässä pykälässä säädettyjä velvollisuuksia tehtävässä, johon hänet on määrätty oikeusapulaisa tarkoitetuksi avustajaksi. Oikeusapulain 8 §:n

mukaan oikeusapua antaa yleensä julkinen oikeusavustaja. Tuomioistuinasioissa avustajaksi voidaan kuitenkin määrätä myös yksityinen avustaja. Lisäksi yksityinen avustaja voidaan määrätä avustajaksi valtion oikeusaputoimistoista annetun lain 10 §:ssä tarkoitetuissa poikkeustilanteissa. Jäljempänä 6. lakiehdotuksessa ehdotetaan, että yksityiseksi avustajaksi olisi määrättävä asianajaja tai puheena olevassa laissa tarkoitettu luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja. Luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja olisi mainitussa tehtävässään velvollinen noudattamaan puheena olevassa pykälässä säädettyjä velvollisuuksia riippumatta siitä, onko kysymyksessä tuomioistuin- vai muu asia. Tämä olisi perusteltua myös viimeksi mainituissa tapauksissa, sillä näissäkin tehtävää hoidetaan valtion varoin.

9 §. Valvonta. Edellä yleisperustelujen jaksossa 3.2.6 mainituista syistä ehdotetaan, että luvan saaneet oikeudenkäyntiavustajat olisivat oikeuskanslerin, asianajajista annetun lain ehdotettavassa 6 a §:n 1 momentissa (2. lakiehdotus) tarkoitettujen valvontalautakunnan ja oikeudenkäyntiavustajalautakunnan valvonnan alaisia. Yleinen säännös tästä sisältyisi puheena oleva pykälään. Tarkemmin mainitulle valvontaelimille kuuluvasta valvonnasta säädetäisiin ehdotettavan lain 10—12 §:ssä. Asianajajista annetun lain ehdotettavassa 6 a §:n 1 momentissa tarkoitettavasta valvontalautakunnasta käytettäisiin puheena olevassa laissa käsitettä valvontalautakunta.

Pykälästä ilmenisi lisäksi, että luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja olisi oikeuskanslerin, valvontalautakunnan ja oikeudenkäyntiavustajalautakunnan valvonnan alainen vain niissä 8 §:ssä tarkoitetuissa tehtävissään, joissa hän on velvollinen noudattamaan hänelle siinä säädettyjä velvollisuuksia. Valvonta toisin sanoen koskisi ainoastaan luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan toimintaa oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana, tuomioistuimen määräykseen perustuvassa tehtävässä ja oikeusapulaissa tarkoitettuna avustajana. Valvontaa ei siten ulotettaisi esimerkiksi luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan mahdollisten muunlaisten oikeudellisten palvelujen tarjontaan.

10 §. Oikeuskanslerille kuuluva valvonta. Pykälässä säädetäisiin oikeuskanslerille kuu-

luvasta luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien valvonnasta. Sen mukaan oikeuskanslerilla olisi oikeus panna vireille 14 §:ssä tarkoitettu valvonta-asia, jos hän katsoo, että luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja laiminlyö velvollisuutensa. Säännös vastaisi asiallisesti asianajajista annetun lain 6 §:n 3 momentin 1 virkettä, jossa säädetään oikeuskanslerin oikeudesta panna vireille asianajajaa koskeva valvonta-asia.

Puheena olevassa pykälässä säädetäisiin lisäksi, että luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja olisi velvollinen antamaan oikeuskanslerille ne tiedot ja selvitykset, jotka ovat tarpeen tälle ehdotettavassa laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi. Säännös vastaisi asiallisesti asianajajista annetun lain 6 §:n 3 momentin 3 virkettä.

11 §. Valvontalautakunnalle kuuluva valvonta. Pykälässä säädetäisiin valvontalautakunnalle kuuluvasta luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien valvonnasta. Sen 1 momentin mukaan valvontalautakunta käsitelisi ja ratkaisisi luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia koskevat 14 §:ssä tarkoitettut valvonta-asiat. Valvontalautakunnalle kuuluva valvonta perustuisi näin mainittujen valvonta-asioiden käsittelemiseen ja ratkaisemiseen.

Edellä yleisperustelujen 3.2.6 kohdassa mainituista syistä valvontalautakunta ei kuitenkaan voisi päättää luvan peruuttamisesta tai seuraamusmaksun määräämisestä, vaan näistä seuraamuksista päättäminen kuuluisi aina oikeudenkäyntiavustajalautakunnalle. Tämä ilmenisi 12 §:n oikeudenkäyntiavustajalautakunnalle kuuluvaa valvontaa koskevasta säännöksestä.

Puheena olevaan momenttiin ehdotetaan lisäksi otettavaksi selventävä säännös siitä, että valvontalautakunnasta ja sen jäsenistä olisi voimassa, mitä asianajajista annetun lain 6 a, 7 a ja 7 b §:ssä, 7 j §:n 1 momentissa ja 7 k §:ssä, sellaisina kuin ne ehdotetaan tällä esityksellä muutettaviksi (2. lakiehdotus), säädetään. Myös luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia koskevia valvonta-asioita käsiteltäessä valvontalautakunnasta ja sen jäsenistä olisi siten voimassa, mitä asianajajista annetussa laissa niistä säädetään.

Pykälän 2 momentin mukaan valvontalautakunnassa käsiteltävät luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia koskevat valvonta-asiat

valmistelisi asianajajista annetun lain ehdotettavassa 6 a §:n 1 momentissa tarkoitettu valvontayksikkö. Säännös vastaisi asiallisesti asianajajia koskevien valvonta-asioiden sääntelyä. Asianajajista annetun lain 6 a §:n 3 momenttiin ehdotetaan esityksessä otettavaksi säännös, jonka mukaan valvontayksikkö valmistelisi valvontalautakunnassa käsiteltävät asianajajia koskevat valvonta-asiat. Asianajajista annetun lain ehdotettavassa 6 a §:n 1 momentissa tarkoitettua valvontayksiköstä käytettäisiin puheena olevassa laissa käsitettä valvontayksikkö.

Puheena olevaan momenttiin ehdotetaan lisäksi otettavaksi selventävä säännös siitä, että valvontayksiköstä ja sen toimihenkilöistä olisi voimassa, mitä asianajajista annetun lain ehdotettavissa 6 a §:ssä, 7 j §:n 1 momentissa ja 7 k §:ssä säädetään. Myös luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia koskevia valvonta-asioita valmisteltaessa valvontayksiköstä ja sen toimihenkilöistä olisi siten voimassa, mitä asianajajista annetussa laissa niistä säädetään.

12 §. Oikeudenkäyntiavustajalautakunnalle kuuluva valvonta. Pykälässä säädettäisiin oikeudenkäyntiavustajalautakunnalle kuuluvasta luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien valvonnasta.

Kuten jo edellä 11 §:n kohdalla on todettu, luvan peruuttamisesta ja seuraamusmaksun määräämisestä päättäminen kuuluisivat aina oikeudenkäyntiavustajalautakunnalle. Tämä ilmenisi puheena olevaan pykälään otettavasta säännöksestä, jonka mukaan sen estämättä, mitä valvontalautakunnalle kuuluvaa valvontaa koskevassa 11 §:ssä säädetään, luvan peruuttamisesta ja seuraamusmaksun määräämisestä päättäminen kuuluisivat oikeudenkäyntiavustajalautakunnalle.

Jos valvontalautakunta luvan saanutta oikeudenkäyntiavustajaa koskevaa valvonta-asiaa käsitellessään päätyisi harkitsemaan, että luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja ansaitsisi menettelystään joko luvan peruuttamisen tai seuraamusmaksun määräämisen, valvontalautakunnan olisi näin saatettava asia oikeudenkäyntiavustajalautakunnan käsiteltäväksi ja ratkaistavaksi.

Luvan peruuttamista tai seuraamusmaksun määräämistä koskeva asia tulisi oikeudenkäyntiavustajalautakunnan käsiteltäväksi

valvontalautakunnan mainittua seuraamusta koskevalla esityksellä. Luvan peruuttamista tai seuraamusmaksun määräämistä tarkoittava luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan valvontaa koskeva asia ei siten voisi tulla oikeudenkäyntiavustajalautakunnan käsiteltäväksi ilman, että asiaa olisi valmisteltu sitä ennen valvontalautakunnassa.

Puheena olevassa pykälässä säädettäisiin lisäksi, että asiassa, jossa valvontalautakunta esittää luvan peruuttamista tai seuraamusmaksun määräämistä, oikeudenkäyntiavustajalautakunta voisi myös antaa varoituksen tai palauttaa asian valvontalautakunnan käsiteltäväksi sen mukaan kuin 16 §:ssä säädetään.

13 §. Kurinpidollinen seuraamus. Pykälässä säädettäisiin kurinpidollisen seuraamuksen määräämisestä luvan saaneelle oikeudenkäyntiavustajalle, jos hän menettelee 8 §:ssä säädettyjen velvollisuuksiensa vastaisesti.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin luvan saaneelle oikeudenkäyntiavustajalle kuuluviin 8 §:n mukaisten velvollisuuksien rikkomiseen liittyvästä kurinpidollisesta seuraamusjärjestelmästä. Sen mukaan mainittuja kurinpidollisia seuraamuksia olisivat laissa tarkoitettujen luvan peruuttaminen, seuraamusmaksun määrääminen, varoitus ja huomautus.

Ehdotettava luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia koskeva kurinpidollinen seuraamusjärjestelmä vastaisi asiallisesti asianajajista annetun lain ehdotettavan 7 §:n 1 momentin (2. lakiehdotus) mukaista kurinpidollista seuraamusjärjestelmää.

Pykälän 2 momentin mukaan, jos luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja menettelisi 8 §:ssä tarkoitetuissa tehtävissään epärehellisesti tai muulla tavalla tahallaan loukkaisi toisen oikeutta, olisi hänen lupansa peruutettava. Jos menettelyyn liittyisi lieventäviä seikkoja, hänen maksettavakseen voitaisiin määrätä seuraamusmaksu tai antaa hänelle varoitus.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin ensinnäkin luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan 2 momenttia lievemmästä moitittavasta käyttäytymisestä. Sen mukaan, jos luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja menettelisi muulla kuin 2 momentissa tarkoitettulla tavalla 8 §:n vastaisesti, hänelle olisi annettava varoitus tai huomautus.

Jos luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan puheena olevassa tai 2 momentissa tarkoitettu menettely olisi toistuvaa tai siihen muuten liittyisi raskauttavia seikkoja, hänen lupansa voitaisiin kuitenkin puheena olevan momentin mukaan peruuttaa tai hänen maksettavakseen voitaisiin määrätä seuraamusmaksu. Menettelyn toistuvuutta harkittaessa voitaisiin ottaa huomioon, mikä tahansa puheena olevassa pykälässä tarkoitettu luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan teko tai laiminlyönti, jolla hän on rikkonut 8 §:n mukaisia velvollisuuksiaan. Toistuvan moitittavan menettelyn säätäminen mahdolliseksi perusteeksi luvan peruuttamiselle tai seuraamusmaksun määräämiselle vastaisi asianajajista annetun lain ehdotettavaa 7 §:n 3 momenttia.

Toistuvan moitittavan menettelyn käyttäminen perusteena luvan peruuttamiselle tai seuraamusmaksun määräämiselle olisi tarkoituksena jättää oikeuskäytännön varaan. Harkinnassa olisi kiinnitettävä erityistä huomiota aikaisempien menettelyjen moitittavuuteen, moitittavan käyttäytymisen samankaltaisuuteen ja seuraamusten määräämisen välillä kulu-neeseen aikaan. Jos seuraamuksen aiheuttaneet luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan teot ovat olleet vakavia, luonteeltaan samankaltaisia ja tapahtuneet lyhyen ajan kuluessa, olisi ankan seuraamuksen käyttäminen perustellumpaa kuin silloin, kun teot ovat olleet moitittavuudeltaan lieviä, luonteeltaan erilaisia ja niiden välinen aika on ollut pitkä.

Pykälän 4 momentin mukaan luvan saaneelle oikeudenkäyntiavustajalle määrättävä seuraamusmaksu olisi vähintään 500 euroa ja enintään 15 000 euroa. Seuraamusmaksua määrättäessä otettaisiin huomioon muun ohessa luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan menettelyn moitittavuus, kokemus asianajotehtävistä sekä taloudelliset olot niin, että seuraamus olisi oikeudenmukaisessa suhteessa luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan menettelyyn. Mainitulta osin puheena oleva momentti vastaisi asianajajista annetun lain ehdotettavaa 7 §:n 4 momenttia.

Seuraamusmaksun määrääminen luvan saaneelle oikeudenkäyntiavustajalle tapahtuisi siten kokonaisvaltaisen arvioinnin perusteella. Taloudellisten olojen huomioon ottamisella olisi päiväsakkojärjestelmän mukaisesti tarkoitus pyrkiä siihen, että seuraamus-

maksu olisi oikeudenmukaisessa suhteessa maksajan maksukykyyn.

Lisäksi puheena olevassa momentissa säädettäisiin vielä siitä, että seuraamusmaksun perisi oikeudenkäyntiavustajalautakunta.

Pykälän 5 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös niin sanottua kahteen kertaan syyttämistä tai tuomitsemista koskevasta kiellostä. Sen mukaan seuraamusmaksua ei voitaisi määrätä, jos samaa rikkomusta koskeva asia on vireillä esitutkinnassa, syyteharjinnassa tai tuomioistuimessa rikosasiana taikka jos luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja on lainvoimaisesti tuomittu rangaistukseen samasta rikkomuksesta. Siinä tapauksessa, että samaa rikkomusta koskeva asia olisi yhtä aikaan vireillä sekä rikosasiana että valvonta-asiana valvontalautakunnassa tai oikeudenkäyntiavustajalautakunnassa, valvontalautakunnan tai oikeudenkäyntiavustajalautakunnan tulisi keskeyttää valvontasian käsittely ja jäädä odottamaan rikosasian ratkaisua. Jos luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja rikosasian yhteydessä lainvoimaisesti tuomitaan rangaistukseen tai hänet on jo aikaisemmin lainvoimaisesti tuomittu rangaistukseen, ei hänelle samasta rikkomuksesta kurinpidollisena seuraamuksena valvontasian yhteydessä voitaisi enää määrätä seuraamusmaksua. Sen sijaan luvan saaneelle oikeudenkäyntiavustajalle voitaisiin mainittusakin tapauksessa valvonta-asian yhteydessä esimerkiksi antaa varoitus tai määrätä hänen lupansa peruutettavaksi.

Asiallisesti puheena oleva momentti vastaisi asianajajista annetun lain ehdotettavaa 7 §:n 5 momenttia.

Pykälän 6 momentti mahdollistaisi kurinpidollisen seuraamuksen määräämättä jättämisen tilanteissa, joissa luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja menettelyllään vain vähäisessä määrin rikkoo 8 §:ssä tarkoitettuja velvollisuuksia ja menettelyä on sen haitallisuuteen nähden pidettävä myös kokonaisuutena arvostellen vähäisenä. Momentin mukainen mahdollisuus kurinpidollisen seuraamuksen määräämättä jättämiseen vastaisi asianajajista annetun lain ehdotettavaa 7 §:n 6 momenttia.

Pykälän 7 momentin mukaan, jos luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan lupa on valvonta-asian tultua vireille peruutettu, val-

vontalautakunta ja oikeudenkäyntiavustajalautakunta voisivat jatkaa asian käsittelyä ja lausua siitä, onko luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja hänen lupansa ollessa voimassa menetellyt moitittavasti ja minkä seuraamuksen hän olisi siitä ansainnut. Säännös on tarpeen, jotta luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja ei voisi estää valvonta-asian käsittelyä pyytämällä lupansa peruuttamista. Puheena olevassa momentissa ilmaistu vireille tulleen valvonta-asian käsittelyn jatkamista koskeva säännös soveltuisi myös tilanteisiin, joissa luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan lupa on valvonta-asian tultua vireille rauennut 21 §:n nojalla hänen asianajajayhdistyksen jäseneksi hyväksymisensä johdosta.

Jos oikeudenkäyntiavustajalautakunta päätyy siihen, että luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan lupa olisi tullut peruuttaa, päätöksestä seuraisi 2 §:n 5 momentissa tarkoitettu kolmen vuoden odotusaika.

Puheena oleva momentti vastaisi asiallisesti asianajajista annetun lain ehdotettavaa 7 §:n 8 momenttia, jonka mukaan, jos asianajajan jäsenyys asianajajayhdistyksessä on valvonta-asian tultua vireille päättynyt, valvontalautakunta voisi jatkaa käsittelyä ja lausua siitä, onko asianajaja jäsenenä ollessaan menetellyt moitittavasti ja minkä seuraamuksen hän olisi siitä ansainnut.

Ehdotettavan lain 25 §:n mukaan luvan saaneella oikeudenkäyntiavustajalla, jonka lupa on peruutettu, olisi oikeus valittaa oikeudenkäyntiavustajalautakunnan päätöksestä. Muutoksenhaulla olisi lähtökohtaisesti lykkäävä vaikutus luvan peruuntumiseen. Puheena olevan pykälän 8 momentin mukaan oikeudenkäyntiavustajalautakunta voisi kuitenkin määrätä luvan peruuttamista koskevan päätöksen noudatettavaksi muutoksenhausta huolimatta, jolloin lupa peruuntuisi heti. Momentti vastaisi asianajajista annetun lain ehdotettavaa 7 §:n 9 momenttia, jonka mukaan valvontalautakunta voisi määrätä asianajajayhdistyksestä erottamista tai EU-luettelosta poistamista koskevan päätöksen noudatettavaksi muutoksenhausta huolimatta.

14 §. Valvonta-asian vireilletulo. Pykälässä säädettäisiin luvan saanutta oikeudenkäyntiavustajaa koskevan valvonta-asian vireilletulosta.

Pykälän 1 momentin mukaan valvonta-asia tulisi vireille, kun luvan saaneeseen oikeudenkäyntiavustajaan kohdistuva kirjallinen kantelu, oikeuskanslerin 10 §:n nojalla tekemä ilmoitus tai tuomioistuimen oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 10 a §:n nojalla tekemä ilmoitus saapuu valvontalautakunnalle. Momentissa siten ensinnäkin lueteltaisiin ne kolme tapaa, jolla luvan saaneeseen oikeudenkäyntiavustajan kohdistuva valvonta-asia voisi tulla vireille. Tämän lisäksi siitä ilmenisi, että luvan saanutta oikeudenkäyntiavustajaa koskevan valvonta-asian vireilletulo tapahtuisi aina valvontalautakunnassa. Asiallisesti momentti vastaisi asianajajista annetun lain ehdotettavaa 7 c §:n 1 momentin 1 virkkeen säännöstä (2. lakiehdotus).

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin 1 momentissa tarkoitettua kantelua koskevasta vireilletulokynnyksestä. Asiallisesti momentti vastaisi voimassa olevaa asianajajista annetun lain 7 c §:n 2 momenttia.

Pykälän 3 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitettu kantelu voitaisiin jättää tutkittavaksi ottamatta, jos tapahtumista, joista kantelussa on kysymys, on kulunut enemmän kuin viisi vuotta. Asiallisesti momentti vastaisi voimassa olevaa asianajajista annetun lain 7 c §:n 3 momenttia.

15 §. Valvonta-asian käsittely valvontalautakunnassa. Pykälässä säädettäisiin luvan saanutta oikeudenkäyntiavustajaa koskevan valvonta-asian käsittelystä valvontalautakunnassa.

Pykälän 1 momentin mukaan valvonta-asia käsiteltäisiin joko valvontalautakunnan täysistunnossa tai sen jaostossa. Momentista ilmenisi, että täysistunnossa käsiteltäisiin ensinnäkin valvontalautakunnan puheenjohtajan täysistunnon käsiteltäviksi määräämät valvonta-asiat sekä valvontalautakunnan jaostojen täysistunnolle siirtämät valvonta-asiat. Asiallisesti tämä vastaisi voimassa olevan asianajajista annetun lain 7 d §:n 1 momentin 2 virkkeen säännöstä.

Edellä mainitun lisäksi esityksen tekemisestä oikeudenkäyntiavustajalautakunnalle luvan peruuttamiseksi tai seuraamusmaksun määräämiseksi päättäisi puheena olevan momentin mukaan aina valvontalautakunnan täysistunto. Tämä olisi rinnastettavissa asianajajia koskevaan sääntelyyn. Voimassa ole-

van asianajajista annetun lain 7 d §:n 1 momentin 3 virkkeen mukaan asianajajan erottamisesta asianajajayhdistyksestä ja seuraamusmaksun määräämisestä asianajajalle päättää aina valvontalautakunnan täysistunto.

Pykälän 2 ja 3 momentissa säädettäisiin menettelystä valvonta-asiaa valvontalautakunnassa käsiteltäessä. Asiallisesti säännökset vastaisivat voimassa olevia asianajajista annetun lain 7 d §:n 2 ja 3 momenttia.

Puheena oleviin momentteihin sisältyvät menettelysäännökset koskisivat lähtökohtaisesti kaikkia valvonta-asioita riippumatta siitä, tapahtuuko niiden käsittely valvontalautakunnan täysistunnossa vai sen jaostossa. Pykälän 2 momentin 2 virkkeen mukaan esitys oikeudenkäyntiavustajalautakunnalle luvan peruuttamiseksi tai seuraamusmaksun määräämiseksi voitaisiin kuitenkin tehdä vain, jos asiassa valvontalautakunnassa on järjestetty suullinen käsittely.

16 §. *Valvontalautakunnan esityksen käsittely oikeudenkäyntiavustajalautakunnassa.* Pykälässä säädettäisiin oikeudenkäyntiavustajalautakunnan ratkaistaviksi 12 §:n mukaan kuuluvien luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien valvontaa koskevien asioiden käsittelystä oikeudenkäyntiavustajavalvontalautakunnassa.

Pykälän 1 momentista ilmeni ensinnäkin, että oikeudenkäyntiavustajalautakunnan valvonta rajoittuisi valvontalautakunnan sille tekemien luvan peruuttamista tai seuraamusmaksun määräämistä koskevien esitysten käsittelemiseen ja ratkaisemiseen. Luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan valvontaa koskeva asia tulisi oikeudenkäyntiavustajalautakunnan käsiteltäväksi aina valvontalautakunnan luvan peruuttamista tai seuraamusmaksun määräämistä koskevalla esityksellä.

Puheena olevan momentin mukaan valvontalautakunnan esitys olisi tehtävä kirjallisesti ja siinä olisi ilmoitettava asianimike ja esityksen antamispäivä, asianosaisten nimet ja mahdollisen kantelijan nimi, selostus asiassa esitetyistä vaatimuksista ja vastauksista perusteineen, seuraamus, jota valvontalautakunta esittää, ja sen perustelut sekä esityksen tekemiseen valvontalautakunnassa osallistuneiden nimet ja asema ja ilmoitus siitä, onko esityksen tekemisestä äänestetty. Jos esityk-

sen tekemisestä on äänestetty, esitykseen olisi liitettävä myös eri mieltä olleiden jäsenten mielipiteet.

Pykälän 2 momenttiin otettaisiin 1 momentissa tarkoitettujen esityksen käsittelyä koskevia menettelysäännöksiä. Esityksen käsittely oikeudenkäyntiavustajalautakunnassa olisi hallintomenettelyä. Selvyyden vuoksi puheena olevassa momentissa kuitenkin todettaisiin, että menettely esitystä käsiteltäessä olisi kirjallista ja että menettelyssä noudatettaisiin oikeudenkäynnissäkin noudatettavaa asiaan osallisten kuulemisperiaatetta. Tämän mukaisesti momentissa säädettäisiin, että oikeudenkäyntiavustajalautakunnan olisi esitystä käsiteltäessä varattava luvan saaneelle oikeudenkäyntiavustajalle, jota esitys koskee, ja kantelijalle tilaisuus tulla kuulluksi esityksen johdosta. Lisäksi momentissa todettaisiin, että oikeudenkäyntiavustajalautakunta voisi tarvittaessa toimittaa asiassa suullisen käsittelyn.

Pykälän 3 momentin mukaan oikeudenkäyntiavustajalautakunta voisi antaa luvan saaneelle oikeudenkäyntiavustajalle valvontalautakunnan esittämän luvan peruuttamisen tai seuraamusmaksun sijaan myös varoituksen sen mukaan kuin 13 §:ssä säädetään tai palauttaa valvonta-asian valvontalautakunnan käsiteltäväksi.

Momentista ilmeni ensinnäkin, että oikeudenkäyntiavustajalautakunta ei olisi sidottu valvontalautakunnan esittämään kurinpidollisen seuraamukseen, vaan se voisi tiettyin rajoituksin määrätä myös lievemmän kurinpidollisen seuraamuksen. Esitetyn luvan peruuttamisen sijaan oikeudenkäyntiavustajalautakunta voisi määrätä seuraamusmaksun tai antaa varoituksen ja esitetyn seuraamusmaksun määräämisen sijaan antaa varoituksen. Sen sijaan oikeudenkäyntiavustajalautakunta ei voisi antaa varoitusta lievempää kurinpidollista seuraamusta. Oikeudenkäyntiavustajalautakunta ei myöskään voisi määrätä esitettyä ankarampaa seuraamusta. Näin ollen, jos valvontalautakunta on esittänyt luvan saaneelle oikeudenkäyntiavustajalle seuraamusmaksun määräämistä, oikeudenkäyntiavustajalautakunta ei voisi määrätä hänen lupaansa peruutettavaksi.

Oikeudenkäyntiavustajalautakunta ei olisi harkinnassaan sinänsä sidottu myöskään val-

vontalautakunnan esityksessä mainittuihin tosiseikkoihin ja niiden arviointiin, vaan oikeudenkäyntiavustajalautakunta voisi 2 momentin nojalla tarvittaessa esimerkiksi toimittaa suullisen käsittelyn henkilötodistelun vastaanottamiseksi. Tarkoituksena kuitenkin olisi, että oikeudenkäyntiavustajalautakunnan ratkaistaviksi saatettavat asiat valmisteltaisiin niin hyvin ja perusteellisesti jo valvontalautakunnassa, että esimerkiksi kaikki asiaan vaikuttava selvitys olisi tiedossa jo asiaa valvontalautakunnassa käsiteltäessä ja esitystä laadittaessa. Esimerkiksi sen varalta, että oikeudenkäyntiavustajalautakunnassa tulisi ilmi uutta asiaan vaikuttavaa selvitystä, puheena olevassa momentissa ehdotetaan kuitenkin säädettäväksi, että oikeudenkäyntiavustajalautakunnalla olisi mahdollisuus tarvittaessa palauttaa asia valvontalautakunnan käsiteltäväksi. Myös siinä tapauksessa, että oikeudenkäyntiavustajalautakunta päätyisi katsomaan, että esitetyn luvan peruuttamisen tai seuraamusmaksun määräämisen sijaan luvan saaneelle oikeudenkäyntiavustajalle ei voisi antaa edes varoitusta, oikeudenkäyntiavustajalautakunnan olisi palautettava asia valvontalautakunnalle, jonka olisi jatkettava asian käsittelyä.

Muutoksenhausta oikeudenkäyntiavustajalautakunnan valvonta-asiassa antamaan päätökseen säädettäisiin 25 §:ssä. Lain 29 §:n 1 momentin nojalla tarkempia säännöksiä valvonta-asian käsittelystä oikeudenkäyntiavustajalautakunnassa voitaisiin antaa valtioneuvoston asetuksella.

17 §. Ratkaisu valvonta-asiassa. Pykälä sisältäisi luvan saanutta oikeudenkäyntiavustajaa koskevassa valvonta-asiassa annettavaa ratkaisua koskevan viittaussäännöksen, jonka mukaan valvontalautakunnan ja oikeudenkäyntiavustajalautakunnan valvonta-asiassa antamaan päätökseen sovellettaisiin soveltuvin osin, mitä asianajajista annetun lain 7 g §:ssä säädetään valvonta-asiassa annettavasta ratkaisusta. Viittaussäännöksen perusteella asianajajista annetun lain 7 g §:ää sovellettaisiin siten sekä valvontalautakunnan että oikeudenkäyntiavustajalautakunnan valvonta-asioissa antamiin päätöksiin.

18 §. Julkinen päiväkirja ja julkinen ratkaisuseloste. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin luvan saaneita oikeudenkäyntiavusta-

ja koskevissa valvonta-asioissa pidettävästä julkisesta päiväkirjasta. Sen mukaan valvontalautakunnan olisi pidettävä valvonta-asioista julkista päiväkirjaa. Valvontalautakunnalle kuuluisi siten velvollisuus pitää luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia koskevista valvonta-asioista julkista päiväkirjaa myös siltä osin kuin valvonta-asian käsittelemisestä ja ratkaisemisesta vastaisi oikeudenkäyntiavustajalautakunta. Näin tieto luvan saaneisiin oikeudenkäyntiavustajiin kohdistuneista valvonta-asioista olisi saatavissa yhdestä paikasta.

Jotta valvontalautakunta voisi pitää julkista päiväkirjaa myös oikeudenkäyntiavustajalautakunnan käsittelemistä ja ratkaisemisesta valvonta-asioista, oikeudenkäyntiavustajalautakunnan olisi toimitettava valvontalautakunnalle tarvittavat tiedot. Lain 28 §:n 5 momentissa ehdotetaankin säädettäväksi, että oikeudenkäyntiavustajalautakunnan olisi lähetettävä valvontalautakunnalle jäljennös luvan saanutta oikeudenkäyntiavustajaa koskevassa valvonta-asiassa annetusta päätöksestä sekä lisäksi toimitettava valvontalautakunnalle valvonta-asiasta myös muut asianajajista annetun lain ehdotettavassa 7 h §:n 1 momentissa (2. lakiehdotus) tarkoitetut julkiseen päiväkirjaan merkittävät tiedot.

Muutoin puheena oleva momentti sisältäisi lähtökohtaisesti viittaussäännöksen, jonka mukaan päiväkirjaan sovellettaisiin soveltuvin osin, mitä asianajajista annetun lain 7 h §:ssä, sellaisena kuin se ehdotetaan tällä esityksellä muutettavaksi, säädetään julkisesta päiväkirjasta ja sen pitämisestä valvonta-asiassa. Esimerkiksi asianajajista annetun lain 7 h §:n 2 momentin mukaisten määräaikojen laskeminen tapahtuisi näin myös luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia koskevien valvonta-asioiden osalta ratkaisun antamisesta, riippumatta siitä, onko valvonta-asian käsitellyt ja ratkaissut valvontalautakunta vai oikeudenkäyntiavustajalautakunta. Nyt puheena olevassa momentissa säädettäisiin kuitenkin täydentävästi, että tieto luvan peruuttamisesta poistettaisiin julkisesta päiväkirjasta kymmenen vuoden kuluttua oikeudenkäyntiavustajalautakunnan päätöksen antamisesta. Tämä olisi yhdenmukaista sen kanssa, että asianajajista annetun lain 7 h §:n 2 mo-

mentin mukaan asianajajan erottamista koskeva tieto säilytetään vastaavan ajan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin luvan saanutta oikeudenkäyntiavustajaa koskevassa valvonta-asiassa annettavasta päätöksestä laadittavasta ratkaisuselosteesta. Sen mukaan valvontalautakunnan ja oikeudenkäyntiavustajalautakunnan olisi laadittava valvonta-asiassa antamastaan päätöksestä julkinen ratkaisuseloste. Ratkaisuselosteen laatiminen kuuluisi näin valvonta-asian ratkaiselle asianomaiselle lautakunnalle. Muutoin momentti sisältäisi viittaussäännöksen, jonka mukaan ratkaisuselosteeseen sovellettaisiin soveltuvin osin, mitä asianajajista annetun lain ehdotettavassa 7 i §:ssä säädetään julkisesta ratkaisuselosteesta valvonta-asiassa. Mainitun lain ehdotettavan 7 i §:n 2 momentin perusteella valvontalautakunnan olisi pidettävä yleisön saatavilla myös oikeudenkäyntiavustajalautakunnan laatimat ratkaisuselosteet. Jotta valvontalautakunta voisi pitää oikeudenkäyntiavustajalautakunnan päätöksiä koskevat ratkaisuselosteet yleisön saatavilla, oikeudenkäyntiavustajalautakunnan olisi toimitettava jäljennökset ratkaisuselosteista valvontalautakunnalle. Puheena olevan lain 28 §:n 5 momentissa ehdotetaankin säädettäväksi, että oikeudenkäyntiavustajalautakunnan olisi lähetettävä valvontalautakunnalle jäljennös luvan saanutta oikeudenkäyntiavustajaa koskevassa valvonta-asiassa laatimastaan ratkaisuselosteesta.

19 §. Valvonta-asian käsittelyyn sovellettavista muista säännöksistä. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan selvästi säädettäväksi, että siltä osin kuin ehdotettavassa tai muussa laissa ei toisin säädettäisi, luvan saanutta oikeudenkäyntiavustajaa koskevan valvonta-asian käsittelyyn valvontalautakunnassa, valvontayksikössä ja oikeudenkäyntiavustajalautakunnassa sovellettaisiin, mitä hallintolaissa, kielilaissa ja saamen kielilaissa säädetään.

Pykälän 2 momenttiin otettaisiin säännökset valvontalautakunnan, valvontayksikön ja oikeudenkäyntiavustajalautakunnan asiakirjojen ja toiminnan julkisuudesta luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia koskevissa valvonta-asioissa. Valvontalautakunnan, valvontayksikön ja oikeudenkäyntiavustajalautakunnan asiakirjojen ja toiminnan julkisuu-

teen valvonta-asioissa sovellettaisiin, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään, jollei luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan salassapitovelvollisuudesta muuta johdu. Viittaus oikeudenkäyntiavustajan salassapitovelvollisuuteen olisi tarpeen sen johdosta, että oikeudenkäyntiavustaja olisi velvollinen häntä koskeviin kanteluihin vastatessaan vastamaan avoimesti ja rehellisesti ja hän olisi velvollinen kertomaan myös salassapitovelvollisuutensa piiriin kuuluvista seikoista. Momentissa ehdotetaan lisäksi säädettäväksi, ettei valvonta-asiaan liittyvä asiakirja tule julkiseksi ennen kuin valvontalautakunnan tai oikeudenkäyntiavustajalautakunnan päätös on annettu tai kun asiakirja on asiaan osallisen saatavissa. Asiallisesti puheena oleva momentti vastaisi asianajajista annetun lain ehdotettavaa 7 j §:n 3 momenttia (2. lakiehdotus).

20 §. Luvan peruuttaminen muun kuin kurinpidollisen seuraamuksen perusteella. Pykälässä säädettäisiin luvan peruuttamisesta muissa tilanteissa kuin kurinpidollisen seuraamuksen perusteella.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin niistä tilanteista, joissa lupa olisi peruutettava muun kuin kurinpidollisen seuraamuksen perusteella. Peruuttamisesta näissäkin tilanteissa päättäisi oikeudenkäyntiavustajalautakunta, joka myös myöntäisi luvan.

Lupa olisi ensinnäkin peruutettava, jos luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja itse pyytäisi luvan peruuttamista (1 kohta). Luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja voisi näin itse lopettaa lupansa voimassaolon, kun hän esimerkiksi jää eläkkeelle tai muutoin päättää toimintansa. Luvan peruuttamista koskeva pyyntö olisi tehtävä kirjallisesti.

Oikeudenkäyntiavustajalautakunnan olisi peruutettava lupa myös, jos luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja ei enää täyttäisi luvan myöntämisen edellytyksiä (kohta 2). Luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan olisi jatkuvasti täytettävä 2 §:n mukaiset kelpoisuusvaatimukset. Muussa tapauksessa lupa olisi peruutettava. Kysymys voisi olla 2 §:n 1 momentin 3 tai 4 kohdassa tarkoitettujen edellytysten menettämisestä. Jos oikeudenkäyntiavustaja esimerkiksi asetettaisiin konkurssiin tai hänen toimintakelpoisuuttaan ra-

joitettaisiin, hänelle myönnetty lupa olisi peruutettava.

Oikeudenkäyntiavustajalautakunta voisi myös omasta aloitteestaan ottaa esille kysymyksen myönnetyn luvan peruuttamisesta puheena olevalla perusteella. Oikeudenkäyntiavustajalautakunta ei kuitenkaan kohdistaisi luvan saaneisiin oikeudenkäyntiavustajiin vastaavaa aktiivista valvontaa kuin asianajajayhdistyksen hallitus asianajajiin nähden. Tieto epäilyistä kelpoisuusedellytysten menettämisestä voisi tulla oikeudenkäyntiavustajalautakunnalle eri tahoilta.

Myös luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan suoritettavaksi kuuluvien maksujen laininlyönti voisi johtaa luvan peruuttamiseen (3 kohta). Oikeudenkäyntiavustajalautakunnan olisi peruutettava lupa, jos luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja ei ole suorittanut 24 §:ssä tarkoitettua hakemusmaksua tai valvontamaksua. Sama koskisi myös 13 §:ssä tarkoitettua seuraamusmaksun maksamatta jättämistä. Lupa voitaisiin peruuttaa vasta, kun maksamatta jättämisestä on huomautettu luvan saaneelle oikeudenkäyntiavustajalle ja hänellä on ollut kohtuullinen aika suorittaa maksu. Lupaa ei voitaisi peruuttaa, jos laininlyöntiä on pidettävä vähäisenä.

Pykälän 2 momenttiin otettaisiin luvan peruuttamista koskevia menettelysäännöksiä. Oikeudenkäyntiavustajalautakunnan olisi varattava luvan saaneelle oikeudenkäyntiavustajalle tilaisuus tulla kuulluksi ennen luvan peruuttamista. Velvoite ei kuitenkaan koskisi tilannetta, jossa henkilö itse pyytää peruuttamista.

Luvan peruuttamista koskevan asian käsittely oikeudenkäyntiavustajalautakunnassa olisi hallintomenettelyä. Tämä ilmenisi myös ehdotettavaan 22 §:ään otettavasta selventävästä säännöksestä, jonka mukaan siltä osin kuin laissa ei toisin säädettäisi, muun kuin 14 §:ssä tarkoitetun valvonta-asian käsittelyyn oikeudenkäyntiavustajalautakunnassa sovellettaisiin, mitä hallintolaissa, kielilaissa, saamen kielilaissa ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään.

Muutoksenhausta oikeudenkäyntiavustajalautakunnan luvan peruuttamista koskevassa asiassa antamaan päätökseen säädettäisiin 25 §:ssä. Lain 29 §:n 1 momentin nojalla tarkempia säännöksiä puheena olevassa pykä-

lässä tarkoitettujen asioiden käsittelystä oikeudenkäyntiavustajalautakunnassa voitaisiin antaa valtioneuvoston asetuksella.

21 §. Luvan raukeaminen. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan luvan raukeamisesta siinä tilanteessa, että hänet sittemmin hyväksytään asianajajayhdistyksen jäseneksi. Koska luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia ja asianajajia koskeva valvonta olisi yhteisistä piirteistään huolimatta järjestetty toisistaan erillisiksi järjestelmiksi, ei olisi tarkoituksenmukaista, että henkilö olisi kummankin valvontajärjestelmän piirissä.

Luvan raukeaminen tapahtuisi suoraan lain nojalla. Se ei siten edellyttäisi erillisen raukeamista tarkoittavan päätöksen tekemistä.

Tiedonkulun varmistamiseksi 28 §:n 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että asianajajayhdistyksen hallituksen olisi toimitettava oikeudenkäyntiavustajalautakunnalle ilmoitus luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan hyväksymisestä asianajajayhdistyksen jäseneksi. Ilmoituksen saatuaan oikeudenkäyntiavustajalautakunnan olisi 23 §:n 2 momentin mukaisesti poistettava luvan saanutta oikeudenkäyntiavustajaa koskevat tiedot oikeudenkäyntiavustajaluettelosta.

22 §. Muun kuin valvonta-asian käsittelyyn oikeudenkäyntiavustajalautakunnassa sovellettavista säännöksistä. Pykälässä ehdotetaan selventävästi säädettäväksi, että siltä osin kuin ehdotettavassa tai muussa laissa ei toisin säädettäisi, muun kuin 14 §:ssä tarkoitetun valvonta-asian käsittelyyn oikeudenkäyntiavustajalautakunnassa sovellettaisiin, mitä hallintolaissa, kielilaissa, saamen kielilaissa ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään.

Säännöksessä tarkoitettuja muita kuin 14 §:ssä tarkoitettuja valvonta-asioita olisivat lähinnä 6 §:ssä tarkoitetut hakemusasiat luvan saamiseksi, 20 §:ssä tarkoitetut luvan peruuttamista koskevat asiat sekä 24 §:ssä tarkoitetut hakemus- ja valvontamaksujen määräämistä koskevat asiat.

23 §. Oikeudenkäyntiavustajaluettelo. Eriytyisesti tuomioistuinten sekä oikeudenkäyntiasiamies- ja -avustajapalveluja tarvitsevien asiakkaiden kannalta olisi tärkeää, että tieto siitä, kenellä on voimassa oleva lupa oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana toimi-

miseen, olisi helposti kaikkien saatavilla. Tämän vuoksi luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista ehdotetaan pidettäväksi julkista luetteloa, nimeltään oikeudenkäyntiavustajaluettelo, josta säädettäisiin puheena olevassa pykälässä.

Pykälän 1 momentin mukaan tieto luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan nimestä merkittäisiin oikeudenkäyntiavustajaluetteloon, jota pitäisi oikeudenkäyntiavustajalautakunta. Luetteloon merkittäisiin myös tieto oikeudenkäyntiavustajan luvan myöntämispäivästä. Luvan myöntämispäivä mahdollistaisi samanimisten luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien yksilöinnin esimerkiksi haettaessa oikeudenkäyntiavustajaa koskevia tarkempia tietoja oikeudenkäyntiavustajalautakunnasta. Luvan saaneisiin oikeudenkäyntiavustajiin kohdistuneista valvonta-asioista saisi tiedon valvontalautakunnan pitämästä 18 §:n 1 momentissa tarkoitettua julkisesta päiväkirjasta ja valvontalautakunnan saatavilla pitämistä 18 §:n 2 momentissa tarkoitettua julkisista ratkaisuselosteista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin luvan saanutta oikeudenkäyntiavustajaa koskevien tietojen poistamisesta oikeudenkäyntiavustajaluettelosta. Sen mukaan oikeudenkäyntiavustajalautakunnan olisi poistettava luvan saanutta oikeudenkäyntiavustajaa koskevat tiedot oikeudenkäyntiavustajaluettelosta, kun hänen lupansa on peruutettu lainvoiman saaneella päätöksellä tai kun hänen lupansa on rauennut 21 §:n nojalla.

Tietojen poistaminen oikeudenkäyntiavustajaluettelosta luvan peruuttamista koskevan päätöksen perusteella tapahtuisi vasta sen jälkeen, kun peruuttamista koskeva päätös olisi saanut lainvoiman. Näin ollen vaikka oikeudenkäyntiavustajalautakunta määräisi luvan peruuttamista koskevan päätöksen 13 §:n 8 momentin nojalla noudatettavaksi muutoksenhausta huolimatta, tietojen poistamista oikeudenkäyntiavustajaluettelosta ei suoritettaisi vielä tällöin, vaan poistaminen tapahtuisi vasta luvan peruuttamista koskevan päätöksen saatua lainvoiman.

Kuten edellä on todettu, 28 §:n 2 momentissa säädettäisiin, että asianajajayhdistyksen hallituksen olisi toimitettava oikeudenkäyntiavustajalautakunnalle ilmoitus luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan hyväksymises-

tä asianajajayhdistyksen jäseneksi. Ilmoituksen saatuaan oikeudenkäyntiavustajalautakunnan olisi poistettava luvan saanutta oikeudenkäyntiavustajaa koskevat tiedot oikeudenkäyntiavustajaluettelosta.

Pykälän 3 momentin nojalla tarkempia säännöksiä oikeudenkäyntiavustajaluettelosta ja sen pitämisestä voitaisiin antaa valtioneuvoston asetuksella.

24 §. Maksut. Pykälässä säädettäisiin luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan suorittamista maksuista.

Pykälän 1 momentti koskisi 6 §:ssä tarkoitettua hakemuksen käsittelystä perittävää kertaluonteista hakemusmaksua. Momentin mukaan hakemusmaksun perisi oikeudenkäyntiavustajalautakunta. Muutoin momenttiin otettaisiin viittaussäännös, jonka mukaan hakemusmaksuun sovellettaisiin, mitä valtion maksuperustelaissa (150/1992) säädetään. Hakemusmaksussa olisi kysymys valtion maksuperustelain 6 §:ssä tarkoitettua julkis-oikeudellisesta suoritteesta perittävästä maksusta. Mainitun lain 8 §:n perusteella hakemusmaksun suuruudesta säädettäisiin oikeusministeriön asetuksella.

Pykälän 2 momentti koskisi vuotuista valvontamaksua, jolla rahoitettaisiin luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien valvonta. Momentin mukaan luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan olisi hakemusmaksun lisäksi suoritettava valvontamaksu. Valvontamaksu olisi suoritettava siltä vuodelta, jona luvan saaneelle oikeudenkäyntiavustajalle myönnettäisiin laissa tarkoitettu lupa, sekä tämän lisäksi jokaiselta kalenterivuodelta, jonka alkaessa oikeudenkäyntiavustajan lupa olisi voimassa.

Jäljempänä yksityiskohtaisten perustelujen jaksossa 4 tarkemmin selostetuista syistä valvontamaksua olisi pidettävä valtiosääntö-oikeudellisessa mielessä verona. Tämän vuoksi valvontamaksun suuruudesta ja sen määrään muuttumisen perusteista säädettäisiin puheena olevassa momentissa.

Momentin mukaan valvontamaksun suuruus olisi 350 euroa. Oikeusministeriö tarkistaisi vuosittain valvontamaksun suuruuden elinkustannusindeksin nousua vastaavasti. Tarkistus tehtäisiin kahden täyden euron tarkkuudella.

Puheena olevassa momentissa säädettäisiin vielä, että valvontamaksun perisi oikeudenkäyntiavustajalautakunta, joka suorittaisi vuosittain asianajajayhdistykselle 2/3 maksetuista valvontamaksuista, millä summalla katettaisiin valvontalautakunnan ja valvontayksikön toiminnasta aiheutuvia kustannuksia.

25 §. Muutoksenhaku. Ehdotettavassa laissa tarkoitettun luvan myöntämisessä ja peruuttamisessa on kysymys henkilön oikeudesta harjoittaa elinkeinoaan. Luvan myöntämistä ja peruuttamista koskeva päätös koskee siten henkilön oikeuksia ja velvollisuuksia, ja päätöksestä täytyy olla muutoksenhakumahdollisuus tuomioistuimeen. Myös luvan saanutta oikeudenkäyntiavustajaa koskevassa valvonta-asiassa — silloinkin kuin kysymys ei ole luvan peruuttamisesta — on kysymys asiasta, jossa päätetään henkilön oikeuksista ja velvollisuuksista ja jossa annettavasta ratkaisusta täytyy olla muutoksenhakumahdollisuus tuomioistuimeen. Valvonta-asioita koskeva muutoksenhakuoikeus olisi riippumatta siitä, onko valvonta-asia ratkaistu oikeudenkäyntiavustajalautakunnassa vai valvontalautakunnassa, sekä siitä, onko asian valvontalautakunnassa ratkaissut valvontalautakunnan täysistunto vai sen jaosto. Asianajajista annetun lain mukaiset muutoksenhakuasiat käsitellään nykyisin Helsingin hovioikeudessa. Oikeuskäytännön yhtenäisyyden turvaamiseksi ehdotetaan, että myös puheena olevan pykälän mukaiset muutoksenhakuasiat keskitetään Helsingin hovioikeuteen. Ehdotettavan lain 26 §:ssä säädettäisiin muutoksenhausta 24 §:n 1 momentissa tarkoitettun hakemusmaksun tai 24 §:n 2 momentissa tarkoitettun valvontamaksun määräämistä koskevaan päätökseen.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin muutoksenhakuoikeudesta muissa kuin luvan saanutta oikeudenkäyntiavustajaa koskevissa valvonta-asioissa. Momentin mukaan sillä, jonka hakemus laissa tarkoitettun luvan saamiseksi on hylätty tai jonka lupa 20 §:n 1 momentissa mainitusta syystä on peruutettu, olisi oikeus hakea muutosta valittamalla oikeudenkäyntiavustajalautakunnan päätöksestä Helsingin hovioikeuteen. Tämän lisäksi julkisen edun valvomiseksi myös oikeuskanslerilla olisi oikeus valittaa 20 §:ssä tarkoitettua oikeudenkäyntiavustajalautakun-

nan luvan peruuttamista koskevasta, myönteisestä tai kielteisestä, päätöksestä Helsingin hovioikeuteen. Helsingin hovioikeuden ratkaisusta voitaisiin valittaa edelleen korkeimpaan oikeuteen, jos se myöntää valitusluvan (oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 2 §).

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin muutoksenhakuoikeudesta luvan saanutta oikeudenkäyntiavustajaa koskevissa valvonta-asioissa. Momentin mukaan oikeus valittaa valvonta-asiassa annetusta valvontalautakunnan ja oikeudenkäyntiavustajalautakunnan päätöksestä Helsingin hovioikeuteen olisi ensinnäkin luvan saaneella oikeudenkäyntiavustajalla, jota valvonta-asia koskee. Tämän lisäksi julkisen edun valvomiseksi myös oikeuskanslerilla olisi oikeus valittaa valvonta-asiassa annetusta valvontalautakunnan ja oikeudenkäyntiavustajalautakunnan päätöksestä Helsingin hovioikeuteen. Helsingin hovioikeuden ratkaisusta voitaisiin valittaa edelleen korkeimpaan oikeuteen, jos se myöntää valitusluvan (oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 2 §).

Kuten edellä on todettu, 13 §:n 6 momentti mahdollistaisi tietyin edellytyksin kurinpidollisen seuraamuksen määräämättä jättämisen. Myös luvan saaneella oikeudenkäyntiavustajalla voisi joissakin tällaisissa tapauksissa olla tarve valittaa valvonta-asiassa annetusta päätöksestä. Siitä huolimatta, että kurinpidollista seuraamusta ei ole määrätty, luvan saaneella oikeudenkäyntiavustajalla voisi joissakin tapauksissa olla intressi valittaa päätöksestä. Tämän vuoksi luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan muutoksenhakuoikeutta ei ehdotetakaan rajattavaksi ainoastaan niihin tilanteisiin, joissa oikeudenkäyntiavustajalle on määrätty kurinpidollinen seuraamus.

Puheena olevassa momentissa tarkoitettu muutoksenhakuoikeus koskisi myös tilanteita, joissa 13 §:n 7 momentin nojalla valvontalautakunta tai oikeudenkäyntiavustajalautakunta on jatkanut valvonta-asian käsittelyä ja lausunut siitä, onko luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja hänen tässä laissa tarkoitettun lupansa ollessa voimassa menetellyt moitittavasti ja minkä seuraamuksen hän olisi siitä ansainnut.

Valvonta-asian käsittelyn tarkoituksena on selvittää, onko luvan saanut oikeudenkäyn-

tiavustaja kantelussa tarkoitettussa tilanteessa toiminut häntä velvoittavien ammattieettisten normien mukaisesti. Käsittelyssä ei voida tutkia kantelijan luvan saaneeseen oikeudenkäyntiavustajaan kohdistamia vahingonkorvaus- tai muita vaatimuksia, kuten esimerkiksi rangaistusvaatimusta. Muut kuin ammattieettisiin moitteisiin liittyvät vaatimukset on ratkaistava yleisessä tuomioistuimessa. Tämän johdosta kantelija ei olisi asianosainen valvontalautakunnan ja oikeudenkäyntiavustajalautakunnan käsitellessä luvan saanutta oikeudenkäyntiavustajaa koskevaa valvonta-asiaa. Koska kantelijalla kuitenkin yleensä on hallussaan sellaista tietoa, jolla on merkitystä valvonta-asian ratkaisemiselle, olisi kantelijalle 15 ja 16 §:ssä säädetyn tavoin varattava tilaisuus tulla kuulluksi asian käsittelyn yhteydessä.

Koska kantelija ei olisi asianosainen valvonta-asiaa käsiteltäessä eikä valvontalautakunnan tai oikeudenkäyntiavustajalautakunnan päätös koskisi hänen oikeuksiaan tai velvollisuuksiaan, kantelijalla ei olisi oikeutta hakea muutosta valvontalautakunnan tai oikeudenkäyntiavustajalautakunnan valvonta-asiaa antamaan päätökseen. Kantelijalle olisi kuitenkin varattava tilaisuus tulla kuulluksi muutoksenhakua koskevassa asiassa jäljempänä 4 momentissa säädetyn tavoin. Lisäksi kantelijalla olisi mahdollisuus kannella valvontalautakunnan tai oikeudenkäyntiavustajalautakunnan päätöksestä oikeuskanslerille ja pyytää tätä hakemaan muutosta päätökseen.

Puheena olevassa momentissa ehdotetaan vielä säädettäväksi, ettei valvontalautakunnan päätökseen tehdä esitys oikeudenkäyntiavustajalautakunnalle luvan peruuttamiseksi tai seuraamusmaksun määräämiseksi saisi hakea erikseen muutosta. Muutosta voitaisiin hakea vasta oikeudenkäyntiavustajalautakunnan valvontalautakunnan esityksen johdosta tekemään päätökseen.

Pykälän 3 momenttiin otettaisiin muutoksenhakumenettelyä koskevia säännöksiä. Asiallisesti säännökset vastaisivat asianajajista annetun lain ehdotettavaa 10 §:n 3 momenttia (2. lakiehdotus). Puheena olevan momentin mukaan määräaika valituksen tekemiselle olisi 30 päivää päätöksen tiedoksiannosta. Helsingin hovioikeudelle osoitettu

valituskirjelmä olisi toimitettava määräajassa siihen lautakuntaan, jonka päätökseen valitus kohdistuu. Valvontalautakunnan päätökseen kohdistuva valituskirjelmä olisi siten toimitettava valvontalautakuntaan ja oikeudenkäyntiavustajalautakunnan päätökseen kohdistuva valituskirjelmä oikeudenkäyntiavustajalautakuntaan.

Puheena olevassa momentissa säädettäisiin vielä, että valvontalautakunnan ja oikeudenkäyntiavustajalautakunnan olisi viivytyksettä toimitettava valituskirjelmä liitteineen ja jäljennös valituksenalaisesta päätöksestä hovioikeuteen.

Pykälän 4 momentin mukaan hovioikeuden olisi valitusasiaa käsiteltäessä varattava oikeuskanslerille, luvan saaneelle oikeudenkäyntiavustajalle, jota valvonta-asia koskee, ja kantelijalle tilaisuus tulla kuulluksi valituksen johdosta. Näillä olisi myös oikeus tarvittaessa esittää todistelua ja muuta selvitystä.

26 §. Muutoksenhaku maksupäätökseen. Pykälässä säädettäisiin muutoksenhausta 24 §:n 1 momentissa tarkoitettun hakemuskannun tai 24 §:n 2 momentissa tarkoitettun valvontamaksun määräämistä koskevaan päätökseen.

Pykälän mukaan oikeudenkäyntiavustajalautakunnan tekemään hakemuskannun tai valvontamaksua koskevaan päätökseen voisi vaatia oikaisua oikeudenkäyntiavustajalautakunnalta siten kuin hallintolain 7 a luvussa säädetään. Oikeudenkäyntiavustajalautakunnan oikaisuvaatimuksen johdosta antamaan päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

27 §. Maksujen täytäntöönpano. Pykälässä säädettäisiin 24 §:n 1 momentissa tarkoitettun hakemuskannun, 24 §:n 2 momentissa tarkoitettun valvontamaksun ja 13 §:ssä tarkoitettun kurinpidollisena seuraamuksena määrättävän seuraamusmaksun täytäntöönpanosta. Sen mukaan hakemuskannun, valvontamaksun ja seuraamusmaksu olisivat suoraan ulosotokelpoisia. Niiden perimisestä säädettäisiin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007). Seuraamusmaksun perimisen edellytyksenä olisi kuitenkin, että seuraamusmaksun määräämistä tarkoittava päätös olisi lainvoimainen.

28 §. Tehtävistä ilmoituksista. Pykälään otettaisiin säännökset tehtävistä ilmoituksista, jotta varmistettaisiin tiedonkulku valvontalautakunnan, oikeudenkäyntiavustajalautakunnan ja tuomioistuimien välillä.

Pykälän *1 momentin* mukaan valvontalautakunnan olisi toimitettava oikeudenkäyntiavustajalautakunnalle ilmoitus päätöksestä, jolla henkilö kurinpidollisena seuraamuksena on erotettu asianajajayhdistyksestä tai on poistettu asianajajista annetun lain 5 b §:n 1 momentissa tarkoitettua EU-luettelosta, sekä samalla ilmoitettava, onko päätös saanut lainvoiman.

Tämä olisi tarpeen, sillä ehdotettavan lain 2 §:n 4 momentin mukaan henkilölle, joka kurinpidollisena seuraamuksena on erotettu asianajajayhdistyksestä tai poistettu asianajajista annetun lain 5 b §:n 1 momentissa tarkoitettua EU-luettelosta, ei voitaisi myöntää puheena olevassa laissa tarkoitettua lupaa oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana toimimiseen ennen kuin kolme vuotta on kulu- nut maan yleisestä asianajajayhdistyksestä erottamisesta tai EU-luettelosta poistamisesta.

Puheena olevan momentin perusteella valvontalautakunnan olisi toimitettava oikeudenkäyntiavustajalautakunnalle ilmoitus myös mahdollisen valituksen johdosta annetusta asianajajayhdistyksestä erottamista tai EU-luettelosta poistamista tarkoittavasta Helsingin hovioikeuden tai korkeimman oikeuden päätöksestä. Valvontalautakunnan olisi lisäksi toimitettava oikeudenkäyntiavustajalautakunnalle myös ilmoitus päätöksestä, jolla erottamista tai poistamista tarkoittava päätös valituksen johdosta kumotaan. Mainittu valvontalautakunnan menettely voisi perustua siihen, että hovioikeus ja korkein oikeus ilman nimenomaista säännöstään toimittaisivat valvontalautakunnalle päätöksensä puheena olevassa momentissa tarkoitettui- sa asioissa.

Pykälän *2 momentin* mukaan asianajajayhdistyksen hallituksen olisi toimitettava oikeudenkäyntiavustajalautakunnalle ilmoitus luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan hyväksymisestä asianajajayhdistyksen jäseneksi.

Jos luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja sittemmin hyväksytään asianajajayhdistyksen

jäseneksi, raukeaa 21 §:n perusteella hänen lupansa oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana toimimiseen. Ilmoituksen saatuaan oikeudenkäyntiavustajalautakunnan olisi 23 §:n 2 momentin mukaisesti poistettava luvan saanutta oikeudenkäyntiavustajaa koskevat tiedot oikeudenkäyntiavustajaluettelosta.

Puheena olevan momentin perusteella asianajajayhdistyksen hallituksen olisi lähetettävä oikeudenkäyntiavustajalautakunnalle ilmoitus myös mahdollisen valituksen johdosta annetusta Helsingin hovioikeuden tai korkeimman oikeuden päätöksestä hyväksyä luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja asianajajayhdistyksen jäseneksi. Mainittu asianajajayhdistyksen hallituksen menettely voisi perustua siihen, että hovioikeus ja korkein oikeus ilman nimenomaista säännöstään toimittaisivat asianajajayhdistyksen hallitukselle päätöksensä asioissa, joissa haetaan muutosta asianajajayhdistyksen hallituksen päätöksiin asianajajayhdistyksen jäseneksi hyväksymistä koskevissa asioissa.

Asioissa, joihin sovelletaan oikeudenkäymiskaaren 15 luvun oikeudenkäyntiasiamiehiä ja -avustajia koskevia säännöksiä, oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana voisi vastaisuudessa yleensä toimia vain asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja (4. lakiehdotuksen 15 luvun 2 §). Mainittuja asioita käsittelevien tuomioistuimien olisi näin tärkeää saada nopeasti tieto päätöksestä, jolla luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan lupa on peruutettu, sekä siitä, onko päätös saanut lainvoiman tai onko se mahdollisesti määrätty noudatettavaksi muutoksenhausta huolimatta. Tämän vuoksi ehdotetaan puheena olevan pykälän *3 momentissa* säädettäväksi, että oikeudenkäyntiavustajalautakunnan olisi toimitettava yleisille tuomioistuimille, yleisille hallinto- tuomioistuimille, työtuomioistuimelle ja markkinaoikeudelle ilmoitus päätöksestä, jolla luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan lupa on peruutettu, sekä samalla ilmoitettava, onko päätös saanut lainvoiman. Ilmoitus olisi mahdollista toimittaa esimerkiksi sähköpostitse.

Puheena olevan momentin perusteella oikeudenkäyntiavustajalautakunnan olisi lähetettävä edellä mainituille tuomioistuimille ilmoitus myös mahdollisen valituksen joh-

dosta annetusta luvan peruuttamista tarkoittavasta Helsingin hovioikeuden tai korkeimman oikeuden päätöksestä. Oikeudenkäyntiavustajalautakunnan olisi lisäksi toimitettava mainituille tuomioistuimille myös ilmoitus päätöksestä, jolla luvan peruuttamista tarkoittava päätös valituksen johdosta kumotaan. Mainittu oikeudenkäyntiavustajalautakunnan menettely voisi perustua siihen, että hovioikeus ja korkein oikeus ilman nimenomaista säännöstäkin toimittaisivat oikeudenkäyntiavustajalautakunnalle päätöksensä puheena olevassa momentissa tarkoitetuissa asioissa.

Julkisen edun valvomiseksi oikeuskanslerilla olisi oikeus valittaa 25 §:ssä säädetyissä tapauksissa valvontalautakunnan ja oikeudenkäyntiavustajalautakunnan päätöksistä. Tämän johdosta ehdotetaan puheena olevan pykälän 4 momenttiin otettavaksi säännös, jonka mukaan valvontalautakunnan ja oikeudenkäyntiavustajalautakunnan olisi lähetettävä oikeuskanslerille jäljennös 14 §:ssä tarkoitettussa valvonta-asiassa antamastaan päätöksestä. Lisäksi oikeudenkäyntiavustajalautakunnan olisi lähetettävä oikeuskanslerille jäljennös 20 §:ssä tarkoitettusta luvan peruuttamista koskevasta päätöksestään.

Pykälän 5 momentin mukaan oikeudenkäyntiavustajalautakunnan olisi lähetettävä valvontalautakunnalle jäljennös 14 §:ssä tarkoitettussa valvonta-asiassa annetusta päätöksestä ja siinä laatimastaan julkisesta ratkaisuselosteesta sekä lisäksi toimitettava valvontalautakunnalle mainitusta valvonta-asiasta myös muut asianajajista annetun lain ehdotettavassa 7 h §:n 1 momentissa (2. lakiehdotus) tarkoitettut julkiseen päiväkirjaan merkittävät tiedot.

Valvontalautakunnan olisi 18 §:n 1 momentin nojalla pidettävä luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia koskevista valvonta-asioista julkista päiväkirjaa myös siltä osin kuin valvonta-asian käsittelemisestä ja ratkaisemisesta vastaisi oikeudenkäyntiavustajalautakunta. Jotta valvontalautakunta voisi pitää julkista päiväkirjaa myös oikeudenkäyntiavustajalautakunnan käsittelemistä ja ratkaisemista valvonta-asioista, olisi oikeudenkäyntiavustajalautakunnan toimitettava valvontalautakunnalle tarvittavat tiedot. Lisäksi valvontalautakunnan olisi 18 §:n 2 mo-

mentin nojalla pidettävä yleisön saatavilla myös julkiset ratkaisuselosteet, jotka oikeudenkäyntiavustajalautakunta on laatinut ratkaisemistaan valvonta-asioista.

Puheena olevan momentin perusteella oikeudenkäyntiavustajalautakunnan olisi lähetettävä valvontalautakunnalle jäljennös myös mahdollisen valituksen johdosta annetusta Helsingin hovioikeuden tai korkeimman oikeuden päätöksestä luvan saanutta oikeudenkäyntiavustajaa koskevassa valvonta-asiassa. Mainittu oikeudenkäyntiavustajalautakunnan menettely voisi perustua siihen, että hovioikeus ja korkein oikeus ilman nimenomaista säännöstäkin toimittaisivat oikeudenkäyntiavustajalautakunnalle päätöksensä valvonta-asiassa, jossa haetaan muutosta oikeudenkäyntiavustajalautakunnan päätökseen. Vastaavasti hovioikeus ja korkein oikeus ilman nimenomaista säännöstäkin toimittaisivat valvontalautakunnalle päätöksensä valvonta-asiassa, jossa haetaan muutosta valvontalautakunnan päätökseen.

Pykälän 6 momentin mukaan tarkempia säännöksiä puheena olevassa pykälässä tarkoitetuista ilmoituksista voitaisiin antaa valtioneuvoston asetuksella.

29 §. Tarkempia säännöksiä ja määräyksiä. Pykälän 1 momentin mukaan tarkempia säännöksiä oikeudenkäyntiavustajalautakunnasta ja asioiden käsittelystä siellä voitaisiin antaa valtioneuvoston asetuksella. Työskentelyn järjestämisestä oikeudenkäyntiavustajalautakunnassa voitaisiin määrätä tarkemmin lautakunnan puheenjohtajan vahvistamassa työjärjestyksessä.

Pykälän 2 momentin mukaan tarkempia säännöksiä puheena olevan lain täytäntöönpanosta voitaisiin antaa valtioneuvoston asetuksella.

30 §. Voimaantulo. Pykälän 1 momentissa olisi tavanomainen voimaantulosäännös.

Ehdotettava uusi lupajärjestelmä käynnistyisi lain voimaantulon myötä. Oikeudenkäyntiavustajalautakuntaan ei voitaisi valita luvan saanutta oikeudenkäyntiavustajaa heti lain voimaantulosta lukien. Tämän vuoksi pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi siirtymäkauden järjestelyinä, että ensimmäisellä kerralla asetettavassa oikeudenkäyntiavustajalautakunnassa ei olisi lainkaan luvan saanutta oikeudenkäyntiavustajaa ja

hänen varajäsentään. Toisaalta oikeudenkäyntiavustajalautakunta asetettaisiin ensimmäisellä kerralla 4 §:n 1 momentin mukaisesti toimikautta lyhyemmäksi ajaksi, eli vain kahdeksi vuodeksi.

Myös niiden henkilöiden kannalta, jotka jatkossa tarvitsisivat ehdotettavassa laissa tarkoitetun luvan, samoin kuin oikeudenkäyntiavustajalautakunnan työmäärän tasaukseksi lupajärjestelmää käynnistettäessä, olisi tarpeen säätää tietyistä muistakin siirtymäkauden järjestelyistä.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi siirtymäkauden järjestelynä säännös, jonka mukaan ehdotettavan lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaan oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana toimimaan kelpoinen henkilö olisi kelpoinen toimimaan oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana yhden vuoden ajan ehdotettavan lain voimaantulosta. Lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaan oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana toimimaan kelpoinen henkilö säilyttäisi siten kelpoisuutensa oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana toimimiseen automaattisesti yhden vuoden ajan puheena olevan lain voimaantulosta.

Edellä mainittua täydentämään ehdotetaan lisäksi pykälän 4 momentissa säädettäväksi, että lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaan oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana toimimaan kelpoinen henkilö, joka hakisi ehdotettavassa laissa tarkoitettua lupaa kolme kuukautta ennen 3 momentissa mainitun määräajan päättymistä ja jonka hakemusta ei olisi lainvoimaisesti ratkaistu vuoden kuluessa lain voimaantulosta, olisi kelpoinen toimimaan oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana siihen saakka, kunnes hänen hakemuksensa olisi lainvoimaisesti ratkaistu.

Kuten edellä on todettu, ehdotettavassa laissa säädettäisiin luvasta oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana toimimiseen sekä luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan velvollisuuksista ja valvonnasta. Siitä, missä asioissa laissa tarkoitettu lupa tarvittaisiin, säädettäisiin sen sijaan asianomaisissa prosessilaissa. Selvyyden vuoksi myös puheena olevan lakiin ehdotetaan kuitenkin otettavaksi lain voimaan tullessa tuomioistuimissa vi-

reillä olevia asioita koskeva säännös. Puheena olevan pykälän 5 momentissa säädettäisiin, että 3 ja 4 momentin estämättä asiaan, joka on vireillä tuomioistuimessa ehdotettavan lain voimaan tullessa, sovellettaisiin lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Puheena olevan lain voimaan tullessa tuomioistuimissa vireillä olevissa asioissa aiempien säännösten mukaan oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana toimimaan kelpoiset asiamiehet ja avustajat voisivat näin hoitaa mainitut asiat loppuun, kunnes ne ovat tulleet lainvoimaisesti ratkaistuiksi.

Pykälän 6 momentin mukaan ennen lain voimaantuloa voitaisiin ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin, kuten asettamaan oikeudenkäyntiavustajalautakuntaa.

1.2 Laki asianajajista

3 §. Pykälän 1 momentissa olevia asianajajan kelpoisuusvaatimuksia ehdotetaan muutettavaksi siten, ettei asianajaksi hyväksymisen edellytyksenä enää olisi Suomen tai jonkin muun Euroopan talousalueen valtion kansalaisuutta. Kansalaisuusvaatimuksen poistaminen vastaisi ehdotettavassa laissa luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista ehdotettavia kelpoisuusvaatimuksia, joiden joukossa ei ole kansalaisuusvaatimusta (1. lakiehdotuksen 2 §).

Asianajajan kelpoisuusvaatimukseen kuuluvasta oikeustieteellisestä koulutuksesta säädetään puheena olevan momentin 2 kohdassa. Oikeustieteen alalla tulee 1.1.2011 nykyisen oikeustieteen maisterin tutkinnon rinnalle uusi tutkinto, kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisteri. Koska kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterilla ei välttämättä ole samanlaisia tietoja kansallisesta oikeusjärjestyksestä kuin oikeustieteen maisterilla, kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittaminen ei olisi riittävä koulutus asianajajan tehtävään. Asianajajan kelpoisuusvaatimuksia täsmennettäisiin tältä osin mainittua vastavasti.

Momentin 4 kohdaksi ehdotetaan asianajajan kelpoisuusvaatimukseksi lisättäväksi asianajajatutkinnon suorittaminen. Vaatimus asianajajatutkinnon suorittamisesta ei ole uu-

si, sillä siitä säädetään jo nykyisin yleisen asianajajayhdistyksen sääntöjen vahvistamisesta annetun oikeusministeriön päätöksen 5 §:n 3 momentissa. Mainittu vaatimus on tarpeen ottaa asianajajista annettuun lakiin, koska ehdotettavassa laissa luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista kelpoisuusvaatimuksena olevan perehtyneisyyden oikeudenkäyntiasiamiehen ja -avustajan tehtävään voisi täyttää asianajajatutkinnon suorittamisella (1. lakiehdotuksen 2 §:n 2 momentin 1 kohta). Uuden 4 kohdan lisäämisen seurauksena momentin nykyinen 4 kohta siirtyisi 5 kohdaksi.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siltä osin kuin siinä nykyisin säädetään hakijan velvollisuudesta osoittaa riittävät tiedot Suomen lainsäädännöstä ja asianajotoiminnasta Suomessa. Voimassa olevan momentin mukaan hakijan on osoitettava asianajajayhdistyksen järjestämässä kokeessa, josta määrätään tarkemmin yleisen asianajajayhdistyksen sääntöjen vahvistamisesta annetussa oikeusministeriön päätöksessä, että hänellä on riittävät tiedot Suomen lainsäädännöstä ja asianajotoiminnasta Suomessa. Mainittujen tietojen osoittamista koskevasta vaatimuksesta ehdotetaan säädettäväksi vastaisuudessa viittaamalla suoraan ehdotettavassa 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetun asianajajatutkinnon suorittamiseen. Muutos liittyisi edellä mainittuun ehdotukseen ottaa vaatimus asianajajatutkinnon suorittamisesta laissa mainittuihin asianajajan kelpoisuusvaatimuksiin. Asiallisesti ehdotettava momentti olisi samansisältöinen kuin nykyisin.

Pykälään otettavaksi ehdotettavassa uudessa 5 momentissa säädettäisiin, että ehdotettavassa 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetun asianajajatutkinnon vahvistaisi oikeusministeriö. Asiallisesti tämä ei merkitsisi muutosta nykytilaan. Lisäys liittyisi ehdotukseen ottaa vaatimus asianajajatutkinnon suorittamisesta yleisen asianajajayhdistyksen sääntöjen vahvistamisesta annetusta oikeusministeriön päätöksestä puheena olevassa laissa mainittuihin asianajajan kelpoisuusvaatimuksiin.

Lisäksi pykälään ehdotetaan lisättäväksi vielä uusi 6 momentti, jossa säädettäisiin mahdollisuudesta vapauttaa hakija asianajajatutkinnon suorittamisesta yksittäistapauksessa. Momentin mukaan, jos hakija on ai-

kaisemmin suorittanut asianajajatutkinnon tai muutoin osoittanut, että hänellä on siinä edellytetyt tiedot, asianajajayhdistyksen hallitus voisi vapauttaa hakijan asianajajatutkinnon suorittamisesta. Mahdollisuus vapauttaa hakija asianajajatutkinnon suorittamisesta ei ole uusi, sillä siitä säädetään jo nykyisin yleisen asianajajayhdistyksen sääntöjen vahvistamisesta annetun oikeusministeriön päätöksen 5 §:n 3 momentissa.

6 a §. Lakiin lisättäisiin uusi 6 a §, joissa säädettäisiin asianajajayhdistyksen yhteydessä toimivan valvontalautakunnan ja perustettavan uuden valvontayksikön asemasta ja tehtävistä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ensinnäkin siitä, että valvontalautakunnalle ja valvontayksikölle kuuluisivat laissa säädetyt asianajajien toiminnan valvontaan liittyvät tehtävät. Säännöksessä nimenomaisesti todettaisiin valvontalautakunnan ja valvontayksikön riippumattomuus.

Edellä mainitun lisäksi momentissa todettaisiin, että valvontalautakunnalle ja valvontayksikölle kuuluisivat myös julkisten oikeusavustajien ja ehdotettavassa laissa luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista (1. lakiehdotus) tarkoitettujen luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien toiminnan valvontaan liittyvät tehtävät sen mukaan kuin valtion oikeusaputoimistoista annetussa laissa ja mainitussa laissa luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista säädetään.

Pykälän 2 momentti vastaisi voimassa olevaa 7 §:n 1 momenttia, jossa valvontalautakunnan tehtäväksi määritellään 7 c §:ssä tarkoitettujen valvonta-asioiden käsitteleminen ja ratkaiseminen sekä suosituksen antaminen asianajajan ja hänen asiakkaansa välisestä 7 e §:ssä tarkoitetusta palkkioriidasta.

Pykälän 3 momentissa olisi ensinnäkin säännös valvontayksikön tehtävistä. Sen mukaan valvontayksikkö valmistelisi valvontalautakunnassa käsiteltävät 2 momentissa tarkoitetut valvonta- ja palkkioriiita-asiat. Tarkemmat säännökset valvonta- ja palkkioriiita-asioiden valmistelusta ovat lain 7 c—7 e §:ssä.

Lisäksi puheena olevassa momentissa säädettäisiin valvontayksikön organisoinnista. Momentin mukaan valvontayksikön toimintaa johtaisi valvonnasta vastaava lakimies.

Valvonnasta vastaavan lakimiehen tulisi olla oikeustieteen muun ylemmän korkeakoulututkinnon kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittanut henkilö. Lisäksi valvonnassa vastaavalla lakimiehellä tulisi olla hyvä kokemus asianajotoiminnasta.

Pykälän 4 momentissa olisi säännökset valvontayksikön muusta henkilöstöstä. Momentin mukaan valvontayksikössä olisi valvonnasta vastaavan lakimiehen lisäksi tarpeellinen määrä valvontalautakunnan sihteereitä. Valvontalautakunnan sihteereiden tulisi olla oikeustieteen muun ylemmän korkeakoulututkinnon kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittaneita henkilöitä. Valvontalautakunnan sihteereiden lisäksi valvontayksikössä voisi olla myös muuta henkilöstöä.

Pykälän 5 momentissa ehdotetaan valvontayksikön henkilökunnan riippumattomuuden ja puolueettomuuden takaamiseksi säädettäväksi, ettei valvontayksikköön kuuluva toimihenkilö saisi osallistua asianajajayhdistykselle kuuluvien muiden kuin 1 momentissa tarkoitettujen asioiden hoitamiseen, jos osallistuminen voisi vaarantaa valvontayksikön tehtävien hoidon riippumattomuutta tai puolueettomuutta.

7 §. Pykälän voimassa olevassa 1 momentissa säädetään valvontalautakunnan tehtävistä ja 2—7 momentissa kurinpidollisen seuraamuksen määräämisestä. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että sen nykyinen 1 momentin valvontalautakunnan tehtäviä koskeva säännös siirrettäisiin lakiehdotuksen 6 a §:n 2 momentiksi ja että puheena olevassa pykälässä säädettäisiin vastaisuudessa pelkästään kurinpidollisen seuraamuksen määräämisestä. Asiallisesti kurinpidollisen seuraamuksen määräämistä koskevat säännökset säilytettäisiin pääsääntöisesti ennallaan.

Ehdotettavan pykälän 1 momentissa säädettäisiin asianajajalle kuuluvien 5 §:n 1 momentin mukaisten velvollisuuksien rikkomiseen liittyvästä kurinpidollisesta seuraamusjärjestelmästä. Puheena oleva momentti vastaisi voimassa olevaa 7 §:n 2 momenttia.

Pykälän 2 ja 3 momentit vastaisivat asiallisesti voimassa olevia 7 §:n 3 ja 4 momenttia.

Ehdotettavan pykälän 4 momentissa säädettäisiin tarkemmin kurinpidollisesta seura-

musmaksusta. Momenttiin ehdotetaan otettavaksi nimenomainen säännös siitä, että seuraamusmaksulla katettaisiin valvontalautakunnan ja valvontayksikön toiminnasta aiheutuvia kustannuksia. Muutoin puheena oleva momentti vastaisi voimassa olevaa 7 §:n 5 momenttia.

Pykälän 5 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös niin sanottua kahteen kertaan syyttämistä tai tuomitsemista koskevasta kiellostä. Sen mukaan seuraamusmaksua ei voitaisi määrätä, jos samaa rikkomusta koskeva asia on vireillä esitutkinnassa, syyteharjinnassa tai tuomioistuimessa rikosasiana taikka jos asianajaja on lainvoimaisesti tuomittu rangaistukseen samasta rikkomuksesta. Siinä tapauksessa, että samaa rikkomusta koskeva asia olisi samaan aikaan vireillä sekä rikosasiana että valvonta-asiana valvontalautakunnassa, valvontalautakunnan tulisi keyttää valvonta-asian käsittelyä ja jäädä odottamaan rikosasian ratkaisua. Jos asianajaja rikosasian yhteydessä lainvoimaisesti tuomitaan rangaistukseen tai hänet on jo aikaisemmin lainvoimaisesti tuomittu rangaistukseen, ei hänelle samasta rikkomuksesta kurinpidollisena seuraamuksena valvonta-asian yhteydessä voitaisi enää määrätä seuraamusmaksua. Sen sijaan asianajajalle voitaisiin mainitussakin tapauksessa valvonta-asian yhteydessä esimerkiksi antaa varoitus tai määrätä hänet erotettavaksi asianajajayhdistyksestä.

Ehdotettavan pykälän 6 momentti mahdollistaisi kurinpidollisen seuraamuksen määräämättä jättämisen tilanteissa, joissa asianajaja menettelyllään vain vähäisessä määrin rikkoo asianajajan velvollisuuksia ja menettelyä on sen haitallisuuteen nähden pidettävä myös kokonaisuutena arvostellen vähäisenä.

Voimassa olevan 7 §:n mukaan valvontalautakunnan on aina määrättävä asianajajalle kurinpidollinen seuraamus, jos valvontalautakunta toteaa valvonta-asian käsittelyssä ilmoitulleiden seikkojen johdosta asianajajan toimineen 5 §:n 1 momentin vastaisesti. Käytännön valvontatoiminnassa on havaittu, että pakollinen seuraamuksen määrääminen voimassa olevan 7 §:n 4 momentissa tarkoitettua hyvän asianajajatavan vastaisesta menettelystä on joskus johtanut kohtuuttomalta tuntuvaan lopputulokseen. Nämä havainnot ovat

usein liittyneet asianajajan vähäisiin laiminyönteihin vastata viivytyksettä hänelle asianajotoiminnassa tullessiin tiedusteluihin tai asianajajan harkitsemattomaan asiakkaansa vastapuoleen kohdistuvaan kielenkäyttöön.

Jotta valvontalautakunta ei olisi aina velvollinen määräämään kurinpidollista seuraamusta, ehdotetaan puheena olevaan momenttiin otettavaksi rangaistuksen tuomitsematta jättämistä vastaava säännös mahdollisuudesta jättää kurinpidollinen seuraamus määräämättä. Säännös rajoitettaisiin koskemaan vain ehdotettavassa 3 momentissa tarkoitettuja tilanteita, joissa asianajaja menettelee muulla tavalla hyvän asianajajataavan vastaisesti kuin menettelemällä epärehellisesti tai loukkamalla tahallaan toisen oikeutta. Seuraamuksen määräämättä jättämistä voitaisiin käyttää myös silloin, jos asianajaja tekee teon, joka on omiaan alentamaan asianajajakunnan arvoa.

Edellytyksenä seuraamuksen määräämättä jättämiselle olisi, että asianajajan menettely vain vähäisessä määrin rikkoo asianajajan velvollisuuksia ja että menettelyä lisäksi on sen haitallisuuteen nähden pidettävä myös kokonaisuutena arvostellen vähäisenä.

Ehdotettavan pykälän 7 momentti vastaisi asiallisesti voimassa olevaa 7 §:n 7 momenttia.

Pykälän 8 momentiksi ehdotetaan otettavaksi nykyinen yleisen asianajajayhdistyksen sääntöjen vahvistamisesta annetun oikeusministeriön päätöksen 46 §:n 3 momentti. Sen mukaan, jos asianajajan jäsenyys asianajajayhdistyksessä on valvonta-asian tultua viereille päättynyt, valvontalautakunta voi jatkaa käsittelyä ja lausua siitä, onko asianajaja jäsenenä ollessaan menetellyt moitittavasti ja minkä seuraamuksen hän olisi siitä ansainnut. Asianajaja ei siten itse eroamalla asianajajayhdistyksen jäsenyydestä voisi estää valvonta-asian käsittelyä. Jos valvontalautakunta päättyy siihen, että asianajaja olisi tullut erottaa asianajajayhdistyksestä, päätöksestä seuraisi 8 §:n 1 momentissa tarkoitettu kolmen vuoden odotusaika.

Ehdotettavan pykälän 9 momentti vastaisi asiallisesti voimassa olevaa 7 §:n 6 momenttia. Selvytyden vuoksi puheena olevaa momenttia ehdotetaan kuitenkin täsmennettäväksi siten, että siinä mainittaisiin asianaja-

jayhdistyksestä erottamista tarkoittavien päätösten ohella nimenomaisesti myös EU-luettelosta poistamista tarkoittavat päätökset.

7 a §. Pykälän 1 momentissa säädetään valvontalautakunnan kokoonpanosta. Momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä otetaan huomioon edellä yleisperustelujen jaksossa 3.2.6 mainittu lautakunnan laajentaminen lisäämällä jaostojen lukumäärää kolmesta neljään. Kun jaostossa on kolme jäsentä ja heillä varajäsenet, jaostojen lukumäärän lisääntyminen yhdellä tarkoittaisi sekä lautakunnan jäsenten että varajäsenten lukumäärän lisääntymistä kolmella. Tämän lisäksi kuitenkin ehdotetaan, että vastaisuudessa myös lautakunnan puheenjohtajalla olisi henkilökohtainen varajäsen. Nykyisin lautakunnassa varajäseniä on yksi vähemmän kuin varsinaisia jäseniä sen vuoksi, ettei lautakunnan puheenjohtajalla ole henkilökohtaista varajäsentä.

Edellä mainittu merkitsisi, että valvontalautakunnan jäsenten lukumäärä lisääntyisi nykyisestä kolmella jäsenellä yhdeksästä jäsenestä kahteentoista jäseneseen ja varajäsenten lukumäärä nykyisestä neljällä varajäsenellä kahdeksasta varajäsenestä kahteentoista varajäseneseen.

Lisäksi puheena olevassa momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että uusi valvontalautakunnan puheenjohtajan henkilökohtainen varajäsen olisi asianajaja ja että kolmesta muusta uudesta jäsenestä ja varajäsenestä kaksi jäsentä ja heidän varajäsenensä olisivat ehdotettavassa laissa luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista (1. lakiehdotus) tarkoitettuja luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia sekä että yksi jäsen ja hänen varajäsenensä olisivat asianajajia.

Ehdotetut muutokset merkitsisivät, että valvontalautakunnan puheenjohtaja ja hänen varajäsenensä sekä kuusi muuta jäsentä varajäsenineen olisivat asianajajia, kolme jäsentä varajäsenineen olisivat asianajajakuntaan kuulumattomia oikeustieteen muun ylemmän korkeakoulututkinnon kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittaneita henkilöitä, jotka ovat perehtyneitä asianajotoimintaan sekä lisäksi tuomarin tehtäviin taikka yliopistolliseen koulutukseen ja tutkimukseen, sekä kaksi jäsentä varajäsenineen olisivat asianajajakuntaan kuu-

lumattomia luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia.

Pykälän 2 momentissa säädetään valvontalautakunnan jäsenten valinta- ja nimitysmenettelystä. Ehdotettu valinta- ja nimitysmenettely vastaisi voimassa olevaa sääntelyä kuitenkin siten, että asianajajakuntaan kuulumattomien luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien kelpoisuudesta valvontalautakunnan jäsenen tehtävään ei olisi tarpeen saada asianajajayhdistyksen puoltavaa lausuntoa. Mainittua poikkeusta voidaan perustella sillä, että luvan saaneet oikeudenkäyntiavustajat ovat työtehtäviensä ja toimintansa puolesta rinnastettavissa asianajajiin. Oikeusministeriön olisi kuitenkin pyydettävä heidänkin kelpoisuudestaan valvontalautakunnan jäsenen tehtävään asianajajayhdistyksen lausunto.

Momenttiin ehdotetaan lisäksi otettavaksi säännös, jonka mukaan valvontalautakunta valitsisi vuosittain keskuudestaan kolme varapuheenjohtajaa. Varapuheenjohtajien valinta kuuluu nykyisen 7 b:n 1 momentin mukaankin valvontalautakunnalle. Jaostojen lukumäärän lisääntymistä vastaavasti varapuheenjohtajien lukumäärä nousisi kuitenkin kahdesta kolmeen.

Pykälän nykyinen 3 momentti ehdotetaan siirrettäväksi sellaisenaan lakiehdotuksen 7 k §:n 1 momentiksi.

Puheena olevaan momenttiin ehdotetaan otettavaksi nykyinen yleisen asianajajayhdistyksen sääntöjen vahvistamisesta annetun oikeusministeriön päätöksen 41 §:n 3 momentti. Sen mukaan valvontalautakunnan jäsenenä yhtäjaksoisesti kuusi vuotta ollut voidaan valita tai nimittää uudelleen samaan tehtävään vasta toimikaudeksi, joka alkaa kolmen vuoden kuluttua hänen edellisen toimikautensa päättymisestä. Lautakunnan jäsenenä yhtäjaksoisesti kuusi vuotta toiminut voi kuitenkin tulla valituksi lautakunnan puheenjohtajaksi. Valvontalautakunnan puheenjohtajana voi yhtäjaksoisesti toimia enintään kuusi vuotta.

Momentissa ehdotetaan säädettäväksi myös valvontalautakunnan jäsenen eroa koskevasta menettelystä. Eron valvontalautakunnan jäsenelle ja varajäsenelle myöntäisi hänet valinnut tai nimittänyt taho, joka noudattaen säädettyä menettelyä, valitsisi tai nimittäisi

hänelle seuraajan jäljellä olevaksi toimikaudeksi.

7 b §. Pykälän 1 momentissa säädetään valvontalautakunnan jaostojen lukumäärästä ja kokoonpanosta. Kuten edellä on jo todettu, valvontalautakunnan jaostojen lukumäärä lisääntyisi kolmesta neljään. Jaostojen kokoonpanon vahvistaisi valvontalautakunta siten, että kuhunkin kolmen jäsenen jaostoon kuuluisi jäsenenä enintään kaksi asianajajaa ja enintään kaksi asianajajakuntaan kuulumatonta jäsentä.

Käytännössä ehdotettu sääntely johtaisi siihen, että kolmen jaoston kokoonpanona olisi kaksi asianajajajäsentä ja yksi asianajajakuntaan kuulumaton jäsen ja neljän jaoston kokoonpanona olisi yksi asianajajajäsen ja kaksi asianajajakuntaan kuulumatonta jäsentä.

Jaostojen puheenjohtajina toimisivat, kuten nykyisinkin, valvontalautakunnan puheenjohtaja ja varapuheenjohtajat. Palkkioritasta asiaa käsiteltäessä jaostossa puhetta kuitenkin johtaisi ehdotettavassa 7 a §:n 1 momentissa tarkoitettu jäsen, joka ei ole asianajaja eikä luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja, toisin sanoen asianajajakuntaan kuulumaton jäsen, joka on perehtynyt asianajotoimintaan sekä lisäksi tuomarin tehtäviin taikka oikeustieteen yliopistolliseen koulutukseen ja tutkimukseen.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, valvontalautakunnan jäsenten lukumäärän lisääntymisen vuoksi, että valvontalautakunnan täysistunto olisi päätösvaltainen kun puheenjohtaja tai joku varapuheenjohtajista ja vähintään kahdeksan muuta jäsentä on saapuvilla. Vaatimus johtaisi siihen, että täysistunnon päätösvaltaisuus edellyttäisi vähintään kahden asianajajakuntaan kuulumatoman jäsenen saapuvilla oloa.

7 c §. Valvontalautakunnan riippumattomuuden korostamiseksi pykälän 1 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi muutos, jolla voimassa olevaan lakiin perustuva asianajajayhdistykselle kuuluva velvollisuus toimimisesta tahona, jolle momentin 1 virkkeessä tarkoitettuja valvonta-asioita koskevat kantelut ja ilmoitukset tulee toimittaa, siirrettäisiin siltä valvontalautakunnalle. Mainitut valvonta-asiat tulisivat siten vastaisuudessa vireille, kun asianajajaan kohdistuva kirjallinen kantelu,

oikeuskanslerin ilmoitus tai tuomioistuimen oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 10 a §:n nojalla tekemä ilmoitus saapuu valvontalautakunnalle.

7 e §. Valvontalautakunnan riippumattomuuden korostamiseksi pykälän *1 momenttiin* ehdotetaan tehtäväksi palkkioriita-asioiden osalta ehdotettavaa valvonta-asioita koskevaa 7 c §:n 1 momenttia vastaava muutos, jolla voimassa olevaan lakiin perustuva asianajajayhdistykselle kuuluva velvollisuus toimimisesta tahona, jolle palkkioriita-asiaa koskevat hakemukset tulee toimittaa, siirrettäisiin siltä valvontalautakunnalle. Palkkioriita-asiat tulisivat siten vastaisuudessa vireille, kun momentissa tarkoitettu hakemus saapuu valvontalautakunnalle.

7 h §. Valvontalautakunnan riippumattomuuden korostamiseksi pykälän *1 momenttiin* ehdotetaan tehtäväksi muutos, jolla voimassa olevaan lakiin perustuva asianajajayhdistykselle kuuluva velvollisuus julkisen päiväkirjan pitämiseen valvonta- ja palkkioriita-asioista, siirrettäisiin siltä valvontalautakunnalle.

7 i §. Kuten edellä on todettu, valvontalautakunnan riippumattomuutta ehdotetaan korostettavaksi perustamalla valvontalautakunnassa käsiteltävien valvonta- ja palkkioriita-asioiden valmistelua varten uusi valvontayksikkö. Tämän johdosta julkisen ratkaisuselosteen sisältöä koskevaa pykälän *1 momenttia* ehdotetaan muutettavaksi siten, että momentissa selventävästi säädettäisiin, että velvollisuus julkisen ratkaisuselosteen laatimiseen kuuluisi vastaisuudessakin valvontalautakunnalle. Muutoin puheena oleva momentti olisi samansisältöinen kuin nykyisin.

Edellä 1 momentissa mainitusta syystä pykälän *2 momenttiin* ehdotetaan tehtäväksi julkisen ratkaisuselosteen yleisön saatavilla pitämisen osalta ehdotettavaa julkisen päiväkirjan pitämistä koskevaa 7 h §:n 1 momenttia vastaava muutos, jolla voimassa olevaan lakiin perustuva asianajajayhdistykselle kuuluva velvollisuus ratkaisuselosteen pitämiseen yleisön saatavilla siirrettäisiin siltä valvontalautakunnalle.

7 j §. Pykälässä säädetään nykyisin valvonta- ja palkkioriita-asioiden asiakirjojen julkisuudesta. Pykälään ehdotetaan otettavaksi kootusti säännökset valvonta- ja palkkioriita-

asioiden käsittelyyn sovellettavista muista säännöksistä. Valvontalautakunnan ja valvontayksikön asiakirjojen ja toiminnan julkisuudesta ehdotetaan vastaisuudessa säädettäväksi pykälän 3 momentissa.

Pykälän *1 momenttiin* ehdotetaan otettavaksi nykyinen yleisen asianajajayhdistyksen sääntöjen vahvistamisesta annetun oikeusministeriön päätöksen 42 §:n määräys valvontatai palkkioriitaa käsittelevän esteellisyydestä. Sen mukaan valvonta- tai palkkioriita-asiaa käsittelevän esteellisyydestä on voimassa, mitä asianajajan ja tuomarin esteellisyydestä säädetään tai määrätään.

Koska hyvän asianajajataavan määräykset esteellisyydestä koskevat valvontalautakunnan asianajajajäseniä myös heidän toimiesaan valvontalautakunnassa, on perusteltua, että myös muiden valvontalautakunnan jäsenten esteellisyyteen heidän toimiessaan valvontalautakunnassa sovellettaisiin tuomarin esteellisyyttä koskevien säännösten lisäksi asianajajan esteellisyyttä koskevia säännöksiä.

Puheena olevan pykälän *2 momentissa* ehdotetaan selventävästi säädettäväksi, että siltä osin kuin ehdotettavassa tai muussa laissa ei toisin säädettäisi, valvonta- ja palkkioriitaasian käsittelyyn valvontalautakunnassa ja valvontayksikössä sovellettaisiin, mitä hallintolaissa, kielilaissa ja saamen kielilaissa säädetään.

Pykälän *3 momenttiin* otettaisiin säännökset valvontalautakunnan ja valvontayksikön asiakirjojen ja toiminnan julkisuudesta valvonta- ja palkkioriita-asioissa. Valvontalautakunnan ja valvontayksikön asiakirjojen ja toiminnan julkisuuteen valvonta- ja palkkioriita-asioissa sovellettaisiin, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään, jollei asianajajan salassapitovelvollisuudesta muuta johdu. Viittaus asianajajan salassapitovelvollisuuteen olisi tarpeen sen johdosta, että asianajaja on velvollinen häntä koskeviin kanteluihin vastatesaan vastaamaan avoimesti ja rehellisesti ja hän on velvollinen kertomaan myös asianajajan salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluvista seikoista. Momentissa ehdotetaan lisäksi säädettäväksi voimassa olevan 7 j §:n 2 momentin tavoin, ettei valvonta- tai palkkioriita-asiaan liittyvä asiakirja tule julkiseksi

ennen kuin valvontalautakunnan päätös on annettu tai kun asiakirja on asiaan osallisen saatavissa.

7 k §. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 7 k §, jossa säädettäisiin valvontalautakunnan jäsenen ja valvontayksikön toimihenkilön vastuusta.

Pykälän *1 momenttiin* ehdotetaan otettavaksi sellaisenaan nykyinen 7 a §:n 3 momentti, jonka mukaan valvontalautakunnan jäsenet toimivat tuomarin vastuulla, eivätkä he saa oikeudettomasti ilmaista sellaista laissa salassa pidettäväksi säädettyä tietoa, jonka he valvonta-asiaa tai palkkioriihi-asiaa käsitellessään ovat saaneet tietää.

Pykälän *2 momentissa* olisi puolestaan valvontayksikön toimihenkilön vastuuta koskeva säännös. Momentissa säädettäisiin ensinnäkin, että osallistuessaan 6 a §:n 1 momentissa tarkoitettuihin asioihin liittyvien tehtävien hoitamiseen mainittuun toimihenkilöön sovellettaisiin rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Lisäksi momenttiin sisältyisi selventävä viittaussäännös siitä, että vahingonkorvausvastuusta valvontayksikön toimihenkilön hoitaessa mainittuja tehtäviä säädettäisiin vahingonkorvauslaissa (412/1974).

8 §. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi *2 momentti*. Siinä säädettäisiin puheena olevan pykälän 1 momenttia vastaavasta kolmen vuoden odotusajasta koskien myös niitä henkilöitä, joiden ehdotettavassa laissa luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista (1. laki-ehdotus) tarkoitettu lupa oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana toimimiseen on peruutettu kurinpidollisena seuraamuksena. Puheena olevassa momentissa ilmaistu kolmen vuoden odotusaika koskisi myös tilanteita, joissa oikeudenkäyntiavustajalautakunta on ehdotettavan lain luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista 13 §:n 7 momentin nojalla todennut, että luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja olisi menettelystään ansainnut luvan peruuttamisen.

9 §. Pykälän *1 momenttia* ehdotetaan muutettavaksi siten, ettei asianajajayhdistyksen jäsenyyden menettämisen perusteena enää olisi Suomen tai jonkin muun Euroopan talousalueen valtion kansalaisuuden menettäminen. Muutos liittyy ehdotettuun 3 §:ään, jossa ehdotetaan Suomen tai jonkin muun Euroo-

pan talousalueen valtion kansalaisuusvaatimuksen poistamista asianajajayhdistyksen jäsenyyden edellytyksistä. Muutoin puheena oleva momentti olisi samansisältöinen kuin nykyisin.

10 §. Pykälässä säädetään muutoksenhausta asianajajayhdistyksen hallituksen ja valvontalautakunnan päätökseen.

Pykälän *1 momenttia* ehdotetaan muutettavaksi valvonta-asioita koskevan muutoksenhakusääntelyn osalta. Voimassa olevan pykälän mukaan oikeus hakea muutosta valvontalautakunnan päätökseen on sillä, jolle on määrätty kurinpidollinen seuraamus. Tätä muutoksenhakuoikeutta ehdotetaan laajennettavaksi siten, että vastaisuudessa oikeus hakea muutosta valvontalautakunnan päätökseen olisi asianajajalla, jota valvonta-asia koskee. Kuten edellä on todettu, ehdotettavan 7 §:n 6 momentin mukaan valvontalautakunta voisi vastaisuudessa tietyin edellytyksin jättää kurinpidollisen seuraamuksen määräämättä. Myös asianajajalla voisi joissakin tällaisissa tapauksissa olla tarve valittaa valvonta-asiaa annettua päätöksestä. Siitä huolimatta, että kurinpidollista seuraamusta ei ole määrätty, asianajajalla voisi joissakin tapauksissa olla intressi valittaa päätöksestä.

Ehdotettavalla muutoksella ei olisi tarkoitus muuttaa valituksen tutkittavaksi ottamisen edellytyksiä muutoin. Valituksen tutkittavaksi ottaminen mainituissa tapauksissa myös vastaisuudessa edellyttäisi siten muun ohessa yleisten prosessioikeudellisten tutkimisen edellytysten, kuten esimerkiksi valittajan muutoksenhakuintressin, täyttymistä.

Kuten edellä on todettu, 7 §:n 8 momentiksi ehdotetaan otettavaksi nykyinen yleisen asianajajayhdistyksen sääntöjen vahvistamisesta annetun oikeusministeriön päätöksen 46 §:n 3 momentti. Sen mukaan, jos asianajajan jäsenyys asianajajayhdistyksessä on valvonta-asian tultua vireille päättynyt, valvontalautakunta voi jatkaa käsittelyä ja lausua siitä, onko asianajaja jäsenenä ollessaan menettänyt moitittavasti ja minkä seuraamuksen hän olisi siitä ansainnut. Puheena olevassa momentissa tarkoitettu muutoksenhakuoikeus koskisi myös mainittuja tilanteita.

Pykälän *3 momenttia* ehdotetaan muutettavaksi siten, että valituskirjelmä toimitettaisiin

vastaisuudessa asianajajayhdistyksen toimiston sijaan valvontalautakunnalle.

13 b §. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 13 b §. Sen mukaan tarkempia määräyksiä työskentelyn järjestämisestä valvontalautakunnassa ja valvontayksikössä voitaisiin antaa valvontalautakunnan vahvistamassa työjärjestyksessä.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset. Laisa olisi tavanomainen voimaantulosäännös.

Lakia sovellettaisiin myös lain voimaan tullessa vireillä oleviin valvonta- ja palkkioriiita-asioihin. Seuraamusten osalta yleisenä periaatteena noudatetaan tavanomaisesti lievemmän lain periaatetta, jonka mukaan tekoon tai laiminlyöntiin sovelletaan sitä lakia, joka johtaa asianomaisen kannalta lievempään seuraamukseen. Tässä yhteydessä asianajajista annetun lain kurinpidollisia seuraamuksia koskevia säännöksiä ei muuteta asiallisesti, lukuun ottamatta ehdotettavien 7 §:n 5 ja 6 momentin säätämistä. Näistä ehdotettavan 7 §:n 5 momentin mukaan seuraamusmaksua ei voitaisi määrätä, jos samaa rikkomusta koskeva asia on vireillä esitutkinnassa, syyteharkinnassa tai tuomioistuimessa rikosasiana taikka jos asianajaja on lainvoimaisesti tuomittu rangaistukseen samasta rikkomuksesta. Ehdotettava 7 §:n 6 momentti puolestaan mahdollistaisi kurinpidollisen seuraamuksen määräämättä jättämisen tietyin edellytyksin. Näiden molempien ehdotettavien säännösten voidaan katsoa olevan edellä mainitun lievemmän lain periaatteen mukaisia, eli johtavan asianomaisen kannalta lievempään seuraamukseen.

Asianajajayhdistyksen valvontalautakunnan jäsenyydet on porrastettu siten, että vuosittain aina kolmannes valvontalautakunnan jäsenistä on erovuorossa. Tällä tavoin on voitu turvata se, että valvontalautakunnan jäseninä on henkilöitä, joilla on kokemusta valvontalautakunnan ratkaisukäytännöstä. Järjestelmä on koettu hyväksi ja asiantuntemusta turvaavaksi. Tämän vuoksi ehdotetaan, että valvontalautakunnan nykyisten jäsenten toimikausi jatkuisi sen määräajan loppuun, joksi heidät on nimitetty tai valittu.

Uusi luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia koskeva lupajärjestelmä käynnistyisi ehdotettavan lain luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista voimaantulon myötä (1. la-

kiehdotuksen 30 §). Puheena olevan lain ehdotettavassa 7 a §:n 1 momentin neljännessä virkkeessä tarkoitettuja luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia ei voitaisi valita valvontalautakuntaan heti lain voimaantulosta lukien. Tämän vuoksi ehdotetaan, että nimitettäessä ensimmäistä kertaa mainittuja jäseniä ja heidän varajäseniään, heihin sovellettaisiin valvontalautakunnan muita asianajajakuntaan kuulumattomia jäseniä koskevia kelpoisuusvaatimuksia. Näistä jäsenistä yhden jäsenen ja varajäsenen toimikausi olisi yksi vuosi ja toisen jäsenen ja varajäsenen kaksi vuotta, minkä jälkeen heidän tilalleen valittaisiin luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja.

Ehdotettava jäsenyyden kesto valvontalautakunnassa koskeva 7 a §:n 3 momentti on nykyisin asianajajayhdistyksen säännöissä. Ehdotettavaa kuuden vuoden jäsenyyden enimmäisaikaa ja valvontalautakunnan puheenjohtajaa koskevia erityissäännöksiä on sovellettu valvontalautakunnan jäseniin asianajajayhdistyksen sääntöjen perusteella. Tämän johdosta, jotta säännöksen soveltaminen jatkuisi katkeamattomana, ehdotetaan, että kuuden vuoden enimmäisaikaa laskettaessa huomioon otettaisiin myös toiminta valvontalautakunnan jäsenenä ennen lain voimaantuloa.

Siirtymäkauden järjestelynä laissa säädetäisiin vielä, että valvonnasta vastaavana lakimiehenä ja valvontalautakunnan jaostojen sihteerinä puheena olevan lain voimaan tullessa toimivat henkilöt siirtyisivät lain nojalla valvontayksikköön hoitamaan valvonnasta vastaavan lakimiehen ja valvontalautakunnan sihteerien tehtäviä. Siirtyvä henkilöstö säilyttäisi siirtymähetkellä palvelussuhteeseen liittyvät oikeudet ja velvollisuudet sekä euro-määräisen palkkansa.

1.3 Laki valtion oikeusaputoimistoista

6 §. Pykälän 2 momentin perusteella julkinen oikeusavustaja on asianajajayhdistyksen valvonnan alainen niin kuin asianajajista annetun lain 6, 7 ja 7 a—7 d §:ssä säädetään asianajajasta. Lisäksi julkisen oikeusavustajan oikeuteen hakea muutosta valvonta-asiassa annettuun ratkaisuun sekä tällaisen muu-

toksenhaun käsittelyyn sovelletaan, mitä mainitun lain 10 §:ssä säädetään.

Koska mainittuja asianajajista annetun lain säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi ja lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännöksiä, puheena olevan pykälän säännöskohdassa olevat viittaukset asianajajista annettuun lakiin ehdotetaan muutettavaksi viimeksi mainittuun lakiin tehtäviä muutoksia vastaavasti.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset. Laisa olisi tavanomainen voimaantulosäännös.

Lakia sovellettaisiin myös lain voimaan tullessa vireillä oleviin valvonta-asioihin. Seuraamusten osalta yleisenä periaatteena noudatetaan tavanomaisesti lievemmän lain periaatetta, jonka mukaan tekoon tai laiminlyöntiin sovelletaan sitä lakia, joka johtaa asianomaisen kannalta lievempään seuraamukseen. Tällä esityksellä viittaussäännösten kohteina olevia asianajajista annetun lain kurinpidollisia seuraamuksia koskevia säännöksiä ei muuteta asiallisesti, lukuun ottamatta asianajajista annetun lain ehdotettavien 7 §:n 5 ja 6 momentin säätämistä (2. lakiehdotus). Näistä asianajajista annetun lain ehdotettavan 7 §:n 5 momentin mukaan seuraamusmaksua ei voitaisi määrätä, jos samaa rikkomusta koskeva asia on vireillä esitutkinnassa, syyteharkinnassa tai tuomioistuimessa rikosasiaina taikka jos asianajaja on lainvoimaisesti tuomittu rangaistukseen samasta rikkomuksesta. Asianajajista annetun lain ehdotettava 7 §:n 6 momentti puolestaan mahdollistaisi kurinpidollisen seuraamuksen määräämättä jättämisen tietyin edellytyksin. Näiden molempien asianajajista annetun lain ehdotettavien säännösten voidaan katsoa olevan edellä mainitun lievemmän lain periaatteen mukaisia, eli johtavan asianomaisen kannalta lievempään seuraamukseen.

1.4 Oikeudenkäymiskaari

15 luku Oikeudenkäyntiasiamiehestä

1 §. Pykälässä säädetään asianosaisen oikeudesta käyttää oikeudenkäyntiasiamiestä tai -avustajaa. Pykälästä ilmenee samalla, ettei asianosainen ole velvollinen käyttämään asiamiestä tai avustajaa, vaan hän saa ajaa itse omaa asiaansa.

Edellä yleisperustelujen jaksossa 3.2.7 mainituista syistä pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi *4 momentti*, jossa säädettäisiin asianosaisen velvollisuudesta käyttää oikeudenkäyntiasiamiestä tai -avustajaa ylimääräisessä muutoksenhaussa korkeimmassa oikeudessa.

Momentin mukaan hakijan olisi käytettävä oikeudenkäyntiasiamiestä tai -avustajaa 31 luvussa tarkoitettussa tuomiovirhekantelua tai tuomion purkamista koskevassa asiassa korkeimmassa oikeudessa. Säännös ei koskisi menetetyn määräjän palauttamista eikä muita ylimääräisiä muutoksenhakukeinoja, vaan niitä koskevan hakemuksen asianosainen voisi tehdä myös vastaisuudessa itse. Säännös ei koskisi myöskään ylimääräistä muutoksenhakua hovioikeudessa tai muussa tuomioistuimessa.

Ehdotettava säännös koskisi vain muutoksenhakemuksen tekevää asianosaista, ei muita asianosaisia, joille mahdollisesti varataan tilaisuus tulla kuulluksi hakemuksen johdosta. Velvollisuus käyttää asiamiestä tai avustajaa ei koskisi myöskään viranomaisia, esimerkiksi syyttäjä- tai vankeinhoitoviranomaisia hakijoina. Ehdotus ei merkitsisi muutosta siihen, milloin jollakin viranomaisella ylipäätään on oikeus tehdä ylimääräinen muutoksenhakemus.

Momentissa tarkoitettuna oikeudenkäyntiasiamiehen tai -avustajan olisi täytettävä ehdotettavan puheena olevan luvun 2 §:n mukaiset kelpoisuusvaatimukset. Ehdotettavan 31 luvun 3 §:n 2 momentin mukaan hakijalle olisi yleensä varattava tilaisuus hankkia kelpoisuusvaatimukset täyttävä oikeudenkäyntiasiamies tai -avustaja.

2 §. Voimassa olevassa pykälässä säädetään oikeudenkäyntiasiamiehen tai -avustajan kelpoisuusvaatimuksista. Näitä vaatimuksia noudatetaan paitsi yleisissä tuomioistuimissa riita-, rikos- ja hakemusasioissa, niin viittaussäännösten nojalla myös työtuomioistuimessa sekä markkinaoikeudessa eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelyssä annetussa laissa (1528/2001) tarkoitetuissa asioissa, samoin kuin esitutkinnassa.

Kuten edellä yleisperustelujen jaksossa 3.2.2 on todettu, yleisissä tuomioistuimissa käsiteltävien asioiden osalta ehdotetaan, että uusi lupajärjestelmä olisi lähtökohtaisesti

yleinen ja että se koskisi lähtökohtaisesti kaikkia yleisiä tuomioistuimia ja kaikkia niissä käsiteltäviä asiaryhmiä. Tämä toteutettaisiin muuttamalla puheena olevaa pykälää.

Esityksen mukaan luvanvaraisuus koskisi vastaisuudessa myös edellä mainittuja muita menettelyjä, joihin viittaussäännösten perusteella sovelletaan puheena olevaa pykälää. Oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana näissäkin asioissa saisi siten jatkossa toimia julkisen oikeusavustajan ja asianajajan lisäksi yleensä vain ehdotettavassa laissa saaneista oikeudenkäyntiavustajista (1. lakiehdotus) tarkoitettu luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin oikeudenkäyntiasiamiehen tai -avustajan yleisistä kelpoisuusvaatimuksista, joita noudatettaisiin, jollei puheena olevassa tai muussa laissa toisin säädettäisi. Näitä yleisiä vaatimuksia tiukemmat kelpoisuusedellytykset koskisivat muun muassa oikeudenkäynnistä rikosasiossa annetun lain 2 luvussa tarkoitettua puolustajaa ja asianomistajan oikeudenkäyntiavustajaa, samoin kuin oikeusapulaissa tarkoitettua avustajaa (5. ja 6. lakiehdotus). Puheena olevan pykälän 4 momentissa tarkoitetuissa asioissa kelpoisuusvaatimukset toisaalta olisivat tavanomaista väljemmät, minkä lisäksi esimerkiksi riita-asioiden sovittelusta yleisissä tuomioistuimissa annettu laki mahdollistaisi poikkeamisen mainituista yleisistä kelpoisuusvaatimuksista.

Momentin mukaan, jollei puheena olevassa tai muussa laissa toisin säädettäisi, oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana saisi toimia asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai ehdotettavassa laissa luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista tarkoitettu luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja.

Edellä yleisperustelujen jaksossa 3.2.4 mainituista syistä lupajärjestelmään ehdotetaan kuitenkin kahta rajausta. Ensinnäkin asianosaisen palveluksessa oleva lakimies voisi hoitaa työnantajansa asiaa oikeudenkäynnissä ilman ehdotettavassa laissa luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista tarkoitettua lupaa. Lisäksi ilman lupaa oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajina voisivat toimia työmarkkinajärjestöjen palveluksessa olevat lakimiehet palvelussuhteeseen liittyvissä asioissa.

Mainituista poikkeuksista säädettäisiin pykälän 2 momentissa. Momentin ensimmäisen virkkeen mukaan sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana saisi toimia asianosaiseen työ- tai virkasuhteessa oleva, oikeustieteen muun ylemmän korkeakoulututkinnon kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittanut, rehellinen ja muutoin kyseiseen tehtävään sopiva ja kykenevä henkilö, joka ei ole konkurssissa ja jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu. Poikkeus koskisi siis vain sitä tilannetta, että asianosaisen oikeudenkäyntiasiamies tai -avustaja on kyseisen asianosaisen palveluksessa työ- tai virkasuhteessa. Asiamiehen tai avustajan olisi tarvittaessa esitettävä selvitys kelpoisuudestaan asiaa käsittelevälle tuomioistuimelle.

Oikeustieteen alalla tulee 1.1.2011 nykyisen oikeustieteen maisterin tutkinnon rinnalle uusi tutkinto, kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisteri. Koska kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterilla ei välttämättä ole samanlaisia tietoja kansallisesta oikeusjärjestyksestä kuin oikeustieteen maisterilla, kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittaminen ei edellä todetulla tavalla olisi riittävä koulutus oikeudenkäyntiasiamiehen tai -avustajan tehtävään. Myöskään oikeus- tai varanotaarin tutkinto ei olisi riittävä, kuten ei pelkän oikeustieteen jatkotutkinnon suorittaminenkaan.

Puheena olevan momentin toisessa virkkeessä säädettäisiin, että palvelussuhdetta koskevassa tai siihen asiallisesti liittyvässä asiassa sekä työtuomioistuimessa asianosaisen oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana saisi toimia myös työmarkkinajärjestön palveluksessa oleva oikeustieteen muun ylemmän korkeakoulututkinnon kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittanut, rehellinen ja muutoin kyseiseen tehtävään sopiva ja kykenevä henkilö, joka ei ole konkurssissa ja jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu. Poikkeus koskisi yleisissä tuomioistuimissa käsiteltävistä asioista esimerkiksi työ- tai virkasuhteen laitonta päättämistä koskevia riita-asioita sekä tämän lisäksi kaikkia työtuomioistuimen toimivaltaan säädettyjä asioita.

Säännöksessä tarkoitettuja työmarkkinajärjestöjä olisivat niin työnantaja- kuin työntekijäjärjestöt.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan lisäksi säädettäväksi lupajärjestelmään rajausta niiden viranomaisten osalta, joiden laissa säädettyihin tehtäviin kuuluu avustaminen oikeudenkäynnissä. Tällaisia viranomaisia ovat esimerkiksi kuluttaja-asiamies ja vähemmistövaltuutettu.

Momentin ensimmäisen virkkeen mukaan sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana saisi toimia viranomainen, jonka laissa säädettyihin tehtäviin kuuluu avustaminen oikeudenkäynnissä. Poikkeus koskisi vain niitä asioita ja asiaryhmiä, joissa avustaminen on säädetty viranomaisen tehtäviin kuuluvaksi. Momentin toisessa virkkeessä säädettäisiin siitä, että oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana saisi toimia myös mainitun viranomaisen palveluksessa oleva oikeustieteen muun ylemmän korkeakoulututkinnon kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittanut henkilö, joka on tehtävään sopiva ja kykenevä ja joka ei ole konkurssissa ja jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu. Poikkeus koskisi siis vain momentin ensimmäisessä virkkeessä mainitun viranomaisen palveluksessa työ- tai virkasuhteessa olevia lakimiehiä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin oikeudenkäyntiasiamiehen ja -avustajan kelpoisuusvaatimuksista niin sanotuissa summaarisissa asioissa, riidattomissa hakemusasioissa ja maa-oikeusasioissa. Asiallisesti momentti vastaisi voimassa olevan pykälän 4 momenttia. Edellä yleisperustelujen jaksossa 3.2.2 mainitun nykyisen pykälän 3 momentin lähisukulaista ja aviopuolisoa koskevan poikkeuksen poistamisen johdosta puheena olevaan momenttiin ei enää kuitenkaan sisältyisi viittausta mainittuun säännökseen.

Pykälän 5 momentti vastaisi asiallisesti voimassa olevan pykälän 2 momenttia.

Kuten edellä on todettu, nykyisiä puheena olevan luvun 2 §:n kelpoisuusehtoja sovelletaan paitsi yleisissä tuomioistuimissa, myös eräissä muissa tuomioistuimissa ja viranomaisissa viittaussäännösten nojalla. Pykälässä ehdotettavat kelpoisuusehdot koskisivat vastaisuudessa kaikkia näitä menettelyjä.

Pykälän oikeudenkäyntiasiamiehiä ja -avustajia koskevat kelpoisuusehdot tulisivat siten sovellettaviksi paitsi yleisissä tuomioistuimissa riita-, rikos- ja hakemusasioissa, myös erityistuomioistuimista työtuomioistuimissa (ks. työtuomioistuimesta annetun lain (646/1974) 38 §) sekä markkinaoikeudessa eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelyssä annetussa laissa tarkoitetuissa asioissa (ks. mainitun lain 16 §:n 3 momentti). Lisäksi nämä kelpoisuusehdot koskisivat myös esitutkintaa (ks. esitutkintalain 45 §:n 1 momentti). Esitutkintalain 45 §:n 3 momentin perusteella avustajan kelpoisuuden yksittäistapauksessa ratkaisisi edelleen tutkinnanjohtaja.

4 §. Pykälässä säädetään oikeudenkäyntiasiamiehen valtakirjasta. Pykälän voimassa olevan 1 momentin mukaan oikeudenkäyntiasiamiehen on, jollei päämies ole häntä tuomioistuimissa asiamieheksi suullisesti valtuuttanut, esitettävä päämiehen omakätisesti allekirjoittama valtakirja. Asianajajan tai julkisen oikeusavustajan taikka asianomistajaa oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 3 luvun 9 §:n nojalla edustavan syyttäjän tulee kuitenkin esittää valtakirja ainoastaan, jos tuomioistuin niin määrää.

Uudistuksen johdosta ehdotetaan, että puheena olevassa momentissa säädetystä valtakirjan esittämiselvällisyydestä pääsääntöisesti luovuttaisiin. Myös sähköinen asiointi on osaltaan tehnyt nykyisen säännöksen vanhentuneeksi (ks. sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain (13/2003) 9 §:n 2 momentti).

Ehdotettavan momentin mukaan oikeudenkäyntiasiamiehen olisi, jollei päämies ole häntä tuomioistuimissa asiamieheksi suullisesti valtuuttanut, esitettävä päämiehen omakätisesti allekirjoittama valtakirja, jos tuomioistuin niin määrää. Nykyinen asianajaja, julkisia oikeusavustajia ja virallisia syyttäjiä koskeva sääntely toisin sanoen ulotettaisiin koskemaan kaikkia oikeudenkäyntiasiamiehiä asioissa, joihin sovelletaan puheena olevan luvun oikeudenkäyntiasiamiehiä koskevia säännöksiä. Ehdotus helpottaisi asiointia tuomioistuimissa, vaarantamatta asianosaisen oikeusturvaa.

Kaikkien oikeudenkäyntiasiamiesten osalta riittävää olisi lähtökohtaisesti asiamiehen

oma ilmoitus hänellä olevasta valtuutuksesta. Asiamies luonnollisesti vastaisi ilmoituksen oikeellisuudesta. Jos tuomioistuimien epäilisi tiedon paikkansapitävyyttä, se voisi aina määrätä asiamiehen esittämään valtakirjan.

10 a §. Pykälässä säädetään oikeudenkäyntiasiamiehen tai -avustajan ajamaa asiaa käsittelevän tuomioistuimen mahdollisuudesta määrätä asiamiehelle tai avustajalle niin sanottu esiintymiskielto. Hallintolainkäyttölain 20 §:ssä olevan viittaussäännöksen perusteella puheena olevaa pykälää sovelletaan myös hallintolainkäytössä.

Voimassa olevan *1 momentin* viimeisen virkkeen mukaan, jos kysymys on asianajajasta, oikeuden on ilmoitettava esiintymiskieltoa koskevasta päätöksestään yleisen asianajajayhdistyksen, toisin sanoen Suomen Asianajajaliiton, hallitukselle.

Ehdotuksen mukaan asianajajat ja julkiset oikeusavustajat olisivat asianajajayhdistyksen yhteydessä toimivan valvontalautakunnan alaisia, minkä lisäksi 1. lakiehdotuksessa tarkoitettujen luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien olisivat valvontalautakunnan ja oikeudenkäyntiavustajalautakunnan valvonnan alaisia. Tähän nähden olisi perusteltua, että tuomioistuimien ilmoitettaisiin kaikkien mainittujen asiamiesten tai avustajien osalta mahdollisesti määrätystä esiintymiskiellosta valvontaelimelle. Tästä säädetäisiin puheena olevan momentin kolmannessa virkkeessä, jonka mukaan, kun päätös esiintymiskiellosta koskisi asianajajaa, julkista oikeusavustajaa tai luvan saanutta oikeudenkäyntiavustajaa, tuomioistuimen olisi ilmoitettava päätöksestä asianajajista annetun lain ehdotettavassa 6 a §:n 1 momentissa (2. lakiehdotus) tarkoitettulle valvontalautakunnalle. Tuomioistuimen ilmoitus käynnistäisi asianajajaa, julkista oikeusavustajaa tai luvan saanutta oikeudenkäyntiavustajaa koskevan valvonta-asian valvontalautakunnassa.

Esiintymiskiellon antamisen kynnys on käytännössä varsin korkea. On esiintynyt tilanteita, joissa oikeudenkäyntiasiamies tai -avustaja on menetellyt velvollisuuksiensa vastaisesti tavalla, johon tuomioistuimen olisi pitänyt voida puuttua, mutta joissa menettely ei vakavuudeltaan ole johtanut esiintymiskieltoon. Tämän vuoksi on perusteltua, että näissä tilanteissa tuomioistuimien voisi il-

moittaa oikeudenkäyntiasiamiehen tai -avustajan menettelyn valvontalautakunnan käsiteltäväksi. Tästä säädetäisiin puheena olevan momentin viimeisessä virkkeessä, jonka mukaan, jos oikeudenkäyntiasiamies tai -avustaja menettelee muutoin velvollisuuksiensa vastaisesti, tuomioistuimien voisi ilmoittaa menettelyn valvontalautakunnan käsiteltäväksi. Ilmoitus voisi koskea vain sellaista oikeudenkäyntiasiamiestä tai -avustajaa, joka on valvontalautakunnan valvonnan alainen, toisin sanoen asianajajaa, julkista oikeusavustajaa tai luvan saanutta oikeudenkäyntiavustajaa. Tuomioistuimen ilmoitus käynnistäisi asianajajaa, julkista oikeusavustajaa tai luvan saanutta oikeudenkäyntiavustajaa koskevan valvonta-asian valvontalautakunnassa. Ilmoituksesta ei seuraisi esiintymiskieltoa. Tuomioistuimen ilmoitus ei olisi pykälän 3 momentissa tarkoitettu valituskelvoinen päätös.

Tuomioistuimien voisi tehdä puheena olevan momentin viimeisessä virkkeessä tarkoitettujen ilmoitusten oikeudenkäyntiasiamiehen tai -avustajan menettelystä, jonka tuomioistuimien katsoo olevan tämän velvollisuuksiensa vastainen. Menettelyä ei tarkemmin määriteltäisi ehdotettavassa säännöksessä. Ilmoitukseen voisi johtaa esimerkiksi perusteeton viivytys tai selvä huolimattomuus asian hoitamisessa. Tarkoituksena ei toisaalta olisi, että aivan vähäisistä seikoista tehtäisiin laajasti ilmoituksia. Tällaisissa tilanteissa olisi usein riittävää, että tuomioistuimien muuten aktiivisesti puuttuisi asiamiehen tai avustajan toimintaan esimerkiksi puhuttelun muodossa.

Momentin kahteen ensimmäiseen virkkeeseen tehtäisiin lisäksi eräitä kielellisiä tarkistuksia.

31 luku **Ylimääräisestä muutoksenhausta**

3 §. Pykälässä säädetään tuomiovirhekante-
lua koskevan hakemuksen sisällöstä. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi *2 momentti*. Momentissa olisi selventävä viittaussäännös, jonka mukaan hakijan velvollisuudesta käyttää oikeudenkäyntiasiamiestä tai -avustajaa korkeimmassa oikeudessa säädetäisiin ehdotettavassa 15 luvun 1 §:n 4 momentissa.

Jos ehdotettavassa 15 luvun 1 §:n 4 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa hakemuksen olisi laatinut asianosainen itse tai jos hänen asiamiehensä ei täyttäisi kelpoisuusvaatimuksia, hakemus jätettäisiin tutkimatta. Hakijan oikeusturvan vuoksi momentissa kuitenkin säädettäisiin, että hakijalle olisi ensin varattava tilaisuus hankkia kelpoisuusvaatimukset täyttävä asiamies tai avustaja. Asiamiehen tai avustajan olisi täytettävä ehdotettavan 15 luvun 2 §:n mukaiset kelpoisuusvaatimukset. Tilaisuutta kelpoisuusvaatimukset täyttävän asiamiehen tai avustajan hankkimiseen ei kuitenkaan tarvitsisi varata, jos se olisi selvästi tarpeetonta. Tilanne voisi olla tämä esimerkiksi, jos hakijan aikaisempi samaa asiaa koskeva hakemus on jo jätetty tällä perusteella tutkimatta.

13 §. Pykälän mukaan tuomion purkamista koskevan hakemuksen käsittelyssä on soveltuvin osin noudatettava, mitä luvun 4 ja 5 §:ssä on tuomiovirhekantelusta säädetty.

Säännökseen ehdotetaan lisättäväksi viittaus ehdotettavaan luvun 3 §:n 2 momenttiin. Jos ehdotettavassa 15 luvun 1 §:n 4 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa tuomion purkamista koskevan hakemuksen olisi laatinut asianosainen itse tai jos hänen asiamiehensä ei täyttäisi ehdotettavan 15 luvun 2 §:n mukaisia kelpoisuusvaatimuksia, myös tuomion purkamista hakeneelle olisi siten varattava tilaisuus hankkia kelpoisuusvaatimukset täyttävä asiamies tai avustaja, paitsi jos se olisi selvästi tarpeetonta. Muussa tapauksessa hakemus jätettäisiin tutkimatta.

18 §. Pykälässä on menetetyt määräajan palauttamista koskevat menettelysäännökset. Pykälän 3 momenttia ehdotetaan tarkistettavaksi siten, ettei siinä viitattaisi ehdotettavaan luvun 3 §:n 2 momenttiin, koska velvollisuus käyttää asiamiestä tai avustajaa ei koski menetetyt määräajan palauttamista koskevia asioita.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännös. Laissa olisi tavanomainen voimaantulosäännös.

Tämän lisäksi laissa olisi ensinnäkin siirtymäsäännös, jonka mukaan puheena olevan lain voimaan tullessa tuomioistuimessa vireillä olevaan asiaan sovellettaisiin lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Puheena olevan lain voimaan tullessa vireillä olevissa asioissa aiempien säännösten mu-

kaan oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana toimimaan kelpoiset asiamiehet ja avustajat voisivat näin hoitaa mainitut asiat loppuun, kunnes ne ovat tulleet lainvoimaisesti ratkaistuiksi. Vastaavasti asianosaisten ennen lain voimaantuloa itse tekemät tuomiovirhekantelut ja tuomionpurkuhakemukset tutkittaisiin puheena olevan lain säännösten estämättä.

Lisäksi lakiin ehdotetaan selvyuden vuoksi otettavaksi ehdotettavan lain luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista (1. lakiehdotus) 30 §:n voimaantulosäännöksiä vastaavana siirtymäkauden järjestelyinä siirtymäsäännös, jonka mukaan puheena olevan lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaan oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana toimimaan kelpoinen henkilö olisi kelpoinen toimimaan oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana yhden vuoden ajan lain voimaantulosta. Lisäksi puheena olevan lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaan oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana toimimaan kelpoinen henkilö, joka hakisi ehdotettavassa laissa luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista tarkoitettua lupaa kolme kuukautta ennen mainitun lain 30 §:n 3 momentissa tarkoitettua määräajan päättymistä ja jonka hakemusta ei olisi lainvoimaisesti ratkaistu vuoden kuluessa mainitun lain voimaantulosta, olisi kelpoinen toimimaan oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana siihen saakka, kunnes hänen hakemuksensa on lainvoimaisesti ratkaistu.

1.5 Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa

2 luku Asianosaisen avustamisesta

2 §. Luvussa säädetään rikoksesta epäillylle tietyin edellytyksin määrättävästä puolustajasta ja asianomistajalle määrättävästä oikeudenkäyntiavustajasta, jotka saavat palkkionsa valtion varoista. Puheena olevassa pykälässä säädetään tällaisen puolustajan ja asianomistajan oikeudenkäyntiavustajan kelpoisuusvaatimuksista.

Pykälän voimassa olevan 1 momentin mukaan puolustajaksi ja asianomistajan oikeudenkäyntiavustajaksi on määrättävä julkinen oikeusavustaja tai asianajaja. Jos sopivaa jul-

kista oikeusavustajaa tai asianajajaa ei ole tiedossa tai siihen on muu erityinen syy, puolustajaksi tai oikeudenkäyntiavustajaksi voidaan määrätä muu oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittanut henkilö, joka lain mukaan saa olla asiamiehenä.

Esityksen mukaan rikosasiassa oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana saisi jatkossa toimia julkisen oikeusavustajan ja asianajajan lisäksi yleensä vain ehdotettavassa laissa luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista tarkoitettu luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja (4. lakiehdotuksen 15 luvun 2 §). Tämän vuoksi puheena olevan momentin 2 virkettä ehdotetaan muutettavaksi siten, että säännöksessä mainittujen edellytysten ollessa käsillä julkisen oikeusavustajan tai asianajajan sijaan puolustajaksi tai asianomistajan oikeudenkäyntiavustajaksi voitaisiin määrätä luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja.

Edellytyksiä muun kuin julkisen oikeusavustajan tai asianajajan määräämiseksi puolustajaksi tai asianomistajan oikeudenkäyntiavustajaksi ei ehdoteta muutettaviksi. Perusteena tälle on se, että luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia koskevat kelpoisuusvaatimukset tiukkenisivat vain vähän nykytilaan verrattuna ja ero asianajajien kelpoisuusvaatimukseen säilyisi merkittävänä.

Muutoin puheena oleva momentti olisi samansisältöinen kuin nykyisin.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännös. Laissa olisi tavanomainen voimaantulosäännös sekä siirtymäsäännös, jonka mukaan, jos määräys puolustajaksi tai asianomistajan oikeudenkäyntiavustajaksi on annettu ennen lain voimaantuloa, sovellettaisiin lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Ennen voimaantuloa määrätty puolustaja tai oikeudenkäyntiavustaja säilyttäisi siten kelpoisuutensa asiassa.

1.6 Oikeusapulaki

8 §. *Avustaja.* Pykälässä säädetään laissa tarkoitettusta avustajasta, joka voidaan määrätä oikeusapua saavalle henkilölle ja jonka palkkio maksetaan valtion varoista. Pykälän 1 momentin mukaan lähtökohtana on, että oikeusapua antaa julkinen oikeusavustaja.

Tuomioistuinasioissa avustajaksi voidaan kuitenkin määrätä myös yksityinen avustaja. Lisäksi yksityinen avustaja voidaan määrätä muuhun kuin tuomioistuinasiaan valtion oikeusaputoimistoista annetun lain 10 §:ssä tarkoitetuissa poikkeuksellisissa tilanteissa.

Pykälän 2 momentissa säädetään yksityisen avustajan kelpoisuusvaatimuksista. Momentin mukaan yksityiseksi avustajaksi on määrättävä asianajaja tai muu oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan avustajaksi kelpoinen henkilö. Rikosasiassa epäillyn avustajaksi on määrättävä julkinen oikeusavustaja tai asianajaja taikka erityisesti syystä muu oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittanut henkilö, jos epäilty on pidätetty tai vangittu, jos häntä epäillään tai hänelle vaaditaan rangaistusta rikoksesta, josta ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin neljä kuukautta vankeutta, tai tällaisen rikoksen yrityksestä tai osallisuudesta siihen taikka jos epäilty on 18 vuotta nuorempi.

Oikeudenkäymiskaaren ehdotettavan 15 luvun 2 §:n (4. lakiehdotus) mukaan oikeudenkäyntiavustajana voisi jatkossa toimia julkisen oikeusavustajan ja asianajajan lisäksi yleensä vain ehdotettavassa laissa luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista (1. lakiehdotus) tarkoitettu luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja. Puheena olevaa momenttia ehdotetaan vastaavasti muutettavaksi siten, että yksityiseksi avustajaksi olisi määrättävä asianajaja tai luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja.

Muutoin puheena oleva momentti olisi samansisältöinen kuin nykyisin. Niitä edellytyksiä, joiden perusteella avustajaksi voidaan määrätä muu kuin julkinen oikeusavustaja tai asianajaja, ei muutettaisi. Perusteena tälle on se, että luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia koskevat kelpoisuusvaatimukset tiukkenisivat vain vähän nykytilaan verrattuna ja ero asianajajien kelpoisuusvaatimukseen säilyisi merkittävänä.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännös. Laissa olisi tavanomainen voimaantulosäännös sekä siirtymäsäännös, jonka mukaan, jos määräys avustajaksi on annettu ennen lain voimaantuloa, sovellettaisiin lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Ennen lain voimaantuloa avustajanmääräyksen saanut henkilö säilyttäisi siten kelpoisuutensa asiassa.

1.7 Lastensuojelulaki

86 a §. Asiamies ja avustaja. Lastensuojelulain 82 §:n mukaan laissa tarkoitettujen asioiden käsittelystä hallinto-oikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa on voimassa, mitä hallintolainkäyttölaissa säädetään, jollei lastensuojelulaissa toisin säädetä. Hallintolainkäyttölain 20 §:n mukaan asianosaisten asiamiehenä tai avustajana saa toimia asianajaja tai muu rehellinen ja muuten siihen sopiva ja kykenevä täysi-ikäinen henkilö, joka ei ole konkurssissa ja jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu. Asiamieheltä tai avustajalta ei siten edellytetä oikeustieteellistä koulutusta. Edellä yleisperustelujen jaksossa 3.2.2 mainituista syistä ehdotetaan, että asiamiehen ja avustajan luvanvaraisuus ulotettaisiin myös lastensuojeluasioihin. Tästä säädettäisiin lastensuojelulakiin otettavassa uudessa 86 a §:ssä.

Pykälän mukaan käsiteltäessä mainitussa laissa tarkoitettua asiaa hallinto-oikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa yksityisen asianosaisten asiamiehenä tai avustajana saisi toimia asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai ehdotettavassa laissa luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista (1. lakiehdotus) tarkoitettu luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja. Puheena oleva pykälä koskisi vain yksityistä asianosaista tämän turvautuessa asiamieheen tai avustajaan. Säännös ei siten koskisi esimerkiksi kuntaa sen osallistuessa lastensuojelulaissa tarkoitettua asian käsittelyyn, vaan tältä osin sovellettavaksi tulisi nykyinen hallintolainkäyttölain 20 §:n yleinen asiamiestä tai avustajaa koskeva säännös.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännös. Laissa olisi tavanomainen voimaantulosäännös.

Tämän lisäksi laissa olisi ensinnäkin siirtymäsäännös, jonka mukaan puheena olevan lain voimaan tullessa tuomioistuimessa vireillä olevaan asiaan sovellettaisiin lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Puheena olevan lain voimaan tullessa vireillä olevissa asioissa aiempien säännösten mukaan asiamiehenä ja avustajana toimimaan kelpoiset asiamiehet ja avustajat voisivat näin hoitaa mainitut asiat loppuun, kunnes ne ovat tulleet lainvoimaisesti ratkaistuiksi.

Lisäksi lakiin ehdotetaan selvyuden vuoksi otettavaksi ehdotettavan lain luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista (1. lakiehdotus) 30 §:n voimaantulosäännöksiä vastaavana siirtymäkauden järjestelyinä siirtymäsäännös, jonka mukaan puheena olevan lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaan asiamiehenä ja avustajana toimimaan kelpoinen henkilö olisi kelpoinen toimimaan asiamiehenä ja avustajana yhden vuoden ajan lain voimaantulosta. Lisäksi puheena olevan lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaan asiamiehenä ja avustajana toimimaan kelpoinen henkilö, joka hakisi ehdotettavassa laissa luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista tarkoitettua lupaa kolme kuukautta ennen mainitun lain 30 §:n 3 momentissa tarkoitettua määräajan päättymistä ja jonka hakemusta ei olisi lainvoimaisesti ratkaistu vuoden kuluessa mainitun lain voimaantulosta, olisi kelpoinen toimimaan asiamiehenä ja avustajana siihen saakka, kunnes hänen hakemuksensa on lainvoimaisesti ratkaistu.

1.8 Laki valtioneuvoston oikeuskanslerista

1 §. Soveltamisala. Pykälän voimassa olevassa 2 momentissa on viittaussäännös, jonka mukaan oikeuskansleri valvoo asianajajien toimintaa niin kuin asianajajista annetussa laissa säädetään. Ehdotettavan lain luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista mukaan oikeuskansleri valvoisi vastaavasti luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien toimintaa (1. lakiehdotuksen 9 ja 10 §). Tätä koskeva viittaus ehdotetaan lisättäväksi puheena olevaan momenttiin.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Ehdotettu laki luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista (1. lakiehdotus) sisältää seuraavat valtuussäännökset:

Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä:

- oikeudenkäyntiavustajaluettelosta ja sen pitämisestä (23 §:n 3 momentti);

- tehtävistä ilmoituksista (28 §:n 6 momentti);
- oikeudenkäyntiavustajalautakunnasta ja asioiden käsittelystä siellä (29 §:n 1 momentti);
- lain täytäntöönpanosta (29 §:n 2 momentti).

Oikeudenkäyntiavustajalautakunnan työjärjestyksellä voitaisiin määrätä tarkemmin työskentelyn järjestämisestä lautakunnassa (29 §:n 1 momentti).

Ehdotettu laki asianajajista annetun lain muuttamisesta (2. lakiehdotus) sisältää valtuussäännöksen, jonka mukaan valvontalautakunnan työjärjestyksellä voitaisiin määrätä tarkemmin työskentelyn järjestämisestä valvontalautakunnassa ja valvontayksikössä (13 b §).

Mainittuja valtuussäännöksiä on käsitelty lähemmin edellä 1. ja 2. lakiehdotuksen kohdalla.

3 Voimaantulo

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan samanaikaisesti vuoden 2013 alusta. Aika on tarpeen uuden järjestelmän käynnistämisen ja muiden täytäntöönpanotoimien vuoksi.

Lakiehdotuksissa on siirtymäsäännökset, joita on käsitelty edellä kunkin lakiehdotuksen kohdalla.

4 Suhde perustuslakiin ja sääätämisyjärjestys

Lakiehdotukset ovat merkityksellisiä erityisesti perustuslain 18 §:ssä turvatuun elinkeinovapauden ja oikeusturvaa koskevan 21 §:n kannalta, minkä lisäksi sääntelyä on arvioitava perustuslain 124 §:ssä julkisen hallintotehtävän antamiselle säädettyjen edellytysten näkökulmasta. Elinkeinovapautta ja oikeusturvaa on käsitelty yleisellä tasolla edellä yleisperustelujen jaksoissa 2.2.1 ja 2.2.2. Lakiehdotuksilla on liittymäkohtia myös tuomioistuinjärjestelmän kahtiajakoa koskeviin perustuslain säännöksiin sekä verosääntelyä koskevaan 81 §:n 1 momenttiin.

Oikeudenmukainen oikeudenkäynti

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa tuomioistuimessa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä. Oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeet turvataan lailla. Oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin kohtuullisessa ajassa on taattu myös KP-sopimuksen 14 artiklassa ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa.

Esityksellä pyritään parantamaan asianosaisten oikeusturvan ja asianmukaisen oikeudenhoidon edellytyksiä ottamalla lakiin säännökset oikeudenkäyntiasiamiesten ammattieettisistä velvollisuuksista ja valvonnasta. Velvollisuuksiensa vastaisesti toimivan oikeudenkäyntiasiamiehen lupa oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana toimimiseen voitaisiin laissa säädetyin edellytyksin karkeimmissa tapauksissa peruuttaa. Tätä kautta ehdotukset osaltaan edistäisivät perustuslaissa taattua oikeusturvaa ja tuomioistuinkäsittelyn viivytyksettömyyttä.

Asianosaisten oikeus valita avustajansa kuuluu tärkeänä osana perustuslain 21 §:ssä turvattuun oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 3 kappaleen mukaan syytetyn vähimmäisoikeuksiin kuuluu oikeus puolustautua henkilökohtaisesti tai itse valitsemansa oikeudenkäyntiavustajan välityksellä. Kuten edellä yleisperustelujen jaksossa 2.2.2 on todettu, Euroopan ihmisoikeussopimusta koskevassa oikeuskäytännössä tätä oikeutta ei kuitenkaan ole pidetty ehdottomana. Valtion sisäisessä lainsäädännössä olevat määräykset, joilla asetetaan asiallisia kelpoisuusvaatimuksia oikeudenkäyntiasiamiehille ja joilla näin rajoitetaan sitä henkilöiden joukkoa, josta asiamiestä koskeva valinta on tehtävä, on katsottu sallituiksi. Esimerkiksi useissa Euroopan neuvoston jäsenmaissa valitsevan ainakin osittaisen asianajajamonopolin ei ole katsottu olevan ristiriidassa oikeuden valita itse avustajansa kanssa. Perustuslain 21 §:n voidaan katsoa sallivan samankaltaiset rajoitukset oikeuteen valita itse avustajansa kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksenkin. Ehdotusten ei siten katsota olevan ongelmallisia asianosaisten oikeuden valita itse avustajansa kanssa.

Oikeudenkäyntiavustajan tehtävän luvanvaraisuus

Perustuslain 18 §:n mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Kuten edellä yleisperustelujen jaksossa 2.2.1 on todettu, perustuslaki ei estä lailla säätämästä jotakin ammattia tai elinkeinoa luvanvaraiseksi, kun siihen on perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävät perusteet. Sääntelyn tulee kuitenkin täyttää perusoikeutta rajoittavalta lailta vaaditut yleiset edellytykset. Elinkeinovapauden rajoitusten tulee olla täsmällisiä ja tarkkarajaisia. Niiden olennaisen sisällön, kuten rajoitusten laajuuden ja edellytysten, tulee ilmetä laista. Sääntelyn sisällön kannalta on myös tärkeää, että säännökset antavat riittävän ennustettavuuden viranomaistoiminnasta. Merkitystä on lisäksi sillä, missä määrin viranomaisten toimivaltuudet määräytyvät niin sanotun sidotun harkinnan mukaisesti (PeVL 15/2008 vp ja PeVL 33/2005 vp).

Oikeudenkäyntiasiamiehenä toimimisen luvanvaraistamisen tarkoituksena on parantaa asianosaisten oikeusturvaa sekä oikeudenhoidon laatua ja viivytyksettömyyttä. Elinkeinovapauden rajoittamisella on siten katsottava olevan painava yhteiskunnallinen tarve ja perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävä peruste. Sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta on merkityksellistä, että lupajärjestelmä ja erityisesti luvan saamisen edellytykset takaavat oikeudenkäyntiasiamiehen toimintaan kohdistuvan tarpeellisen ennakkollisen valvonnan ja siten edellytykset oikeudenhoidon asianmukaiselle harjoittamiselle.

Luvanvaraisuuden ala on määritelty lakiehdotuksessa täsmällisesti. Oikeudellisten palvelujen tarjoaminen muutoin jäisi edelleen lupajärjestelmän ulkopuolelle. Luvan myöntämisen edellytyksistä on lisäksi ehdotettavan lain luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista 2 §:ssä (1. lakiehdotus) viranomaistoiminnan ennustettavuuden kannalta tarkkarajaiset säännökset eikä luvan myöntämiseen liittyisi tarkoituksenmukaisuusharkintaa. Luvan myöntävänä viranomaisena toimisi tätä tarkoitusta varten perustettava oikeudenkäyntiavustajalautakunta, jonka päätökseen voi-

taisiin hakea muutosta tuomioistuimelta. Menettely täyttäisi siten myös oikeusturvan vaatimukset.

Oikeudenkäyntiasiamiehelle ja -avustajalle määrättävien kurinpidollisten seuraamusten edellytykset ehdotettavan lain luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista 13 §:ssä vastaavat perustuslakivaliokunnan käytännössä luvan peruuttamismenettelyn oikeasuhtaisuudelle asetettuja vaatimuksia (esim. PeVL 28/2001 vp, PeVL 19/2002 vp ja PeVL 40/2002 vp). Esityksen mukaan luvan peruuttaminen olisi tietyissä tapauksissa mahdollista myös ilman, että luvanhaltijalle olisi annettu ennalta huomautusta tai varoitusta. Luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien kohdalla tätä voidaan pitää perusteltuna ottaen huomioon oikeudenkäyntiasiamiehen ja -avustajan tehtävän luonne sekä siihen liittyvä vaatimus korostetusta luottamuksesta oikeudenkäyntiasiamiehen ja tämän päämiehen välillä. Oikeasuhtaisuuden vaatimuksen kannalta ehdotettava luvan peruuttamista koskeva sääntely ei ole ongelmallinen myöskään siinä suhteessa, että luvan saaneilta oikeudenkäyntiavustajilta voidaan kelpoisuusvaatimustensa valossa edellyttää tavanomaista enemmän.

Edellä mainituilla perusteilla perustuslaissa turvatus elinkeinovapauden ei katsota muodostavan estettä ehdotuksen toteuttamiselle.

Luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan valvonta

Esityksen mukaan luvan oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana toimimiseen myöntäisi oikeudenkäyntiavustajalautakunta, joka päättäisi myös luvan peruuttamisesta ja seuraamusmaksun määräämisestä. Luvan saaneet oikeudenkäyntiavustajat olisivat oikeudenkäyntiavustajalautakunnan ja oikeuskanslerin lisäksi myös asianajajayhdistyksen yhteydessä toimivan valvontalautakunnan valvonnan alaisia. Viimeksi mainitulta osin luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien valvonta vastaisi pääsääntöisesti asianajajia ja julkisia oikeusavustajia jo nykyisin koskevaa valvontaa. Valvontalautakunta voisi määrätä velvollisuuksiaan rikkovalle oikeudenkäyntiavustajalle kurinpidollisena seu-

raamuksena huomautuksen tai varoituksen, kuten myös asianajajalle ja julkiselle oikeusavustajalle.

Luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien valvontaa voidaan pitää julkisena hallintotehtävänä, jonka antamista asianajajayhdistyksen valvontalautakunnalle on arvioitava perustuslain 124 §:n kannalta. Mainitun säännöksen mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle.

Valvontalautakunta ei ole viranomainen, mutta sen asema rinnastuu monessa suhteessa viranomaiseen. Asianajajayhdistys, toisin sanoen Suomen Asianajajaliitto, on asianajajista annetun lain nojalla perustettu julkisoikeudellinen yhteisö, joka on osa välillistä valtionhallintoa. Valvontalautakunnan riippumattomuutta suhteessa asianajajayhdistykseen vahvistettaisiin edelleen. Valvontalautakunnan jäsenet toimivat tuomarin vastuulla. Luvan saaneet oikeudenkäyntiavustajat tulisivat jäseniksi lautakuntaan. Valvontalautakunnassa käsiteltävät valvonta-asiat valmisteltaisiin riippumattomassa valvontayksikössä, jonka toimintaa johtaisi valvonnasta vastaava lakimies. Toimihenkilöiden virkavastuusta ja vahingonkorvausvastuusta säädetäisiin laissa.

Kuten edellä yleisperustelujen jaksossa 3.2.6 on todettu, luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia koskevan valvonnan antaminen edellä mainitulta osin valvontalautakunnalle on tarpeen kyseisten tehtävien tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi. Valvontatehtävään ei sisältyisi myöskään merkittävää julkisen vallan käyttöä ottaen erityisesti huomioon, ettei valvontalautakunnalla olisi toimivaltaa päättää luvan peruuttamisesta tai seuraamusmaksun määräämisestä. Valvontalautakunnan toimintaan sovellettaisiin hallinnon yleislakeja ja sen päätöksistä olisi oikeus hakea muutosta tuomioistuimelta. Valvontatehtävän antaminen valvontalautakunnalle ei siten vaarantaisi perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia.

Edellä mainituilla perusteilla ehdotusten ei katsota olevan ongelmallisia perustuslain 124 §:n kannalta.

Muutoksenhaun ohjaaminen hovioikeuteen

Perustuslain 3 §:n 3 momentin mukaan tuomiovaltaa käyttävät riippumattomat tuomioistuimet, ylimpinä tuomioistuimina korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus. Perustuslain 98 §:n 1 ja 2 momentin mukaan yleisiä tuomioistuimia ovat korkein oikeus, hovioikeudet ja käräjäoikeudet, sekä yleisiä hallintotuomioistuimia korkein hallinto-oikeus ja alueelliset hallinto-oikeudet. Perustuslain 99 §:n 1 momentin mukaan ylintä tuomiovaltaa riita- ja rikosasioissa käyttää korkein oikeus sekä hallintolainkäyttöasioissa korkein hallinto-oikeus.

Perustuslakivaliokunta on pitänyt muutoksenhakutien ohjaamista hallintoviranomaisen päätöksestä käräjäoikeuteen poikkeuksellisenä järjestelynä. Poikkeaminen on ollut mahdollista kuitenkin perustellusta syystä (PeVL 9/2001 vp, PeVL 12/2001, PeVL 54/2001 vp ja PeVL 32/2005).

Ehdotuksen mukaan luvan oikeudenkäyntiavustajalle myöntäisi sekä luvan peruuttaisi ja seuraamusmaksun määräisi perustettava oikeudenkäyntiavustajalautakunta, joka olisi hallintoviranomainen. Ehdotuksen mukaan oikeudenkäyntiavustajalautakunnan päätöksestä valitettaisiin Helsingin hovioikeuteen ja hovioikeudesta edelleen korkeimpaan oikeuteen, jos se myöntää valitusluvan.

Muutoksenhaun ohjaamiselle tässä tapauksessa hallintoviranomaisen päätöksestä yleisiin tuomioistuihin on perusteltu syy. Oikeudenkäyntiavustajalautakunnan myöntämää lupaa edellytettäisiin pääasiassa yleisissä tuomioistuimissa käsiteltävissä asioissa. Luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja olisi oikeudenkäyntiavustajalautakunnan ohella myös asianajajayhdistyksen yhteydessä toimivan valvontalautakunnan valvonnan alainen, ja sen päätöksistä valitetaan jo nykyisin Helsingin hovioikeuteen. Ehdotusten ei siten katsota olevan ongelmallisia mainittujen perustuslain säännösten kannalta.

Valvontamaksu

Valtion verosta säädetään perustuslain 81 §:n 1 momentin mukaan lailla, joka sisältää säännökset verovelvollisuuden ja veron suuruuden perusteista sekä verovelvollisen oikeusturvasta. Verolaista tulee yksiselitteisesti ilmetä verovelvollisuuden piiri. Lain säännösten tulee olla myös sillä tavoin tarkkoja, että lakia soveltavien viranomaisten harkinta veroa määrättäessä on sidottua.

Nyt ehdotettavan lain luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista 24 §:n 2 momentin (1. lakiehdotus) mukaan valvontamaksua perittäisiin luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien valvonnasta huolehtivien asianajajayhdistyksen valvontalautakunnan ja oikeudenkäyntiavustajalautakunnan toiminnasta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi. Valvontamaksu ei näin ollen olisi vastike yksilöidystä suoritteesta, vaan yleisesti luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien valvonnan rahoittamiseksi perittävä suoritus. Val-

vontamaksua on näin ollen pidettävä valtiosääntöoikeudellisessa mielessä verona.

Ehdotettavan lain luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista 24 §:n 2 momentin mukaan valvontamaksua olisi velvollinen suorittamaan luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja. Maksun suuruudesta säädettäisiin mainitussa laissa, eikä sääntely jättäisi oikeudenkäyntiavustajalautakunnalle harkinnanvaraa maksun määräämisessä tai sen suuruuden arvioinnissa. Laissa lisäksi osoitettaisiin, millaisen yksiselitteisen laskentaperusteen mukaisesti maksun määrä muuttuu. Maksuvelvollinen voisi valittaa maksupäätöksestä hallinto-oikeuteen. Sääntelyn katsotaan näin ollen täyttävän perustuslain 81 §:n 1 momentissa verosääntelylle asetetut vaatimukset.

Edellä esitetyn perusteella katsotaan, että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa säätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain soveltamisala

Tässä laissa säädetään luvasta oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana toimimiseen sekä luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan velvollisuuksista ja valvonnasta.

Oikeudenkäyntiasiamiehen ja -avustajan kelpoisuusvaatimuksista oikeudenkäynnissä säädetään erikseen.

2 §

Luvan myöntämisen edellytykset

Tässä laissa tarkoitettu lupa oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana toimimiseen myönnetään toistaiseksi henkilölle:

1) joka on suorittanut Suomessa oikeustieteen muun ylemmän korkeakoulututkinnon kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon taikka ulkomailla vastaavan oikeustieteen tutkinnon, joka on tunnustettu Suomessa sen mukaan kuin erikseen säädetään;

2) joka on saavuttanut riittävän perehtyneisyyden oikeudenkäyntiasiamiehen ja -avustajan tehtävään;

3) joka on rehellinen ja joka ei ole ilmeisen sopimaton oikeudenkäyntiasiamiehen ja -avustajan tehtävään; sekä

4) joka ei ole konkurssissa ja jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu.

Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu riittävä perehtyneisyys on henkilöllä, joka on:

1) suorittanut asianajajista annetun lain (496/1958) 3 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetun asianajajatutkinnon;

2) suorittanut tuomioistuinharjoittelun;

3) toiminut vähintään vuoden ajan syyttäjän tehtävässä; tai

4) toiminut 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua tutkinnon suorittamisen jälkeen vähintään vuoden ajan muussa tehtävässä, joka perehdyttää oikeudenkäyntiasiamiehen ja -avustajan toimeen.

Edellä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettulla tavalla rehellinen ei ole henkilö, joka on lainvoiman saaneella tuomiolla viiden viimeisen vuoden aikana tuomittu vankeusrangaistukseen tai kolmen viimeisen vuoden aikana sakkorangaistukseen rikoksesta, joka osoittaa henkilön olevan sopimaton toimimaan oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana.

Henkilölle, joka on kurinpidollisena seuraamuksena erotettu asianajajista annetun lain 1 §:n 1 momentissa tarkoitettua maan yleisestä asianajajayhdistyksestä (*asianajajayhdistys*) tai poistettu asianajajayhdistyksen pitämästä mainitun lain 5 b §:n 1 momentissa tarkoitettua EU-luettelosta, ei voida myöntää tässä laissa tarkoitettua lupaa ennen kuin

kolme vuotta on kulunut erottamisesta tai poistamisesta.

Henkilölle, jonka tässä laissa tarkoitettu lupa oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana toimimiseen on peruutettu kurinpidollisena seuraamuksena, ei voida myöntää uutta lupaa ennen kuin kolme vuotta on kulunut siitä, kun luvan peruuntuminen on alkanut.

3 §

Oikeudenkäyntiavustajalautakunta

Tässä laissa tarkoitettun luvan myöntämistä sekä luvan peruuttamista ja seuraamusmaksun määräämistä varten on riippumaton oikeudenkäyntiavustajalautakunta.

4 §

Oikeudenkäyntiavustajalautakunnan asettaminen ja kokoonpano

Oikeudenkäyntiavustajalautakunta asetetaan viideksi vuodeksi kerrallaan.

Oikeudenkäyntiavustajalautakunnassa on jäseninä yksi tuomari hovioikeuksista, yksi tuomari hallinto-oikeuksista tai erityistuomioistuimista, yksi tuomari käräjäoikeuksista, yksi tässä laissa tarkoitettu luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja sekä yksi oikeustieteellistä tutkimusta ja opetusta edustava jäsen. Kullakin jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen. Lautakunta valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

Oikeudenkäyntiavustajalautakunnan asettaa valtioneuvosto sen jälkeen, kun:

1) korkein oikeus on nimennyt hovioikeuksien ja käräjäoikeuksien tuomareiden keskuudesta tulevat jäsenet ja varajäsenet ilmoittautumisten perusteella;

2) korkein hallinto-oikeus on nimennyt hallinto-oikeuksien ja erityistuomioistuinten tuomareiden keskuudesta tulevan jäsenen ja varajäsenen ilmoittautumisten perusteella; sekä

3) oikeusministeriö on nimennyt luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien keskuudesta tulevan jäsenen ja varajäsenen sekä oikeustieteellistä tutkimusta ja opetusta edustavan jäsenen ja varajäsenen.

Jäseniä ja varajäseniä nimetään ehdokkaiksi kaksi kertaa niin monta kuin asetettavia jäseniä ja varajäseniä on. Ennen oikeustieteellistä tutkimusta ja opetusta edustavan jäsenen ja varajäsenen nimeämistä oikeusministeriön on kuultava oikeustieteellistä tutkimusta ja opetusta edustavia tahoja.

Eron oikeudenkäyntiavustajalautakunnan jäsenelle ja varajäsenelle myöntää valtioneuvosto, joka noudattaen lautakunnan asettamisesta säädettyä menettelyä nimittää hänelle seuraajan jäljellä olevaksi toimikaudeksi.

5 §

Oikeudenkäyntiavustajalautakunnan päätösvaltaisuus

Oikeudenkäyntiavustajalautakunta on päätösvaltainen, kun läsnä on puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ja vähintään kaksi muuta jäsentä tai varajäsentä.

6 §

Luvan hakeminen

Tässä laissa tarkoitettua lupaa haetaan kirjallisesti oikeudenkäyntiavustajalautakunnalta. Hakijan on liitettävä hakemukseen sen ratkaisemiseksi tarpeellinen selvitys.

7 §

Hakemuksen ratkaiseminen

Edellä 6 §:ssä tarkoitettun hakemuksen käsittelee ja ratkaisee oikeudenkäyntiavustajalautakunta. Jos oikeudenkäyntiavustajalautakunta hylkää hakemuksen, päätös on perusteltava.

8 §

Velvollisuudet

Luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan tulee rehellisesti ja tunnollisesti täyttää hänelle uskottu oikeudenkäyntiasiamiehen ja -avus-

tajan tehtävät. Mainituissa tehtävissä oikeudenkäyntiavustajan tulee erityisesti:

1) olla asiakkaalleen lojaali sekä parhaan kykynsä mukaan valvoa asiakkaansa etua ja oikeutta;

2) olla riippumaton sellaisista ulkopuolisista vaikutteista, jotka voivat haitata hänen kykyään täysipainoisesti valvoa asiakkaansa etua, sekä säilyttää toiminnassaan riippumattomuutensa;

3) tehtävää vastaanottaessaan ja sitä hoitaessaan olla esteetön;

4) olla luvottomasti ilmaiseematta sellaista yksityisen tai perheen salaisuutta taikka liiketäi ammattisalaisuutta, josta hän tehtävässään on saanut tiedon;

5) olla luvottomasti ilmaiseematta muita kuin 4 kohdassa tarkoitettuja tietoja, joita hän tehtävää hoitaessaan on saanut tietää asiakkaastaan ja tämän oloista;

6) hoitaa saamansa tehtävät huolellisesti, täsmällisesti, tarpeellisella joutuisuudella sekä tarpeettomia kustannuksia aiheuttamatta;

7) ylläpitää ja kehittää ammattitaitoaan sekä seurata oikeuskehitystä erityisesti niillä oikeudenoaloilla, joilla hän toimii;

8) kieltäytyä ottamasta tehtävää vastaan, jos hänellä ei ole sen edellyttämää ammattitaitoa tai jos hän ei muutoin kykene huolehtimaan tehtävän asianmukaisesta hoitamisesta;

9) pitää asiakkaalleen kuuluvat raha- ja muut varat erillään omista varoistaan;

10) vastata kohtuullisessa ajassa saamiinsa oikeudenkäyntiasiamiehen ja -avustajan tehtäviin liittyviin yhteydenottoihin, jollei se aiemman vastauksen tai muun vastaavan syyn vuoksi ole ilmeisen tarpeetonta;

11) vastata tehtävää tarjonneelle ilman aiheutonta viivytyksiä, jos luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja ei ota vastaan hänelle tarjottua tehtävää;

12) hankkia asiakkaansa hyväksyminen tämän oikeutta koskeviin tärkeisiin toimenpiteisiin, jolleivät asian kiireellisyys tai muut painavat syyt sitä estä;

13) olla ilman erityistä syytä ryhtymättä oikeudellisiin toimenpiteisiin ilmoittamatta vastapuolelle asiakkaansa vaatimuksia ja varamatta vastapuolelle kohtuullista harkinta-aikaa sekä tilaisuutta asian sovinnolliseen selvittämiseen;

14) olla ilman vastapuolen suostumusta sopimusneuvotteluiden ulkopuolella vetoamatta vastapuolen tekemään sovintotarjoukseen;

15) olla painostamatta sopimattomasti vastapuolta;

16) olla pyrkimättä vaikuttamaan tuomioistuimeen tai muuhun viranomaiseen epäasiallisin keinoin ja saattamatta tuomioistuimen tai muun viranomaisen työtä tai ratkaisua epäasiallisen arvostelun kohteeksi;

17) olla antamatta tuomioistuimelle tai muulle viranomaiselle lausumia, jotka hän tietää paikkansapitämättömiksi, sekä kiistämättä, minkä tietää todeksi;

18) olla pyrkimättä sopimattomasti vaikuttamaan todistajaan;

19) olla ilman erityistä syytä pitämättä yhteyttä vastapuoleen ilman tämän oikeudenkäyntiasiamiehen tai -avustajan suostumusta, jos asiakkaan vastapuoli käyttää oikeudellista avustajaa.

Ammattimaisesti oikeudenkäyntiasiamiehen ja -avustajan tehtäviä harjoittavalla luvan saaneella oikeudenkäyntiavustajalla tulee olla mainitussa tehtävässä toiselle aiheutuvien varallisuusvahinkojen varalta riittävä vastuuvakuutus.

Rangaistus 1 momentin 4 kohdassa säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

Kuluttajan kannalta sopimattomasta tai hyvän tavan vastaisesta menettelystä säädetään lisäksi kuluttajansuojalain (38/1978) 2 luvussa.

Mitä edellä tässä pykälässä säädetään, sovelletaan myös luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan muuhun tehtävään, jonka hän on saanut tuomioistuimen määräyksen perusteella tai johon hänet on määrätty oikeusapu-laissa (257/2002) tarkoitetuksi avustajaksi.

9 §

Valvonta

Luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja on 8 §:ssä tarkoitetuissa tehtävissään oikeuskanslerin, asianajajista annetun lain 6 a §:n 1 momentissa tarkoitetun valvontalautakunnan (*valvontalautakunta*) ja oikeudenkäyn-

tiavustajalautakunnan valvonnan alainen sen mukaan kuin tässä laissa säädetään.

10 §

Oikeuskanslerille kuuluva valvonta

Oikeuskanslerilla on oikeus panna vireille 14 §:ssä tarkoitettu valvonta-asia, jos hän katsoo, että luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja laiminlyö velvollisuutensa. Oikeudenkäyntiavustaja on velvollinen antamaan oikeuskanslerille ne tiedot ja selvitykset, jotka ovat tarpeen tälle tässä laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.

11 §

Valvontalautakunnalle kuuluva valvonta

Luvan saanutta oikeudenkäyntiavustajaa koskevan 14 §:ssä tarkoitettua valvonta-asian käsittelee ja ratkaisee valvontalautakunta. Valvontalautakunnasta ja sen jäsenistä on voimassa, mitä asianajajista annetun lain 6 a, 7 a ja 7 b §:ssä, 7 j §:n 1 momentissa ja 7 k §:ssä säädetään.

Valvontalautakunnassa käsiteltävät 1 momentissa tarkoitettua valvonta-asiat valmistellee asianajajista annetun lain 6 a §:n 1 momentissa tarkoitettu valvontayksikkö (*valvontayksikkö*). Valvontayksiköstä ja sen toimihenkilöistä on voimassa, mitä asianajajista annetun lain 6 a §:ssä, 7 j §:n 1 momentissa ja 7 k §:ssä säädetään.

12 §

Oikeudenkäyntiavustajalautakunnalle kuuluva valvonta

Sen estämättä, mitä 11 §:ssä säädetään, luvan peruuttamisesta ja seuraamusmaksun määräämisestä päättäminen kuuluvat oikeudenkäyntiavustajalautakunnalle. Oikeudenkäyntiavustajalautakunta voi myös antaa varoituksen tai palauttaa valvonta-asian valvontalautakunnan käsiteltäväksi sen mukaan kuin 16 §:ssä säädetään.

13 §

Kurinpidollinen seuraamus

Jos luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan todetaan valvonta-asian käsittelyssä ilmitulneiden seikkojen perusteella menetteleen 8 §:n vastaisesti, on hänelle määrättävä *kurinpidollinen seuraamus*, joita ovat tässä laissa tarkoitettua luvan peruuttaminen, seuraamusmaksun määrääminen, varoitus ja huomautus.

Tässä laissa tarkoitettu lupa on peruutettava, jos luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja 8 §:ssä tarkoitetuissa tehtävissään menettelee epärehellisesti tai muulla tavalla tahallaan loukkaa toisen oikeutta. Jos oikeudenkäyntiavustajan menettelyyn liittyy lieventäviä seikkoja, hänen maksettavakseen voidaan määrätä seuraamusmaksu tai antaa hänelle varoitus.

Jos luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja menettelee muulla kuin 2 momentissa tarkoitettulla tavalla 8 §:n vastaisesti, hänelle on annettava varoitus tai huomautus. Jos oikeudenkäyntiavustajan tässä tai 2 momentissa tarkoitettu menettely on toistuvaa tai siihen muuten liittyy raskauttavia seikkoja, hänen tässä laissa tarkoitettu lupansa voidaan peruuttaa tai hänen maksettavakseen voidaan määrätä seuraamusmaksu.

Seuraamusmaksu on vähintään 500 euroa ja enintään 15 000 euroa. Seuraamusmaksua määrättäessä otetaan huomioon muun ohessa luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan menettelyn moitittavuus, kokemus asianajotehtävistä sekä taloudelliset olot niin, että seuraamus on oikeudenmukaisessa suhteessa hänen menettelyynsä. Seuraamusmaksun perii oikeudenkäyntiavustajalautakunta.

Seuraamusmaksua ei määrätä, jos samaa rikkomusta koskeva asia on vireillä esitutkinnassa, syyteharkinnassa tai tuomioistuimessa rikosasiana taikka jos luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja on lainvoimaisesti tuomittu rangaistukseen samasta rikkomuksesta.

Seuraamus voidaan 3 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa jättää määräämättä, jos luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja menettelyllään vain vähäisessä määrin rikkoo 8 §:ssä tarkoitettuja velvollisuuksia ja menettelyä on

sen haitallisuuteen nähden pidettävä myös kokonaisuutena arvostellen vähäisenä.

Jos luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan lupa on valvonta-asian tultua vireille peruutettu, valvontalautakunta ja oikeudenkäyntiavustajalautakunta voivat jatkaa asian käsittelyä ja lausua siitä, onko luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja hänen tässä laissa tarkoitetun lupansa ollessa voimassa menetellyt moitittavasti ja minkä seuraamuksen hän olisi siitä ansainnut.

Oikeudenkäyntiavustajalautakunta voi määrätä tässä laissa tarkoitetun luvan peruuttamista koskevan päätöksen noudatettavaksi muutoksenhausta huolimatta.

14 §

Valvonta-asian vireilletulo

Valvonta-asia tulee vireille, kun luvan saaneeseen oikeudenkäyntiavustajaan kohdistuva kirjallinen kantelu, oikeuskanslerin 10 §:n nojalla tekemä ilmoitus tai tuomioistuimen oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 10 a §:n nojalla tekemä ilmoitus saapuu valvontalautakunnalle.

Jos kantelu on niin puutteellinen, ettei asiaa voida sen perusteella ottaa ratkaistavaksi, kantelijaa on määräajassa kehotettava korjaamaan puute. Kantelijalle on samalla ilmoitettava, millä tavoin kantelu on puutteellinen, ja että valvontalautakunta voi jättää kantelun tutkittavaksi ottamatta, jos kantelija ei noudata saamaansa täydennyskehotusta. Valvontalautakunta ei ota tutkittavaksi aikaisemmin ratkaistua asiaa koskevaa kantelua, ellei kantelussa ole esitetty asiaan vaikuttavaa uutta selvitystä.

Kantelu voidaan jättää tutkittavaksi ottamatta, jos tapahtumista, joista kantelussa on kysymys, on kulunut enemmän kuin viisi vuotta.

15 §

Valvonta-asian käsittely valvontalautakunnassa

Valvonta-asiat käsitellään valvontalautakunnan täysistunnossa tai jaostossa. Täysistunnossa käsitellään valvontalautakunnan

puheenjohtajan sen käsiteltäviksi määräämät tai jaostojen sille siirtämät asiat. Esityksen tekemisestä oikeudenkäyntiavustajalautakunnalle luvan peruuttamiseksi tai seuraamusmaksun määräämiseksi päättää kuitenkin aina täysistunto.

Menettely valvonta-asiaa valvontalautakunnassa käsiteltäessä on kirjallinen. Esitys oikeudenkäyntiavustajalautakunnalle luvan peruuttamiseksi tai seuraamusmaksun määräämiseksi voidaan kuitenkin tehdä vain, jos asiassa valvontalautakunnassa on järjestetty suullinen käsittely. Valvontalautakunta voi muulloinkin järjestää suullisen käsittelyn. Luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja, jota valvonta-asia koskee, ja kantelija on kutsuttava suulliseen käsittelyyn.

Valvontalautakunnan on varattava luvan saaneelle oikeudenkäyntiavustajalle, jota valvonta-asia koskee, tilaisuus tulla kuulluksi ennen asian ratkaisua. Oikeudenkäyntiavustajan tulee antaa häneltä pyydyt tiedot ja selvitykset avoimesti ja totuudenmukaisesti. Valvontalautakunnan on varattava kantelijalle tilaisuus lausua oikeudenkäyntiavustajan antaman vastauksen johdosta. Valvontalautakunnan on muutoinkin huolehdittava siitä, että asia tulee riittävästi selvitettyksi.

16 §

Valvontalautakunnan esityksen käsittely oikeudenkäyntiavustajalautakunnassa

Valvontalautakunnan esitys oikeudenkäyntiavustajalautakunnalle luvan peruuttamiseksi tai seuraamusmaksun määräämiseksi on tehtävä kirjallisesti ja siinä on ilmoitettava:

- 1) asianimike ja esityksen antamispäivä;
- 2) asianosaisten nimet ja kantelijan nimi;
- 3) selostus asiassa esitetyistä vaatimuksista ja vastauksista perusteineen;
- 4) seuraamus, jota valvontalautakunta esittää, ja sen perustelut; sekä
- 5) esityksen tekemiseen valvontalautakunnassa osallistuneiden nimet ja asema sekä ilmoitus siitä, onko esityksen tekemisestä äänestetty; jos esityksen tekemisestä on äänestetty, esitykseen on liitettävä eri mieltä olleiden jäsenten mielipiteet.

Menettely 1 momentissa tarkoitettua esitystä oikeudenkäyntiavustajalautakunnassa käsi-

teltäessä on kirjallinen. Oikeudenkäyntiavustajalautakunnan on esitystä käsiteltäessä varattava luvan saaneelle oikeudenkäyntiavustajalle, jota esitys koskee, ja kantelijalle tilaisuus tulla kuulluksi esityksen johdosta. Oikeudenkäyntiavustajalautakunta voi tarvittaessa toimittaa asiassa suullisen käsittelyn.

Oikeudenkäyntiavustajalautakunta voi antaa luvan saaneelle oikeudenkäyntiavustajalle valvontalautakunnan esittämän luvan peruuttamisen tai seuraamusmaksun sijaan myös varoituksen sen mukaan kuin 13 §:ssä säädetään tai palauttaa asian valvontalautakunnan käsiteltäväksi.

17 §

Ratkaisu valvonta-asiassa

Valvontalautakunnan ja oikeudenkäyntiavustajalautakunnan valvonta-asiassa antamaan päätökseen sovelletaan soveltuvin osin, mitä asianajajista annetun lain 7 g §:ssä säädetään valvonta-asiassa annettavasta ratkaisusta.

18 §

Julkinen päiväkirja ja julkinen ratkaisuseloste

Valvontalautakunnan on pidettävä valvonta-asioista julkista päiväkirjaa. Tieto luvan peruuttamisesta poistetaan julkisesta päiväkirjasta kymmenen vuoden kuluttua oikeudenkäyntiavustajalautakunnan päätöksen antamisesta. Muutoin päiväkirjaan sovelletaan soveltuvin osin, mitä asianajajista annetun lain 7 h §:ssä säädetään julkisesta päiväkirjasta ja sen pitämisestä valvonta-asiassa.

Valvontalautakunnan ja oikeudenkäyntiavustajalautakunnan on laadittava valvonta-asiassa antamastaan päätöksestä julkinen ratkaisuseloste. Muutoin ratkaisuselosteeseen sovelletaan soveltuvin osin, mitä asianajajista annetun lain 7 i §:ssä säädetään julkisesta ratkaisuselosteesta valvonta-asiassa.

19 §

Valvonta-asian käsittelyyn sovellettavista muista säännöksistä

Siltä osin kuin laissa ei toisin säädetä, valvonta-asian käsittelyyn valvontalautakunnassa, valvontayksikössä ja oikeudenkäyntiavustajalautakunnassa sovelletaan, mitä hallintolaissa (434/2003), kielilaissa (423/2003) ja saamen kielilaissa (1086/2003) säädetään.

Valvontalautakunnan, valvontayksikön ja oikeudenkäyntiavustajalautakunnan asiakirjojen ja toiminnan julkisuuteen valvonta-asiassa sovelletaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään, jollei luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan salassapitovelvollisuudesta muuta johdu. Asiakirja ei kuitenkaan tule julkiseksi, ennen kuin valvontalautakunnan tai oikeudenkäyntiavustajalautakunnan päätös on annettu tai kun se on asiaan osallisen saatavissa.

20 §

Luvan peruuttaminen muun kuin kurinpidollisen seuraamuksen perusteella

Oikeudenkäyntiavustajalautakunnan on peruutettava myöntämänsä lupa, jos luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja:

- 1) pyytää kirjallisesti luvan peruuttamista;
- 2) ei enää täytä 2 §:ssä säädettyjä luvan myöntämisen edellytyksiä;
- 3) ei ole suorittanut hakemus-, valvonta- tai seuraamusmaksua kohtuullisessa ajassa sen jälkeen, kun maksamatta jättämisestä on hänelle huomautettu, eikä laiminlyöntiä voida pitää vähäisenä.

Muissa kuin 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa oikeudenkäyntiavustajalautakunnan on varattava luvan saaneelle oikeudenkäyntiavustajalle tilaisuus tulla kuulluksi ennen luvan peruuttamista.

21 §

Luvan raukeaminen

Jos luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja hyväksytään asianajajayhdistyksen jäseneksi, raukeaa hänen tässä laissa tarkoitettu lupansa.

22 §

Muun kuin valvonta-asian käsittelyyn oikeudenkäyntiavustajalautakunnassa sovellettavista säännöksistä

Siltä osin kuin laissa ei toisin säädetä, muun kuin 14 §:ssä tarkoitetun valvonta-asian käsittelyyn oikeudenkäyntiavustajalautakunnassa sovelletaan, mitä hallintolaissa, kielilaissa, saamen kielilaissa ja viranomais-ten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään.

23 §

Oikeudenkäyntiavustajaluettelo

Tieto luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan nimestä ja luvan myöntämisen päivämäärästä merkitään oikeudenkäyntiavustajalautakunnan pitämään julkiseen luetteloon (*oikeudenkäyntiavustajaluettelo*).

Oikeudenkäyntiavustajalautakunnan on poistettava luvan saanutta oikeudenkäyntiavustajaa koskevat tiedot oikeudenkäyntiavustajaluettelosta, kun hänen lupansa on peruutettu lainvoiman saaneella päätöksellä tai hänen lupansa on rauennut 21 §:n nojalla.

Tarkempia säännöksiä oikeudenkäyntiavustajaluettelosta ja sen pitamisestä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

24 §

Maksut

Oikeudenkäyntiavustajalautakunta perii 6 §:ssä tarkoitetun hakemuksen käsittelystä hakemusmaksun. Hakemusmaksuun sovelletaan, mitä valtion maksuperustelaisissa (150/1992) säädetään.

Luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan on lisäksi suoritettava valvontamaksu. Valvontamaksu on suoritettava siltä vuodelta, jona oikeudenkäyntiavustajalle myönnetään tässä laissa tarkoitettu lupa, sekä lisäksi jokaiselta kalenterivuodelta, jonka alkaessa hänen lupansa on voimassa. Valvontamaksun suuruus on 350 euroa ja sen perii oikeudenkäyntiavustajalautakunta. Oikeudenkäyntiavustajalautakunta suorittaa vuosittain asianajajayhdistykselle 2/3 maksetuista valvontamaksuista, millä summalla katetaan valvontalautakunnan ja valvontayksikön toiminnasta aiheutuvia kustannuksia. Oikeusministeriö tarkistaa vuosittain valvontamaksun suuruuden elinkustannusindeksin nousua vastaavasti. Tarkistus tehdään kahden täyden euron tarkkuudella.

25 §

Muutoksenhaku

Sillä, jonka hakemus tässä laissa tarkoitettua luvan saamiseksi on hylätty tai jonka lupa 20 §:n 1 momentissa mainitusta syystä on peruutettu, on oikeus valittaa oikeudenkäyntiavustajalautakunnan päätöksestä Helsingin hovioikeuteen. Lisäksi oikeuskanslerilla on oikeus valittaa 20 §:ssä tarkoitettua oikeudenkäyntiavustajalautakunnan luvan peruuttamista koskevasta päätöksestä Helsingin hovioikeuteen.

Luvan saaneella oikeudenkäyntiavustajalla, jota valvonta-asia koskee, ja oikeuskanslerilla on oikeus valittaa 14 §:ssä tarkoitettua valvonta-asiassa annetusta valvontalautakunnan ja oikeudenkäyntiavustajalautakunnan päätöksestä Helsingin hovioikeuteen. Valvontalautakunnan päätökseen tehdä 16 §:n 1 momentissa tarkoitettu esitys oikeudenkäyntiavustajalautakunnalle luvan peruuttamiseksi tai seuraamusmaksun määräämiseksi ei kuitenkaan saa hakea erikseen muutosta.

Määräaika valituksen tekemiselle on 30 päivää. Valitusaika alkaa siitä päivästä, jona päätös on annettu tiedoksi. Helsingin hovioikeudelle osoitettu valituskirjelmä on toimitettava määräajassa lautakuntaan, jonka päätökseen valitus kohdistuu. Lautakunnan on viivytyksettä toimitettava valituskirjelmä

liitteineen ja jäljennös valituksenalaisesta päätöksestä hovioikeuteen.

Hovioikeuden on valitusasiaa käsiteltäessä varattava oikeuskanslerille, luvan saaneelle oikeudenkäyntiavustajalle, jota valvonta-asia koskee, ja kantelijalle tilaisuus tulla kuulluksi valituksen johdosta sekä tarvittaessa esittää todistelua ja muuta selvitystä.

26 §

Muutoksenhaku maksupäätökseen

Oikeudenkäyntiavustajalautakunnan tekemään hakemusmaksua tai valvontamaksua koskevaan päätökseen saa vaatia oikaisua mainitulta lautakunnalta siten kuin hallintolain 7 a luvussa säädetään. Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

27 §

Maksujen täytäntöönpano

Hakemusmaksu, valvontamaksu ja seuraamusmaksu ovat suoraan ulosottokelpoisia. Niiden perimisestä säädetään verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007). Seuraamusmaksu saadaan kuitenkin panna täytäntöön vain lainvoimaisen päätöksen perusteella.

28 §

Tehtävistä ilmoituksista

Valvontalautakunnan on toimitettava oikeudenkäyntiavustajalautakunnalle ilmoitus päätöksestä, jolla henkilö kurinpidollisena seuraamuksena on erotettu asianajajayhdistyksestä tai on poistettu asianajajista annetun lain 5 b §:n 1 momentissa tarkoitettua EU-luettelosta, sekä samalla ilmoitettava, onko päätös saanut lainvoiman.

Asianajajayhdistyksen hallituksen on toimitettava oikeudenkäyntiavustajalautakunnalle ilmoitus luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan hyväksymisestä asianajajayhdistyksen jäseneksi.

Oikeudenkäyntiavustajalautakunnan on toimitettava yleisille tuomioistuimille, yleisille hallintotuomioistuimille, työtuomioistuimelle ja markkinaoikeudelle ilmoitus päätöksestä, jolla luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan lupa on peruutettu, sekä samalla ilmoitettava, onko päätös saanut lainvoiman.

Valvontalautakunnan ja oikeudenkäyntiavustajalautakunnan on lähetettävä oikeuskanslerille jäljennös 14 §:ssä tarkoitetussa valvonta-asiaa antamastaan päätöksestä. Lisäksi oikeudenkäyntiavustajalautakunnan on lähetettävä oikeuskanslerille jäljennös 20 §:ssä tarkoitetusta luvan peruuttamista koskevasta päätöksestään.

Oikeudenkäyntiavustajalautakunnan on lähetettävä valvontalautakunnalle jäljennös 14 §:ssä tarkoitetussa valvonta-asiaa annettua päätöksestä ja siinä laatimastaan julkisesta ratkaisuselosteesta. Lisäksi oikeudenkäyntiavustajalautakunnan on toimitettava valvontalautakunnalle mainitusta valvonta-asiaa myös muut asianajajista annetun lain 7 h §:n 1 momentissa tarkoitetut julkiseen päiväkirjaan merkittävät tiedot.

Tarkempia säännöksiä tässä pykälässä tarkoitetuista ilmoituksista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

29 §

Tarkempia säännöksiä ja määräyksiä

Tarkempia säännöksiä oikeudenkäyntiavustajalautakunnasta ja asioiden käsittelystä siellä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella. Työskentelyn järjestämisestä oikeudenkäyntiavustajalautakunnassa voidaan määrätä tarkemmin lautakunnan puheenjohtajan vahvistamassa työjärjestyksessä.

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

30 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Sen estämättä, mitä 4 §:ssä säädetään, asetettaessa ensimmäistä kertaa oikeudenkäyn-

tiavustajalautakuntaa lautakunta asetetaan kahdeksi vuodeksi ja siinä on jäsenenä yksi tuomari hovioikeuksista, yksi tuomari hallinto-oikeuksista tai erityistuomioistuimista, yksi tuomari käräjäoikeuksista ja yksi oikeustieteellistä tutkimusta ja opetusta edustava jäsen sekä heillä kullakin henkilökohtainen varajäsen.

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaan oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana toimimaan kelpoinen henkilö on kelpoinen toimimaan oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana yhden vuoden ajan tämän lain voimaantulosta.

Edellä 3 momentissa säädetyn lisäksi tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaan oikeudenkäyntiasiamie-

henä ja -avustajana toimimaan kelpoinen henkilö, joka hakee tässä laissa tarkoitettua lupaa kolme kuukautta ennen 3 momentissa mainitun määräajan päättymistä ja jonka hakemusta ei ole lainvoimaisesti ratkaistu vuoden kuluessa lain voimaantulosta, on kelpoinen toimimaan oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana siihen saakka, kunnes hänen hakemuksensa on lainvoimaisesti ratkaistu.

Sen estämättä, mitä 3 ja 4 momentissa säädetään, asiaan, joka on vireillä tuomioistuimessa tämän lain voimaan tullessa, sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

2.

Laki**asianajajista annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan asianajajista annetun lain (496/1958) 3 §:n 1 ja 2 momentti, 7 ja 7 a §, 7 b §:n 1 ja 2 momentti, 7 c §:n 1 momentti, 7 e §:n 1 momentti, 7 h §:n 1 momentti, 7 i ja 7 j §, 9 §:n 1 momentti sekä 10 §:n 1 ja 3 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 3 §:n 1 momentti laissa 1095/2007, 3 §:n 2 momentti laissa 31/1993 sekä 7 ja 7 a §, 7 b §:n 1 ja 2 momentti, 7 c §:n 1 momentti, 7 e §:n 1 momentti, 7 h §:n 1 momentti, 7 i ja 7 j §, 9 §:n 1 momentti sekä 10 §:n 1 ja 3 momentti laissa 697/2004, sekä

lisätään 3 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 31/1993, 1249/1999 ja 1095/2007 uusi 5 ja 6 momentti, lakiin siitä lailla 697/2004 kumotun 6 a §:n tilalle uusi 6 a §, lakiin uusi 7 k §, 8 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1249/1999, uusi 2 momentti ja lakiin uusi 13 b § seuraavasti:

3 §

Asianajajaksi voidaan hyväksyä 25 vuotta täyttänyt henkilö, joka:

1) on rehelliseksi tunnettu sekä muilta ominaisuuksiltaan ja elämäntavoiltaan sopiva harjoittamaan asianajajan tointa;

2) on suorittanut Suomessa oikeustieteen muun ylemmän korkeakoulututkinnon kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon, taikka on suorittanut oikeustieteen tutkinnon muualla kuin Suomessa ja saanut ammattipätevyyden tunnustamisesta annetun lain (1093/2007) tai ulkomailla suoritettujen korkeakouluopintojen tuottamasta virkakelpoisuudesta annetun lain (531/1986) mukaisen Opetushallituksen päätöksen kelpoisuudesta oikeustieteen muuta ylempää korkeakoulututkintoa kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkintoa edellyttävään tehtävään ja suorittanut mahdolliset päätöksessä edellytetyt lisävaatimukset;

3) on saavuttanut asianajajan toimen harjoittamiseen tarvittavan taidon sekä sellaisen käytännöllisen kokemuksen kuin asianajajyhdistyksen säännöissä määrätään;

4) on suorittanut asianajotoiminnan säännöksiä ja hyvän asianajajattavan vaatimuksia

koskevan tutkinnon (*asianajajatutkinto*); sekä

5) ei ole konkurssissa ja jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu.

Suomessa voimaan saatettujen kansainvälisten velvoitteiden mukaisesti asianajajaksi voidaan sen estämättä, mitä 1 momentin 2 kohdassa säädetään, hyväksyä myös 1 momentissa tarkoitettu henkilö, jolla on jossakin muussa Euroopan talousalueeseen kuuluvasa valtiossa ammattipätevyys asianajajan toimen harjoittamiseen. Hakijan on tässä momentissa tarkoitetuissa tapauksissa suoritettava asianajajatutkinto.

Oikeusministeriö vahvistaa asianajajatutkinnon tutkintojärjestyksen.

Jos hakija on jo aikaisemmin suorittanut asianajajatutkinnon tai muutoin osoittanut, että hänellä on siinä edellytetyt tiedot, asianajajayhdistyksen hallitus voi vapauttaa hakijan mainitun tutkinnon suorittamisesta.

6 a §

Asianajajayhdistyksen yhteydessä toimivat riippumattomat valvontalautakunta ja valvontayksikkö, joille kuuluvat tässä laissa säädetty asianajajien toiminnan valvontaan

liittyvät tehtävät. Sen mukaan kuin valtion oikeusaputoimistoista annetussa laissa (258/2002) ja luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetussa laissa (/) säädetään, valvontalautakunnalle ja valvontayksikölle kuuluvat myös julkisten oikeusavustajien ja luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien toiminnan valvontaan liittyvät tehtävät.

Valvontalautakunta käsittelee ja ratkaisee 7 c §:ssä tarkoitetut valvonta-asiat sekä antaa suosituksen asianajajan ja hänen asiakkaansa välisestä 7 e §:ssä tarkoitetusta palkkioriidasta.

Valvontayksikkö valmistele valvontalautakunnassa käsiteltävät 2 momentissa tarkoitettut valvonta- ja palkkioriidat-asiat. Valvontayksikön toimintaa johtaa valvonnasta vastaava lakimies, jonka tulee olla oikeustieteen muun ylemmän korkeakoulututkinnon kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittanut henkilö, jolla on hyvä kokemus asianajotoiminnasta.

Valvonnasta vastaavan lakimiehen lisäksi valvontayksikössä on tarpeellinen määrä valvontalautakunnan sihteereitä, joiden tulee olla oikeustieteen muun ylemmän korkeakoulututkinnon kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittaneita henkilöitä. Lisäksi valvontayksikössä voi olla muuta henkilöstöä.

Valvontayksikköön kuuluva toimihenkilö ei saa osallistua asianajajayhdistykselle kuuluvien muiden kuin 1 momentissa tarkoitettujen asioiden hoitamiseen, jos osallistuminen voi vaarantaa valvontayksikön tehtävien hoidon riippumattomuutta ja puolueettomuutta.

7 §

Jos asianajajan todetaan valvonta-asian käsittelyssä ilmitulleiden seikkojen johdosta menetelleen 5 §:n 1 momentin vastaisesti, on valvontalautakunnan määrättävä hänelle *kurinpidollinen seuraamus*, joita ovat asianajajayhdistyksen jäsenyydestä erottaminen, seuraamusmaksun määrääminen, varoitus ja huomautus.

Jos asianajaja menettelee epärehellisesti tai muulla tavalla tehtävässään tahallaan loukkaa toisen oikeutta, on hänet erotettava asianajajayhdistyksen jäsenyydestä. Jos asianajajan menettelyyn liittyy lieventäviä seikkoja, hä-

nen maksettavakseen voidaan määrätä seuraamusmaksu tai antaa hänelle varoitus.

Jos asianajaja menettelee muulla tavalla hyvän asianajajataivan vastaisesti, hänelle on annettava varoitus taikka huomautus. Jos asianajajan tässä tai 2 momentissa tarkoitettu menettely on toistuvaa tai siihen muuten liittyy raskauttavia seikkoja, hänet voidaan erottaa asianajajayhdistyksen jäsenyydestä tai hänen maksettavakseen voidaan määrätä seuraamusmaksu. Mitä edellä tässä momentissa säädetään, sovelletaan myös, jos asianajaja tekee teon, joka on omiaan alentamaan asianajajakunnan arvoa.

Seuraamusmaksu on vähintään 500 euroa ja enintään 15 000 euroa. Seuraamusmaksua määrättäessä otetaan huomioon muun ohessa asianajajan menettelyn moitittavuus, kokemus asianajotehtävistä sekä taloudelliset olot niin, että seuraamus on oikeudenmukaisessa suhteessa hänen menettelyynsä. Seuraamusmaksu suoritetaan asianajajayhdistykselle ja sillä katetaan valvontalautakunnan ja valvontayksikön toiminnasta aiheutuvia kustannuksia.

Seuraamusmaksua ei määrätä, jos samaa rikkomusta koskeva asia on vireillä esitutkinnassa, syyteharkinnassa tai tuomioistuimessa rikosasiana taikka jos asianajaja on lainvoimaisesti tuomittu rangaistukseen kyseisestä rikkomuksesta.

Seuraamus voidaan 3 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa jättää määräämättä, jos asianajaja menettelyllään vain vähäisessä määrin rikkoo asianajajan velvollisuuksia ja menettelyä on sen haitallisuuteen nähden pidettävä myös kokonaisuutena arvostellen vähäisenä.

Vastaavin edellytyksin kuin asianajaja on erotettava yhdistyksestä, on EU-luetteloon merkitty asianajaja poistettava EU-luettelosta.

Jos asianajajan jäsenyys asianajajayhdistyksessä on valvonta-asian tultua vireille päättynyt, valvontalautakunta voi jatkaa asian käsittelyä ja lausua siitä, onko asianajaja jäsenenä ollessaan menetellyt moitittavasti ja minkä seuraamuksen hän olisi siitä ansainnut.

Valvontalautakunta voi määrätä asianajajayhdistyksestä erottamista tai EU-luettelosta

poistamista koskevan päätöksen noudatettavaksi muutoksenhausta huolimatta.

7 a §

Valvontalautakuntaan kuuluvat puheenjohtaja ja yksitoista muuta jäsentä sekä heidän kunkin henkilökohtaiset varajäsenet. Puheenjohtajan ja hänen varajäsenensä sekä kuuden muun jäsenen ja heidän varajäsentensä tulee olla asianajajia. Kolmen jäsenen ja heidän varajäsentensä tulee olla asianajajakuntaan kuulumattomia oikeustieteen muun ylemmän korkeakoulututkinnon kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittaneita henkilöitä, jotka ovat perehtyneitä asianajotoimintaan sekä lisäksi tuomarin tehtäviin taikka oikeustieteen yliopistolliseen koulutukseen ja tutkimukseen. Kahden jäsenen ja heidän varajäsentensä tulee olla luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetussa laissa tarkoitettuja luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia. Valvontalautakunnan jäsenten ja varajäsenten toimikausi on kolme vuotta.

Asianajajayhdistyksen valtuuskunta valitsee valvontalautakunnan puheenjohtajan ja hänen varajäsenensä sekä asianajajakuntaan kuuluvat jäsenet ja heidän varajäsenensä. Valtioneuvosto nimittää asianajajakuntaan kuulumattomat valvontalautakunnan jäsenet ja heidän varajäsenensä oikeusministeriön esityksestä. Ennen esityksen tekemistä oikeusministeriön on pyydettävä ehdokkaiden kelpoisuudesta tehtävään asianajajayhdistyksen lausunto, jonka on 1 momentissa tarkoitettujen muiden asianajajakuntaan kuulumattomien kuin luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia edustavien ehdokkaiden osalta oltava puoltava. Lausunto on pyydettävä kaksi kertaa niin monesta ehdokkaasta kuin on nimittettäviä. Valvontalautakunta valitsee vuosittain keskuudestaan kolme varapuheenjohtajaa.

Valvontalautakunnan jäsenenä yhtäjaksoisesti kuusi vuotta ollut voidaan valita tai nimittää uudelleen samaan tehtävään vasta toimikaudeksi, joka alkaa kolmen vuoden kulluttua hänen edellisen toimikautensa päättymisestä. Lautakunnan jäsenenä yhtäjaksoisesti kuusi vuotta toiminut voi kuitenkin tulla valituksi lautakunnan puheenjohtajaksi. Valvontalautakunnan puheenjohtajana voi yhtä-

jaksoisesti toimia enintään kuusi vuotta. Eron valvontalautakunnan jäsenelle ja varajäsenelle myöntää hänet valinnut tai nimittänyt taho, joka noudattaen säädettyä menettelyä valitsee tai nimittää hänelle seuraajan jäljellä olevaksi toimikaudeksi.

7 b §

Valvontalautakunta voi toimia neljänä jaostona, joihin kuhunkin kuuluu kolme jäsentä. Jaostojen kokoonpanon määrää valvontalautakunta siten, että kuhunkin jaostoon kuuluu jäsenenä enintään kaksi asianajajaa ja enintään kaksi asianajajakuntaan kuulumatonta jäsentä. Jaostojen puheenjohtajina toimivat valvontalautakunnan puheenjohtaja ja kolme varapuheenjohtajaa. Palkkioriiita-asiaa käsiteltäessä jaostossa johtaa puhetta kuitenkin 7 a §:n 1 momentissa tarkoitettu jäsen, joka ei ole asianajaja eikä luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja.

Valvontalautakunnan täysistunto on päätösvaltainen, kun puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ja vähintään kahdeksan muuta jäsentä on saapuvilla. Valvontalautakunnan jaosto on päätösvaltainen, kun kaikki sen jäsenet ovat saapuvilla.

7 c §

Valvonta-asia tulee vireille, kun asianajajaan kohdistuva kirjallinen kantelu, oikeuskanslerin ilmoitus tai tuomioistuimen oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 10 a §:n nojalla tekemä ilmoitus saapuu valvontalautakunnalle. Asia tulee vireille myös, kun asianajajayhdistyksen hallitus on päättänyt siirtää tietoonsa tulleen asian valvontalautakunnan käsiteltäväksi.

7 e §

Palkkioriiita-asia tulee vireille, kun asianajajan päämiehen tai muun asiakkaan kirjallinen hakemus saapuu valvontalautakunnalle. Jos hakemus on niin puutteellinen, ettei asiaa voida sen perusteella ottaa ratkaistavaksi, hakijaa on määräjassa kehotettava korjaamaan puute. Hakijalle on samalla ilmoitettava, millä tavoin hakemus on puutteellinen, ja että valvontalautakunta voi jättää hakemuksen ot-

tamatta käsiteltäväksi, jos hakija ei noudata saamaansa täydennyskehotusta.

7 h §

Valvontalautakunnan on pidettävä käsittelemistään valvonta- ja palkkioriiita-asioista julkista päiväkirjaa, johon on merkittävä tiedot kantelijasta tai hakijasta, asianajajasta ja tarvittaessa asianajajayhtiöstä, asianimikkeestä, ratkaisun antamispäivästä ja ratkaisun lopputuloksesta. Päiväkirjasta on myös ilmentävä asian käsittelyn vaihe. Julkiseen päiväkirjaan merkitään myös tieto siitä, onko asianajaja noudattanut valvontalautakunnan palkkioriiita-asiassa antamaa suositusta.

7 i §

Valvontalautakunnan on laadittava valvonta- ja palkkioriiita-asiassa antamastaan ratkaisusta julkinen ratkaisuseloste. Siinä on oltava:

- 1) asianimike ja ratkaisun antamispäivä;
- 2) kysymyksessä olevan asianajajan ja palkkioriiita-asiassa myös asianajajayhtiön nimi;
- 3) pääpiirteittäinen selostus asiasta ja ratkaisun perusteluista;
- 4) lainkohdat, asianajajayhdistyksen sääntöjen kohdat ja ne hyvää asianajajatapaa koskevat ohjeet, joita asiassa on sovellettu;
- 5) lopputulos;
- 6) ratkaisukokoonpanoon kuuluneiden nimet ja asema sekä ilmoitus siitä, onko ratkaisusta äänestetty; jos ratkaisusta on äänestetty, ratkaisuselosteeseen on liitettävä eri mieltä olleiden jäsenten kannattama lopputulos ja sen perustelut.

Valvontalautakunnan tulee pitää ratkaisuseloste yleisön saatavilla niin kauan kuin ratkaisua koskeva tieto on 7 h §:n mukaisesti merkittynä julkiseen päiväkirjaan.

7 j §

Valvonta- tai palkkioriiita-asiaa käsittelevän esteellisyydestä on voimassa, mitä asianajajan ja tuomarin esteellisyydestä säädetään tai määrätään.

Siltä osin kuin laissa ei toisin säädetä, valvonta- ja palkkioriiita-asian käsittelyyn valvontalautakunnassa ja valvontayksikössä so-

velletaan, mitä hallintolaissa (434/2003), kielilaissa (423/2003) ja saamen kielilaissa (1086/2003) säädetään.

Valvontalautakunnan ja valvontayksikön asiakirjojen ja toiminnan julkisuuteen valvonta- ja palkkioriiita-asioissa sovelletaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään, jollei asianajajan salassapitovelvollisuudesta muuta johdu. Asiakirja ei kuitenkaan tule julkiseksi, ennen kuin valvontalautakunnan ratkaisu on annettu tai kun se on asiaan osallisen saatavissa.

7 k §

Valvontalautakunnan jäsenet toimivat tuomarin vastuulla, eivätkä he saa oikeudettomasti ilmaista sellaista laissa salassa pidettäväksi säädettyä tietoa, jonka he valvontasalia tai palkkioriiita-asiaa käsitellessään ovat saaneet tietää.

Edellä 6 a §:n 1 momentissa tarkoitettuihin asioihin liittyviä tehtäviä hoitaessaan valvontayksikön toimihenkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Vahingonkorvausvastuusta valvontayksikön toimihenkilön hoitaessa mainittuja tehtäviä säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

8 §

Henkilöä, jonka luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetussa laissa tarkoitettu lupa oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana toimimiseen on peruutettu kurinpidollisena seuraamuksena, ei voida ottaa asianajajayhdistyksen jäseneksi ennen kuin kolme vuotta on kulunut siitä, kun luvan peruuttaminen on alkanut.

9 §

Asianajaja, joka on konkurssissa tai jonka toimintakelpoisuutta on rajoitettu, lakkaa olemasta asianajajayhdistyksen jäsen ja hallituksen on poistettava hänet asianajajaluettelosta.

10 §

Sillä, jonka 3 §:n 4 momentissa tai 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu hakemus on hylätty

tai jota ei ole otettu EU-luetteloon, on oikeus valittaa asianajajayhdistyksen hallituksen päätöksestä Helsingin hovioikeuteen. Asianajajalla, jota valvonta-asia koskee, on oikeus valittaa 7 c §:ssä tarkoitetussa valvonta-asiaassa annetusta valvontalautakunnan päätöksestä Helsingin hovioikeuteen. Lisäksi sillä, joka on erotettu asianajajayhdistyksestä tai joka on poistettu asianajajaluettelosta tai EU-luettelosta, on oikeus valittaa 9 §:ssä tarkoitetussa asiaassa annetusta asianajajayhdistyksen hallituksen päätöksestä Helsingin hovioikeuteen.

Määräaika valituksen tekemiselle on 30 päivää. Valitusaika alkaa siitä päivästä, jona päätös on annettu tiedoksi. Helsingin hovioikeudelle osoitettu valituskirjelmä on toimitettava määräajassa valvontalautakunnalle. Valvontalautakunnan on viivytyksettä toimitettava valituskirjelmä liitteineen ja jäljennös valituksenalaisesta päätöksestä sekä asianajajayhdistyksen lausunto valituksen johdosta hovioikeuteen.

13 b §

Tarkempia määräyksiä työskentelyn järjestämisestä valvontalautakunnassa ja valvontayksikössä voidaan antaa valvontalautakunnan vahvistamassa työjärjestyksessä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan myös lain voimaan tullessa vireillä oleviin valvonta- ja palkkiorita-asioihin.

Tämän lain voimaan tullessa valvontalautakunnan jäsenenä olevien toimikausi jatkuu sen määräajan loppuun, joksi heidät on valittu tai nimitetty. Sen estämättä, mitä 7 a §:n 1 momentissa säädetään, nimitettäessä ensimmäistä kertaa luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia valvontalautakunnan jäseniksi ja heidän varajäsenikseen heihin sovelletaan muille kuin asianajajille ja luvan saaneille oikeudenkäyntiavustajille mainitussa lainkohdassa säädettyjä kelpoisuusvaatimuksia. Mainituista jäsenistä toisen jäsenen ja hänen varajäsenensä toimikausi on yksi vuosi ja toisen jäsenen ja hänen varajäsenensä toimikausi on kaksi vuotta.

Laskettaessa 7 a §:n 3 momentissa tarkoitettua valvontalautakunnan jäsenyyden kestoa otetaan huomioon jäsenyys valvontalautakunnassa myös ennen lain voimaantuloa.

Valvonnasta vastaavana lakimiehenä ja valvontalautakunnan jaostojen sihteereinä tämän lain voimaan tullessa toimivat henkilöt siirtyvät tämän lain nojalla valvontayksikön hoitamaan valvonnasta vastaavan lakimiehen ja valvontalautakunnan sihteerien tehtäviä. Siirtyvä henkilöstö säilyttää siirtymähetkellä palvelussuhteeseen liittyvät oikeudet ja velvollisuudet sekä euromääräisen palkkansa.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

3.

Laki**valtion oikeusaputoimistoista annetun lain 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valtion oikeusaputoimistoista annetun lain (258/2002) 6 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 698/2004, seuraavasti:

6 §

Julkinen oikeusavustaja on asianajajayhdistyksen valvonnan alainen niin kuin asianajajista annetun lain (496/1958) 6, 6 a, 7, 7 a—7 d ja 7 g—7 k §:ssä säädetään asianajajasta. Julkisen oikeusavustajan oikeuteen hakea muutosta valvonta-asiassa annettuun ratkaisuun sekä tällaisen muutoksenhaun käsitte-

lyyn sovelletaan, mitä mainitun lain 10 §:ssä säädetään.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan myös lain voimaantullessa vireillä oleviin valvonta-asioihin.

4.

Laki**oikeudenkäymiskaaren 15 ja 31 luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §, 4 §:n 1 momentti ja 10 a §:n 1 momentti sekä 31 luvun 13 § ja 18 §:n 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 15 luvun 2 § laeissa 764/2001, 259/2002 ja 578/2009, 4 §:n 1 momentti laissa 259/2002 ja 10 a §:n 1 momentti laissa 497/1958 sekä 31 luvun 13 § laissa 109/1960 ja 18 §:n 3 momentti laissa 666/2005, sekä *lisätään* lain 15 luvun 1 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 21/1972, uusi 4 momentti ja 31 luvun 3 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 109/1960, uusi 2 momentti seuraavasti:

15 luku

Oikeudenkäyntiasiamiehestä

1 §

Muun hakijan kuin viranomaisen on käytettävä oikeudenkäyntiasiamiestä tai -avustajaa 31 luvussa tarkoitettussa tuomiovirhekantelua tai tuomion purkamista koskevassa asiassa korkeimmassa oikeudessa.

2 §

Jollei tässä tai muussa laissa toisin säädetä, oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana saa toimia asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetussa laissa (/) tarkoitettu luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana saa toimia asianosaiseen työ- tai virkasuhteessa oleva, oikeustieteen muun ylemmän korkeakoulututkinnon kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittanut, rehellinen ja muutoin kyseiseen tehtävään sopiva ja kykenevä henkilö, joka ei ole konkurssissa ja jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu. Lisäksi palvelussuhdetta koskevassa tai siihen osittain liittyvässä asiassa sekä työtuomioistuimessa asianosaisen oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana saa toimia työmarkkinajärjestön palveluksessa oleva oikeustie-

teen muun ylemmän korkeakoulututkinnon kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittanut, rehellinen ja muutoin kyseiseen tehtävään sopiva ja kykenevä henkilö, joka ei ole konkurssissa ja jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana saa toimia viranomaisen, jonka laissa säädettyihin tehtäviin kuuluu avustaminen oikeudenkäynnissä. Lisäksi oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana saa toimia mainitun viranomaisen palveluksessa oleva oikeustieteen muun ylemmän korkeakoulututkinnon kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittanut henkilö, joka on tehtävään sopiva ja kykenevä ja joka ei ole konkurssissa ja jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu.

Myös muu kuin 1 momentissa mainittu, rehellinen ja muutoin kyseiseen tehtävään sopiva ja kykenevä täysi-ikäinen henkilö, joka ei ole konkurssissa ja jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu, voi toimia oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana:

- 1) 5 luvun 3 §:ssä tarkoitettussa asiassa;
- 2) hakemusasiassa, joka ei ole riitainen;
- 3) maoikeusasiassa.

Mitä tässä laissa tai muualla laissa säädetään asianajajan oikeudesta toimia oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana, sovelletaan myös henkilöön, joka saa harjoittaa asianajajan tointa jossakin Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa tai muussa valti-

ossa, jonka kanssa Euroopan unioni ja sen jäsenvaltiot ovat tehneet sopimuksen asianajan ammattipätevyyden vastavuoroisesta tunnustamisesta.

4 §

Oikeudenkäyntiasiamiehen on, jolle päämies ole häntä tuomioistuimessa asiamiehenä suullisesti valtuuttanut, esitettävä päämiehen omakätisesti allekirjoittama valtakirja, jos tuomioistuin niin määrää.

10 a §

Jos oikeudenkäyntiasiamies tai -avustaja osoittautuu epärehelliseksi, ymmärtämättömäksi tai taitamattomaksi taikka jos hänet havaitaan toimeensa muutoin sopimattomaksi, saa tuomioistuin kieltää häntä esiintymästä kyseisessä asiassa. Tuomioistuin voi myös, jos siihen on syytä, kieltää häneltä oikeuden toimia siinä tuomioistuimessa oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana enintään kolmen vuoden ajaksi. Kun päätös koskee asianajajaa, julkista oikeusavustajaa tai luvan saanutta oikeudenkäyntiavustajaa, tuomioistuimen on ilmoitettava päätöksestä asianajajista annetun lain (496/1958) 6 a §:n 1 momentissa tarkoitetulle valvontalautakunnalle. Jos asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja menettelee muutoin velvollisuuksiensa vastaisesti, tuomioistuin voi ilmoittaa menettelyn valvontalautakunnan käsiteltäväksi.

31 luku

Ylimääräisestä muutoksenhausta

3 §

Kantelijan velvollisuudesta käyttää oikeudenkäyntiasiamiestä tai -avustajaa säädetään

15 luvun 1 §:n 4 momentissa. Kantelijalle on varattava tilaisuus hankkia kelpoisuusvaatimukset täyttävä asiamies tai avustaja, paitsi jos se on selvästi tarpeetonta.

13 §

Hakemuksen käsittelyyn sovelletaan, mitä 3 §:n 2 momentissa sekä 4 ja 5 §:ssä kantelun osalta säädetään.

18 §

Hakemukseen ja sen käsittelyyn sovelletaan, mitä 3 §:n 1 momentissa sekä 4 ja 5 §:ssä kantelusta säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain voimaan tullessa tuomioistuimessa vireillä olevaan asiaan sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Edellä 2 momentissa säädetyn lisäksi tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaan oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana toimimaan kelpoinen henkilö on kelpoinen toimimaan oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana yhden vuoden ajan tämän lain voimaantulosta. Lisäksi tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaan oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana toimimaan kelpoinen henkilö, joka hakee luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetussa laissa tarkoitettua lupaa kolme kuukautta ennen mainitun lain 30 §:n 3 momentissa tarkoitetun määräajan päättymistä ja jonka hakemusta ei ole lainvoimaisesti ratkaistu vuoden kuluessa mainitun lain voimaantulosta, on kelpoinen toimimaan oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana siihen saakka, kunnes hänen hakemuksensa on lainvoimaisesti ratkaistu.

5.

Laki**oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 2 luvun 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 2 luvun 2 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 260/2002, seuraavasti:

2 luku

Asianosaisen avustamisesta

2 §

Puolustajaksi ja asianomistajan oikeudenkäyntiavustajaksi on 1 ja 1 a §:n nojalla määrättävä julkinen oikeusavustaja tai asianajaja. Jos sopivaa julkista oikeusavustajaa tai asianajajaa ei ole tiedossa tai siihen on muu erityinen syy, puolustajaksi tai oikeudenkäyntiavustajaksi voidaan määrätä luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetussa laissa (/) tarkoitettu luvan saanut oikeuden-

käyntiavustaja. Puolustajaksi tai oikeudenkäyntiavustajaksi määrättävälle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi tehtävään määräämisestä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

Jos määräys puolustajaksi tai asianomistajan oikeudenkäyntiavustajaksi on annettu ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

6.

Laki**oikeusapulain 8 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeusapulain (257/2002) 8 §:n 2 momentti seuraavasti:

8 §

Avustaja

ditaan rangaistusta rikoksesta, josta ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin neljä kuukautta vankeutta, tai tällaisen rikoksen yrityksestä tai osallisuudesta siihen taikka jos epäilty on 18 vuotta nuorempi.

 Yksityiseksi avustajaksi on määrättävä asianajaja tai luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetussa laissa (/) tarkoitettu luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja. Rikosasiassa epäillyn avustajaksi on määrättävä julkinen oikeusavustaja tai asianajaja taikka erityisestä syystä luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja, jos epäilty on pidätetty tai vangittu, jos häntä epäillään tai hänelle vaa-

 Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

Jos määräys avustajaksi on annettu ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

7.

Laki**lastensuojelulain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään lastensuojelulakiin (417/2007) uusi 86 a § seuraavasti:

86 a §

Asiamies ja avustaja

Käsiteltäessä tässä laissa tarkoitettua asiaa hallinto-oikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa yksityisen asianosaisen asiamiehenä tai avustajana saa toimia asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetussa laissa (/) tarkoitettu luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

Tämän lain voimaan tullessa tuomioistuimessa vireillä olevaan asiaan sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Edellä 2 momentissa säädetyn lisäksi tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaan asiamiehenä ja avustajana toimimaan kelpoinen henkilö on kelpoinen toimimaan asiamiehenä ja avustajana yhden vuoden ajan tämän lain voimaantulosta. Lisäksi tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaan asiamiehenä ja avustajana toimimaan kelpoinen henkilö, joka hakee luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetussa laissa tarkoitettua lupaa kolme kuukautta ennen mainitun lain 30 §:n 3 momentissa tarkoitetun määräajan päättymistä ja jonka hakemusta ei ole lainvoimaisesti ratkaistu vuoden kuluessa mainitun lain voimaantulosta, on kelpoinen toimimaan asiamiehenä ja avustajana siihen saakka, kunnes hänen hakemuksensa on lainvoimaisesti ratkaistu.

8.

Laki

valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain (193/2000) 1 §:n 2 momentti seuraavasti:

1 §	
<i>Soveltamisala</i>	taa niin kuin asianajajista annetussa laissa (496/1958) ja luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetussa laissa (/) säädetään.

Oikeuskansleri valvoo asianajajien ja luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien toiminta-

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

Helsingissä 17 päivänä joulukuuta 2010

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Oikeusministeri *Tuija Brax*

2.

Laki**asianajajista annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan asianajajista annetun lain (496/1958) 3 §:n 1 ja 2 momentti, 7 ja 7 a §, 7 b §:n 1 ja 2 momentti, 7 c §:n 1 momentti, 7 e §:n 1 momentti, 7 h §:n 1 momentti, 7 i ja 7 j §, 9 §:n 1 momentti sekä 10 §:n 1 ja 3 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 3 §:n 1 momentti laissa 1095/2007, 3 §:n 2 momentti laissa 31/1993 sekä 7 ja 7 a §, 7 b §:n 1 ja 2 momentti, 7 c §:n 1 momentti, 7 e §:n 1 momentti, 7 h §:n 1 momentti, 7 i ja 7 j §, 9 §:n 1 momentti sekä 10 §:n 1 ja 3 momentti laissa 697/2004, sekä

lisätään 3 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 31/1993, 1249/1999 ja 1095/2007 uusi 5 ja 6 momentti, lakiin siitä lailla 697/2004 kumotun 6 a §:n tilalle uusi 6 a §, lakiin uusi 7 k §, 8 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1249/1999, uusi 2 momentti ja lakiin uusi 13 b § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

3 §

Asianajajaksi voidaan hyväksyä 25 vuotta täyttänyt *Suomen tai jonkin muun Euroopan talousalueen valtion kansalainen*, joka:

1) on rehelliseksi tunnettu sekä muilta ominaisuuksiltaan ja elämäntavoiltaan sopiva harjoittamaan asianajajan tointa;

2) on suorittanut Suomessa oikeustieteen kandidaatin tai maisterin tutkinnon, taikka on suorittanut oikeustieteellisen tutkinnon muualla kuin Suomessa ja saanut ammattipätevyuden tunnustamisesta annetun lain (1093/2007) tai ulkomailla suorittettujen korkeakouluopintojen tuottamasta virkakelpoisuudesta annetun lain (531/1986) mukaisen Opetushallituksen päätöksen kelpoisuudesta oikeustieteen kandidaatin tai oikeustieteen maisterin tutkintoa edellyttävään tehtävään ja suorittanut mahdolliset päätöksessä edellytetyt lisävaatimukset;

3 §

Asianajajaksi voidaan hyväksyä 25 vuotta täyttänyt *henkilö*, joka:

1) on rehelliseksi tunnettu sekä muilta ominaisuuksiltaan ja elämäntavoiltaan sopiva harjoittamaan asianajajan tointa;

2) on suorittanut Suomessa *oikeustieteen muun ylemmän korkeakoulututkinnon kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon*, taikka on suorittanut oikeustieteen tutkinnon muualla kuin Suomessa ja saanut ammattipätevyuden tunnustamisesta annetun lain (1093/2007) tai ulkomailla suorittettujen korkeakouluopintojen tuottamasta virkakelpoisuudesta annetun lain (531/1986) mukaisen Opetushallituksen päätöksen kelpoisuudesta *oikeustieteen muuta ylemmää korkeakoulututkintoa kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkintoa* edellyttävään tehtävään ja suorittanut mahdolliset päätöksessä edellytetyt lisävaatimukset;

3) on saavuttanut asianajajan toimen harjoittamiseen tarvittavan taidon sekä sellaisen käytännöllisen kokemuksen kuin asianajajayhdistyksen säännöissä määrätään; sekä

4) ei ole konkurssissa ja jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu.

(ks. ehdotuksen 3 §:n 1 momentin 5 kohta)

Suomessa voimaan saatettujen kansainvälisten velvoitteiden mukaisesti asianajajaksi voidaan sen estämättä mitä 1 momentin 2) kohdassa säädetään hyväksyä myös 1 momentissa tarkoitettu henkilö, jolla jossakin muussa Euroopan talousalueen valtiossa on asianajajan toimen harjoittamisen ammattipätevyys. Hakijan on tässä momentissa tarkoitetuissa tapauksissa *asianajajayhdistyksen järjestämässä kokeessa osoitettava, että hänellä on riittävät tiedot Suomen lainsäädännöstä sekä asianajotoiminnasta Suomessa. Kokeesta määrätään tarkemmin oikeusministeriön päätöksessä asianajajayhdistyksen sääntöjen vahvistamisesta.*

3) on saavuttanut asianajajan toimen harjoittamiseen tarvittavan taidon sekä sellaisen käytännöllisen kokemuksen kuin asianajajayhdistyksen säännöissä määrätään;

4) *on suorittanut asianajotoiminnan säännöksiä ja hyvän asianajajatavan vaatimuksia koskevan tutkinnon (asianajajatutkinto); sekä*

5) ei ole konkurssissa ja jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu.

(ks. voimassa olevan lain 3 §:n 1 momentin 4 kohta)

Suomessa voimaan saatettujen kansainvälisten velvoitteiden mukaisesti asianajajaksi voidaan sen estämättä, mitä 1 momentin 2 kohdassa säädetään, hyväksyä myös 1 momentissa tarkoitettu henkilö, jolla *on jossakin muussa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa ammattipätevyys asianajajan toimen harjoittamiseen.* Hakijan on tässä momentissa tarkoitetuissa tapauksissa *suoritettava asianajajatutkinto.*

Oikeusministeriö vahvistaa asianajajatutkinnon tutkintojärjestyksen.

Jos hakija on jo aikaisemmin suorittanut asianajajatutkinnon tai muutoin osoittanut, että hänellä on siinä edellytetyt tiedot, asianajajayhdistyksen hallitus voi vapauttaa hakijan mainitun tutkinnon suorittamisesta.

6 a §

Asianajajayhdistyksen yhteydessä toimivat riippumattomat valvontalautakunta ja valvontayksikkö, joille kuuluvat tässä laissa säädettyt asianajajien toiminnan valvontaan liittyvät tehtävät. Sen mukaan kuin valtion oikeusaputoimistoista annetussa laissa (258/2002) ja luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetussa laissa (/) säädetään, valvontalautakunnalle ja valvontayksikölle kuuluvat myös julkisten oikeusavustajien ja luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien toiminnan valvontaan liittyvät tehtävät.

Valvontalautakunta käsittelee ja ratkaisee 7 c §:ssä tarkoitettut valvonta-asiat sekä antaa

suosituksen asianajajan ja hänen asiakkaansa välisestä 7 e §:ssä tarkoitetusta palkkioriidasta.

(ks. voimassa olevan lain 7 §:n 1 momentti)

Valvontayksikkö valmistelee valvontalautakunnassa käsiteltävät 2 momentissa tarkoitetut valvonta- ja palkkioriiita-asiat. Valvontayksikön toimintaa johtaa valvonnasta vastaava lakimies, jonka tulee olla oikeustieteen muun ylemmän korkeakoulututkinnon kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittanut henkilö, jolla on hyvä kokemus asianajotoiminnasta.

Valvonnasta vastaavan lakimiehen lisäksi valvontayksikössä on tarpeellinen määrä valvontalautakunnan sihteereitä, joiden tulee olla oikeustieteen muun ylemmän korkeakoulututkinnon kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittaneita henkilöitä. Lisäksi valvontayksikössä voi olla muuta henkilöstöä.

Valvontayksikköön kuuluva toimihenkilö ei saa osallistua asianajajayhdistykselle kuuluvien muiden kuin 1 momentissa tarkoitettujen asioiden hoitamiseen, jos osallistuminen voi vaarantaa valvontayksikön tehtävien hoidon riippumattomuutta ja puolueettomuutta.

7 §

Asianajajayhdistyksen valvontalautakunta (*valvontalautakunta*) käsittelee ja ratkaisee 7 c §:ssä tarkoitetut valvonta-asiat ja antaa suosituksen asianajajan ja hänen asiakkaansa välisestä 7 e §:ssä tarkoitetusta palkkioriidasta.

(ks. ehdotuksen 6 a §:n 2 momentti)

Jos asianajajan todetaan valvonta-asian käsitelyssä ilmitulleiden seikkojen johdosta menettelleen 5 §:n 1 momentin vastaisesti, on valvontalautakunnan määrättävä hänelle *kurinpidollinen seuraamus*, joita ovat asianajajayhdistyksen jäsenyydestä erottaminen, seuraamusmaksun määrääminen, varoitus ja huomautus.

(ks. ehdotuksen 7 §:n 1 momentti)

Jos asianajaja menettelee epärehellisesti tai

7 §

Jos asianajajan todetaan valvonta-asian käsitelyssä ilmitulleiden seikkojen johdosta menettelleen 5 §:n 1 momentin vastaisesti, on valvontalautakunnan määrättävä hänelle *kurinpidollinen seuraamus*, joita ovat asianajajayhdistyksen jäsenyydestä erottaminen, seuraamusmaksun määrääminen, varoitus ja huomautus.

(ks. voimassa olevan lain 7 §:n 2 momentti)

Jos asianajaja menettelee epärehellisesti tai muulla tavalla tehtävässään tahallaan loukkaa toisen oikeutta, on hänet erotettava asianajajayhdistyksen jäsenyydestä. Jos asianajajan menettelyyn liittyy lieventäviä seikkoja, hänen maksettavakseen voidaan määrätä seuraamusmaksu tai antaa hänelle varoitus.

(ks. voimassa olevan lain 7 §:n 3 momentti)

Jos asianajaja menettelee muulla tavalla

muulla tavalla tehtävässään tahallaan loukkaa toisen oikeutta, on hänet erotettava asianajajayhdistyksen jäsenyydestä. Jos asianajajan menettelyyn liittyy lieventäviä seikkoja, hänen maksettavakseen voidaan määrätä seuraamusmaksu tai antaa hänelle varoitus.

(ks. ehdotuksen 7 §:n 2 momentti)

Jos asianajaja menettelee muulla tavalla hyvän asianajajataivan vastaisesti, hänelle on annettava varoitus taikka huomautus. Jos asianajajan tässä tai 3 momentissa tarkoitettu menettely on toistuvaa tai siihen muuten liittyy raskauttavia seikkoja, hänet voidaan erottaa asianajajayhdistyksen jäsenyydestä tai hänen maksettavakseen voidaan määrätä seuraamusmaksu. Mitä edellä tässä momentissa säädetään, sovelletaan myös, jos asianajaja tekee teon, joka on omiaan alentamaan asianajajakunnan arvoa.

(ks. ehdotuksen 7 §:n 3 momentti)

Seuraamusmaksu, joka suoritetaan asianajajayhdistykselle, on vähintään 500 euroa ja enintään 15 000 euroa ja sitä määrättäessä otetaan huomioon muun ohessa asianajajan menettelyn moitittavuus, kokemus asianajotehtävistä sekä taloudelliset olot niin, että seuraamus on oikeudenmukaisessa suhteessa hänen menettelynsä.

(ks. ehdotuksen 7 §:n 4 momentti)

Valvontalautakunta voi määrätä erottamista koskevan päätöksen noudatettavaksi muutoksenhausta huolimatta.

(ks. ehdotuksen 7 §:n 9 momentti)

Vastaavin edellytyksin kuin asianajaja on erotettava yhdistyksestä, on EU-luetteloon merkitty asianajaja poistettava EU-luettelosta.

hyvän asianajajataivan vastaisesti, hänelle on annettava varoitus taikka huomautus. Jos asianajajan tässä tai 2 momentissa tarkoitettu menettely on toistuvaa tai siihen muuten liittyy raskauttavia seikkoja, hänet voidaan erottaa asianajajayhdistyksen jäsenyydestä tai hänen maksettavakseen voidaan määrätä seuraamusmaksu. Mitä edellä tässä momentissa säädetään, sovelletaan myös, jos asianajaja tekee teon, joka on omiaan alentamaan asianajajakunnan arvoa.

(ks. voimassa olevan lain 7 §:n 4 momentti)

Seuraamusmaksu on vähintään 500 euroa ja enintään 15 000 euroa. Seuraamusmaksua määrättäessä otetaan huomioon muun ohessa asianajajan menettelyn moitittavuus, kokemus asianajotehtävistä sekä taloudelliset olot niin, että seuraamus on oikeudenmukaisessa suhteessa hänen menettelynsä. *Seuraamusmaksu suoritetaan asianajajayhdistykselle ja sillä katetaan valvontalautakunnan ja valvontayksikön toiminnasta aiheutuvia kustannuksia.*

(ks. voimassa olevan lain 7 §:n 5 momentti)

Seuraamusmaksua ei määrätä, jos samaa rikkomusta koskeva asia on vireillä esitutkinnaissa, syyteharkinnassa tai tuomioistuimessa rikosasiassa taikka jos asianajaja on lainvoimaisesti tuomittu rangaistukseen kyseisestä rikkomuksesta.

Seuraamus voidaan 3 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa jättää määräämättä, jos asianajaja menettelyllään vain vähäisessä määrin rikkoo asianajajan velvollisuuksia ja menettelyä on sen haitallisuuteen nähden pidettävä myös kokonaisuutena arvostellen vähäisenä.

Vastaavin edellytyksin kuin asianajaja on erotettava yhdistyksestä, on EU-luetteloon merkitty asianajaja poistettava EU-luettelosta.

Jos asianajajan jäsenyys asianajajayhdistyksessä on valvonta-asian tultua vireille päättynyt, valvontalautakunta voi jatkaa asian käsittelyä ja lausua siitä, onko asianajaja jäsenenä ollessaan menetellyt moitittavasti ja

minkä seuraamuksen hän olisi siitä ansainnut.

Valvontalautakunta voi määrätä *asianajajayhdistyksestä erottamista tai EU-luettelosta poistamista* koskevan päätöksen noudatettavaksi muutoksenhausta huolimatta.

(ks. voimassa olevan lain 7 §:n 6 momentti)

7 a §

Valvontalautakuntaan kuuluvat puheenjohtaja sekä kahdeksan muuta jäsentä ja viimeksi mainittujen henkilökohtaiset varajäsenet. Puheenjohtajan sekä viiden muun jäsenen ja heidän varajäsentensä tulee olla asianajajia. Kolmen jäsenen ja heidän varajäsentensä tulee olla asianajajakuntaan kuulumattomia oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittaneita henkilöitä, jotka ovat perehtyneitä asianajotoimintaan sekä lisäksi tuomarin tehtäviin taikka oikeustieteen yliopistolliseen koulutukseen ja tutkimukseen. Valvontalautakunnan jäsenten ja varajäsenten toimikausi on kolme vuotta.

Asianajajayhdistyksen valtuuskunta valitsee valvontalautakunnan puheenjohtajan sekä asianajajakuntaan kuuluvat jäsenet ja heidän varajäsentensä. Valtioneuvosto nimittää asianajajakuntaan kuulumattomat valvontalautakunnan jäsenet ja heidän varajäsentensä oikeusministeriön esityksestä ministeriön saatua ehdokkaiden kelpoisuudesta tehtävään asianajajayhdistyksen puoltavan lausunnon. Lausuntopyynnössä on esitettävä ehdokkaita kaksi kertaa niin paljon kuin on nimitettäviä.

Valvontalautakunnan jäsenet toimivat tuomarin vastuulla, eivätkä he saa oikeudettomasti ilmaista sellaista laissa salassa pidettä-

7 a §

Valvontalautakuntaan kuuluvat puheenjohtaja ja yksitoista muuta jäsentä sekä heidän kunkin henkilökohtaiset varajäsenet. Puheenjohtajan ja hänen varajäsentensä sekä kuuden muun jäsenen ja heidän varajäsentensä tulee olla asianajajia. Kolmen jäsenen ja heidän varajäsentensä tulee olla asianajajakuntaan kuulumattomia oikeustieteen muun ylemmän korkeakoulututkinnon kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittaneita henkilöitä, jotka ovat perehtyneitä asianajotoimintaan sekä lisäksi tuomarin tehtäviin taikka oikeustieteen yliopistolliseen koulutukseen ja tutkimukseen. Kahden jäsenen ja heidän varajäsentensä tulee olla luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetussa laissa tarkoitettuja luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia. Valvontalautakunnan jäsenten ja varajäsenten toimikausi on kolme vuotta.

Asianajajayhdistyksen valtuuskunta valitsee valvontalautakunnan puheenjohtajan ja hänen varajäsentensä sekä asianajajakuntaan kuuluvat jäsenet ja heidän varajäsentensä. Valtioneuvosto nimittää asianajajakuntaan kuulumattomat valvontalautakunnan jäsenet ja heidän varajäsentensä oikeusministeriön esityksestä. Ennen esityksen tekemistä oikeusministeriön on pyydettävä ehdokkaiden kelpoisuudesta tehtävään asianajajayhdistyksen lausunto, jonka on 1 momentissa tarkoitettujen muiden asianajajakuntaan kuulumattomien kuin luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia edustavien ehdokkaiden osalta oltava puoltava. Lausunto on pyydettävä kaksi kertaa niin monesta ehdokkaasta kuin on nimitettäviä. Valvontalautakunta valitsee vuosittain keskuudestaan kolme varapuheenjohtajaa.

Valvontalautakunnan jäsenenä yhtäjaksoisesti kuusi vuotta ollut voidaan valita tai nimittää uudelleen samaan tehtävään vasta

väksi säädettyä tietoa, jonka he valvontasiaa tai palkkioriiita-asiaa käsitellessään ovat saaneet tietää.

(ks. ehdotuksen 7 k §:n 1 momentti)

toimikaudeksi, joka alkaa kolmen vuoden kulluttua hänen edellisen toimikautensa päättymisestä. Lautakunnan jäsenenä yhtäjaksoisesti kuusi vuotta toiminut voi kuitenkin tulla valituksi lautakunnan puheenjohtajaksi. Valvontalautakunnan puheenjohtajana voi yhtäjaksoisesti toimia enintään kuusi vuotta. Eron valvontalautakunnan jäsenelle ja varajäsenelle myöntää hänet valinnut tai nimittänyt taho, joka noudattaen säädettyä menettelyä valitsee tai nimittää hänelle seuraajan jäljellä olevaksi toimikaudeksi.

7 b §

Valvontalautakunta voi toimia kolmena jaostona. Jaostojen kokoonpanon määrää valvontalautakunta siten, että kuhunkin jaostoon kuuluu jäsenenä kaksi asianajajaa ja yksi asianajajakuntaan kuulumaton jäsen. Jaostojen puheenjohtajina toimivat valvontalautakunnan puheenjohtaja ja valvontalautakunnan vuosittain keskuudestaan valitsevat kaksi varapuheenjohtajaa. Palkkioriiita-asiaa käsiteltäessä jaostossa johtaa puhetta kuitenkin asianajajakuntaan kuulumaton jäsen.

Asiat käsitellään valvontalautakunnan jaostoissa tai valvontalautakunnan täysistunnossa. Valvontalautakunnan täysistunto on päätösvaltainen, kun puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ja vähintään kuusi muuta jäsentä on saapuvilla. Valvontalautakunnan jaosto on päätösvaltainen, kun kaikki sen jäsenet ovat saapuvilla.

7 b §

Valvontalautakunta voi toimia neljänä jaostona, joihin kuhunkin kuuluu kolme jäsentä. Jaostojen kokoonpanon määrää valvontalautakunta siten, että kuhunkin jaostoon kuuluu jäsenenä enintään kaksi asianajajaa ja enintään kaksi asianajajakuntaan kuulumatonta jäsentä. Jaostojen puheenjohtajina toimivat valvontalautakunnan puheenjohtaja ja kolme varapuheenjohtajaa. Palkkioriiita-asiaa käsiteltäessä jaostossa johtaa puhetta kuitenkin 7 a §:n 1 momentissa tarkoitettu jäsen, joka ei ole asianajaja eikä luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja.

Valvontalautakunnan täysistunto on päätösvaltainen, kun puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ja vähintään kahdeksan muuta jäsentä on saapuvilla. Valvontalautakunnan jaosto on päätösvaltainen, kun kaikki sen jäsenet ovat saapuvilla.

7 c §

Valvonta-asia tulee vireille, kun asianajajaan kohdistuva kirjallinen kantelu, oikeuskanslerin ilmoitus tai tuomioistuimen oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 10 a §:n nojalla tekemä ilmoitus saapuu asianajajayhdistyksen toimistoon. Asia tulee vireille myös, kun asianajajayhdistyksen hallitus on päättänyt siirtää tietoonsa tulleen asian valvontalautakunnan käsiteltäväksi.

7 c §

Valvonta-asia tulee vireille, kun asianajajaan kohdistuva kirjallinen kantelu, oikeuskanslerin ilmoitus tai tuomioistuimen oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 10 a §:n nojalla tekemä ilmoitus saapuu valvontalautakunnalle. Asia tulee vireille myös, kun asianajajayhdistyksen hallitus on päättänyt siirtää tietoonsa tulleen asian valvontalautakunnan käsiteltäväksi.

7 e §

Palkkioriiita-asia tulee vireille, kun asianajan päämiehen tai muun asiakkaan kirjallinen hakemus saapuu asianajajayhdistyksen toimistoon. Jos hakemus on niin puutteellinen, ettei asiaa voida sen perusteella ottaa ratkaistavaksi, hakijaa on määräajassa kehotettava korjaamaan puute. Hakijalle on samalla ilmoitettava, millä tavoin hakemus on puutteellinen, ja että valvontalautakunta voi jättää hakemuksen ottamatta käsiteltäväksi, jos hakija ei noudata saamaansa täydennyskehotusta.

7 h §

Asianajajayhdistyksen valvonta- ja palkkioriiita-asioista on pidettävä julkista päiväkirjaa, johon on merkittävät tiedot kantelijasta tai hakijasta, asianajajasta ja tarvittaessa asianajayhtiöstä, asianimikkeestä, ratkaisun antamispäivästä ja ratkaisun lopputuloksesta. Päiväkirjasta on myös ilmentävä asian käsittelyn vaihe. Julkiseen päiväkirjaan merkitään myös tieto siitä, onko asianajaja noudattanut valvontalautakunnan palkkioriiita-asiasa antamaa suositusta.

7 i §

Valvonta- ja palkkioriiita-asian ratkaisusta on laadittava julkinen ratkaisuseloste. Siinä on oltava:

- 1) asianimike ja ratkaisun antamispäivä;
- 2) kysymyksessä olevan asianajan ja palkkioriiita-asiassa myös asianajajayhtiön nimi;
- 3) pääpiirteittäinen selostus asiasta ja ratkaisun perusteluista;
- 4) lainkohdat, asianajajayhdistyksen sääntöjen kohdat ja ne hyvää asianajajatapaa koskevat ohjeet, joita asiassa on sovellettu;
- 5) lopputulos; sekä
- 6) ratkaisukokoonpanoon kuuluneiden nimet ja asema sekä ilmoitus siitä, onko ratkaisusta äänestetty; jos ratkaisusta on äänestetty, ratkaisuselosteeseen on liitettävä eri mieltä olleiden jäsenten kannattama lopputulos ja sen perustelut.

Asianajajayhdistyksen tulee pitää ratkai-

7 e §

Palkkioriiita-asia tulee vireille, kun asianajan päämiehen tai muun asiakkaan kirjallinen hakemus saapuu *valvontalautakunnalle*. Jos hakemus on niin puutteellinen, ettei asiaa voida sen perusteella ottaa ratkaistavaksi, hakijaa on määräajassa kehotettava korjaamaan puute. Hakijalle on samalla ilmoitettava, millä tavoin hakemus on puutteellinen, ja että valvontalautakunta voi jättää hakemuksen ottamatta käsiteltäväksi, jos hakija ei noudata saamaansa täydennyskehotusta.

7 h §

Valvontalautakunnan on pidettävä käsittelemistään valvonta- ja palkkioriiita-asioista julkista päiväkirjaa, johon on merkittävät tiedot kantelijasta tai hakijasta, asianajajasta ja tarvittaessa asianajajayhtiöstä, asianimikkeestä, ratkaisun antamispäivästä ja ratkaisun lopputuloksesta. Päiväkirjasta on myös ilmentävä asian käsittelyn vaihe. Julkiseen päiväkirjaan merkitään myös tieto siitä, onko asianajaja noudattanut valvontalautakunnan palkkioriiita-asiassa antamaa suositusta.

7 i §

Valvontalautakunnan on laadittava valvonta- ja palkkioriiita-asiassa antamastaan ratkaisusta julkinen ratkaisuseloste. Siinä on oltava:

- 1) asianimike ja ratkaisun antamispäivä;
- 2) kysymyksessä olevan asianajan ja palkkioriiita-asiassa myös asianajajayhtiön nimi;
- 3) pääpiirteittäinen selostus asiasta ja ratkaisun perusteluista;
- 4) lainkohdat, asianajajayhdistyksen sääntöjen kohdat ja ne hyvää asianajajatapaa koskevat ohjeet, joita asiassa on sovellettu;
- 5) lopputulos;
- 6) ratkaisukokoonpanoon kuuluneiden nimet ja asema sekä ilmoitus siitä, onko ratkaisusta äänestetty; jos ratkaisusta on äänestetty, ratkaisuselosteeseen on liitettävä eri mieltä olleiden jäsenten kannattama lopputulos ja sen perustelut.

Valvontalautakunnan tulee pitää ratkai-

suseloste yleisön saatavilla niin kauan kuin ratkaisua koskeva tieto on 7 h §:n mukaisesti merkittynä julkiseen päiväkirjaan.

seloste yleisön saatavilla niin kauan kuin ratkaisua koskeva tieto on 7 h §:n mukaisesti merkittynä julkiseen päiväkirjaan.

7 j §

Asiakirjan, joka on toimitettu valvontalautakunnalle valvonta- tai palkkioriita-asian käsittelyä varten, sekä valvonta- ja palkkioriita-asian ratkaisun sisältävän asiakirjan julkisuudesta on voimassa, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään viranomaisen asiakirjasta, jollei asianajajan salassapitovelvollisuudesta muuta johdu.

(ks. ehdotuksen 7 j §:n 3 momentti)

Asiakirja ei kuitenkaan tule julkiseksi, ennen kuin valvontalautakunnan ratkaisu on annettu tai kun se on asiaan osallisen saatavissa.

(ks. ehdotuksen 7 j §:n 3 momentti)

7 j §

Valvonta- tai palkkioriita-asiaa käsittelevän esteellisyydestä on voimassa, mitä asianajajan ja tuomarin esteellisyydestä säädetään tai määrätään.

Siltä osin kuin laissa ei toisin säädetä, valvonta- ja palkkioriita-asian käsittelyyn valvontalautakunnassa ja valvontayksikössä sovelletaan, mitä hallintolaissa (434/2003), kielilaissa (423/2003) ja saamen kielilaissa (1086/2003) säädetään.

Valvontalautakunnan ja valvontayksikön asiakirjojen ja toiminnan julkisuuteen valvonta- ja palkkioriita-asioissa sovelletaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään, jollei asianajajan salassapitovelvollisuudesta muuta johdu. Asiakirja ei kuitenkaan tule julkiseksi, ennen kuin valvontalautakunnan ratkaisu on annettu tai kun se on asiaan osallisen saatavissa.

(ks. voimassa olevan lain 7 j §:n 1 ja 2 momentti)

7 k §

Valvontalautakunnan jäsenet toimivat tuomarin vastuulla, eivätkä he saa oikeudettomasti ilmaista sellaista laissa salassa pidettäväksi säädettyä tietoa, jonka he valvontaa tai palkkioriita-asiaa käsitellessään ovat saaneet tietää.

(ks. voimassa olevan lain 7 a §:n 3 momentti)

Edellä 6 a §:n 1 momentissa tarkoitettuihin asioihin liittyviä tehtäviä hoitaessaan valvontayksikön toimihenkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Vahingonkorvausvastuusta valvontayksikön toimihenkilön hoitaessa mainittuja

tehtäviä säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

8 §

Henkilöä, jonka luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetussa laissa tarkoitettu lupa oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana toimimiseen on peruutettu kurinpidollisena seuraamuksena, ei voida ottaa asianajajayhdistyksen jäseneksi ennen kuin kolme vuotta on kulunut siitä, kun luvan peruuntuminen on alkanut.

9 §

Asianajaja, joka menettää 3 §:ssä tarkoitettun valtion kansalaisuuden tai joka on konkurssissa tai jonka toimintakelpoisuutta on rajoitettu, lakkaa olemasta asianajajayhdistyksen jäsen ja hallituksen on poistettava hänet asianajajaluettelosta.

9 §

Asianajaja, joka on konkurssissa tai jonka toimintakelpoisuutta on rajoitettu, lakkaa olemasta asianajajayhdistyksen jäsen ja hallituksen on poistettava hänet asianajajaluettelosta.

10 §

Sillä, jonka 3 §:n 4 momentissa tai 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu hakemus on hylätty, jota ei ole otettu EU-luetteloon taikka jolle on määrätty kurinpidollinen seuraamus tai joka on poistettu asianajajaluettelosta tai EU-luettelosta, on oikeus valittaa asianajajayhdistyksen hallituksen ja valvontalautakunnan päätöksestä Helsingin hovioikeuteen.

10 §

Sillä, jonka 3 §:n 4 momentissa tai 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu hakemus on hylätty tai jota ei ole otettu EU-luetteloon, on oikeus valittaa asianajajayhdistyksen hallituksen päätöksestä Helsingin hovioikeuteen. Asianajajalla, jota valvonta-asia koskee, on oikeus valittaa 7 c §:ssä tarkoitettussa valvontasiassa annetusta valvontalautakunnan päätöksestä Helsingin hovioikeuteen. Lisäksi sillä, joka on erotettu asianajajayhdistyksestä tai joka on poistettu asianajajaluettelosta tai EU-luettelosta, on oikeus valittaa 9 §:ssä tarkoitettussa asiassa annetusta asianajajayhdistyksen hallituksen päätöksestä Helsingin hovioikeuteen.

Määräaika valituksen tekemiselle on 30 päivää. Valitusaika alkaa siitä päivästä, jona päätös on annettu tiedoksi. Viimeistään määräajan viimeisenä päivänä ennen valtion virastoissa noudatettavan työajan päättymistä on Helsingin hovioikeudelle osoitettu valituskirjelmä puhevallan menettämisen uhalla toimitettava asianajajayhdistyksen toimistoon. Asianajajayhdistyksen on viivytyksettä toimitettava valituskirjelmä liitteineen ja jäljennös

Määräaika valituksen tekemiselle on 30 päivää. Valitusaika alkaa siitä päivästä, jona päätös on annettu tiedoksi. Helsingin hovioikeudelle osoitettu valituskirjelmä on toimitettava määräajassa valvontalautakunnalle. Valvontalautakunnan on viivytyksettä toimitettava valituskirjelmä liitteineen ja jäljennös valituksenalaisesta päätöksestä sekä asianajajayhdistyksen lausunto valituksen johdosta hovioikeuteen.

valituksenalaisesta päätöksestä sekä oma lausuntonsa valituksen johdosta hovioikeuteen.

13 b §

Tarkempia määräyksiä työskentelyn järjestämisestä valvontalautakunnassa ja valvontayksikössä voidaan antaa valvontalautakunnan vahvistamassa työjärjestyksessä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan myös lain voimaan tullessa vireillä oleviin valvonta- ja palkkioriiita-asioihin.

Tämän lain voimaan tullessa valvontalautakunnan jäsenenä olevien toimikausi jatkuu sen määräajan loppuun, joksi heidät on valittu tai nimitetty. Sen estämättä, mitä 7 a §:n 1 momentissa säädetään, nimitettäessä ensimmäistä kertaa luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia valvontalautakunnan jäseniksi ja heidän varajäsenikseen heihin sovelletaan muille kuin asianajajille ja luvan saaneille oikeudenkäyntiavustajille mainitussa lainkohdassa säädettyjä kelpoisuusvaatimuksia. Mainituista jäsenistä toisen jäsenen ja hänen varajäsenensä toimikausi on yksi vuosi ja toisen jäsenen ja hänen varajäsenensä toimikausi on kaksi vuotta.

Laskettaessa 7 a §:n 3 momentissa tarkoitettua valvontalautakunnan jäsenyyden kestoa otetaan huomioon jäsenyys valvontalautakunnassa myös ennen lain voimaantuloa.

Valvonnasta vastaavana lakimiehenä ja valvontalautakunnan jaostojen sihteereinä tämän lain voimaan tullessa toimivat henkilöt siirtyvät tämän lain nojalla valvontayksiköön hoitamaan valvonnasta vastaavan lakimiehen ja valvontalautakunnan sihteerien tehtäviä. Siirtyvä henkilöstö säilyttää siirtymähetkellä palvelussuhteeseen liittyvät oikeudet ja velvollisuudet sekä euromääräisen palkkansa.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

3.

Laki**valtion oikeusaputoimistoista annetun lain 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valtion oikeusaputoimistoista annetun lain (258/2002) 6 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 698/2004, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §

6 §

Julkinen oikeusavustaja on asianajajayhdistyksen valvonnan alainen niin kuin asianajajista annetun lain (496/1958) 6, 7 ja 7 a—7 d §:ssä säädetään asianajajasta. Julkisen oikeusavustajan oikeuteen hakea muutosta valvonta-asiassa annettuun ratkaisuun sekä tällaisen muutoksenhaun käsittelyyn sovelletaan, mitä mainitun lain 10 §:ssä säädetään.

Julkinen oikeusavustaja on asianajajayhdistyksen valvonnan alainen niin kuin asianajajista annetun lain (496/1958) 6, 6 a, 7, 7 a—7 d ja 7 g—7 k §:ssä säädetään asianajajasta. Julkisen oikeusavustajan oikeuteen hakea muutosta valvonta-asiassa annettuun ratkaisuun sekä tällaisen muutoksenhaun käsittelyyn sovelletaan, mitä mainitun lain 10 §:ssä säädetään.

Tämä laki tulee voimaan _____ *päivänä*
kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan myös lain voimaan
tullessa vireillä oleviin valvonta-asioihin.

4.

Laki**oikeudenkäymiskaaren 15 ja 31 luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §, 4 §:n 1 momentti ja 10 a §:n 1 momentti sekä 31 luvun 13 § ja 18 §:n 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 15 luvun 2 § laeissa 764/2001, 259/2002 ja 578/2009, 4 §:n 1 momentti laissa 259/2002 ja 10 a §:n 1 momentti laissa 497/1958 sekä 31 luvun 13 § laissa 109/1960 ja 18 §:n 3 momentti laissa 666/2005, sekä *lisätään* lain 15 luvun 1 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 21/1972, uusi 4 momentti ja 31 luvun 3 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 109/1960, uusi 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

15 luku

15 luku

Oikeudenkäyntiasiamiehistä**Oikeudenkäyntiasiamiehestä**

1 §

1 §

Muun hakijan kuin viranomaisen on käytettävä oikeudenkäyntiasiamiestä tai -avustajaa 31 luvussa tarkoitetussa tuomiovirhekantelua tai tuomion purkamista koskevassa asiassa korkeimmassa oikeudessa.

2 §

2 §

Jollei muussa laissa toisin säädetä, oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana saa toimia asianajaja tai muu oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittanut, rehellinen ja muutoin kyseiseen tehtävään sopiva ja kykenevä henkilö, joka ei ole konkurssissa ja jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu.

Mitä tässä laissa tai muualla laissa säädetään asianajajan oikeudesta toimia oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana, sovelletaan myös henkilöön, joka saa harjoittaa asianajajan tointa jossakin Euroopan talousalueen valtiossa tai muussa valtiossa, jonka kanssa Euroopan yhteisö ja sen jäsenvaltiot ovat tehneet sopimuksen asianajajan ammattipätevyyden vastavuoroisesta tunnustamisesta.

(ks. ehdotuksen 15 luvun 2 §:n 5 momentti)

Jollei *tässä tai* muussa laissa toisin säädetä, oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana saa toimia asianajaja, *julkinen oikeusavustaja tai luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetussa laissa (/) tarkoitettu luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja.*

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana saa toimia asianosaiseen työ- tai virkasuhteessa oleva, oikeustieteen muun ylemmän korkeakoulututkinnon kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittanut, rehellinen ja muutoin kyseiseen tehtävään sopiva ja kykenevä henkilö, joka ei ole konkurssissa ja jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu. Lisäksi palvelussuhdetta koskevassa tai siihen asiallisesti

Oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana saa kuitenkin toimia asianosaisen suoraan etenevässä tai takenevassa polvessa oleva sukulainen ja hänen sisaruksensa sekä asianosaisen aviopuoliso, vaikka hän ei olisikaan suorittanut 1 momentissa mainittua tutkintoa.

Myös muu kuin 1 ja 3 momentissa mainittu, rehellinen ja muutoin kyseiseen tehtävään sopiva ja kykenevä täysi-ikäinen henkilö, joka ei ole konkurssissa ja jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu, voi toimia oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana:

- 1) 5 luvun 3 §:ssä tarkoitettussa asiassa;
- 2) hakemusasiassa, joka ei ole riittävä;

4) maa- ja metsätalouden oikeusasiassa.

4 §

Oikeudenkäyntiasiamiehen on, jollei päämies ole häntä tuomioistuimessa asiamieheksi suullisesti valtuuttanut, esitettävä päämiehen omakätisesti allekirjoittama valtakirja. *Asianajajan tai julkisen oikeusavustajan taikka*

liittyvässä asiassa sekä työtuomioistuimessa asianosaisen oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana saa toimia työmarkkinajärjestön palveluksessa oleva oikeustieteen muun ylemmän korkeakoulututkinnon kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittanut, rehellinen ja muutoin kyseiseen tehtävään sopiva ja kykenevä henkilö, joka ei ole konkurssissa ja jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana saa toimia viranomaisen, jonka laissa säädettyihin tehtäviin kuuluu avustaminen oikeudenkäynnissä. Lisäksi oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana saa toimia mainitun viranomaisen palveluksessa oleva oikeustieteen muun ylemmän korkeakoulututkinnon kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittanut henkilö, joka on tehtävään sopiva ja kykenevä ja joka ei ole konkurssissa ja jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu.

Myös muu kuin 1 momentissa mainittu, rehellinen ja muutoin kyseiseen tehtävään sopiva ja kykenevä täysi-ikäinen henkilö, joka ei ole konkurssissa ja jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu, voi toimia oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana:

- 1) 5 luvun 3 §:ssä tarkoitettussa asiassa;
- 2) hakemusasiassa, joka ei ole riittävä;
- 3) maa- ja metsätalouden oikeusasiassa.

Mitä tässä laissa tai muualla laissa säädetään asianajajan oikeudesta toimia oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana, sovelletaan myös henkilöön, joka saa harjoittaa asianajajan tointa jossakin Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa tai muussa valtiossa, jonka kanssa Euroopan unioni ja sen jäsenvaltiot ovat tehneet sopimuksen asianajajan ammattipätevyyden vastavuoroisesta tunnustamisesta.

(ks. voimassa olevan lain 15 luvun 2 §:n 2 momentti)

4 §

Oikeudenkäyntiasiamiehen on, jollei päämies ole häntä tuomioistuimessa asiamieheksi suullisesti valtuuttanut, esitettävä päämiehen omakätisesti allekirjoittama valtakirja, jos tuomioistuin niin määrää.

Voimassa oleva laki

*asianomistajaa oikeudenkäynnistä rikosasi-
oissa annetun lain (689/1997) 3 luvun 9 §:n
nojalla edustavan syyttäjän tulee esittää val-
takirja ainoastaan, jos tuomioistuin niin mää-
rää.*

10 a §

Jos asiamies tai avustaja osoittautuu epärehelliseksi, ymmärtämättömäksi tai taitamattomaksi taikka jos hänet havaitaan toimeensa muutoin sopimattomaksi, saa oikeus evätä häneltä vallan esiintyä siinä jutussa. Oikeus voi myös, milloin syytä on, kieltää häneltä oikeuden enintään kolmen vuoden aikana toimia siinä tuomioistuimessa asiamiehenä tai avustajana. Jos kysymys on asianajajasta, oikeuden on päätöksestään ilmoitettava yleisen asianajajayhdistyksen hallitukselle.

10 a §

Jos *oikeudenkäyntiasiamies* tai *-avustaja* osoittautuu epärehelliseksi, ymmärtämättömäksi tai taitamattomaksi taikka jos hänet havaitaan toimeensa muutoin sopimattomaksi, saa *tuomioistuin* kieltää häntä esiintymästä kyseisessä asiassa. *Tuomioistuin* voi myös, jos siihen on syytä, kieltää häneltä oikeuden toimia siinä tuomioistuimessa *oikeudenkäyntiasiamiehenä* tai *-avustajana* enintään kolmen vuoden ajaksi. Kun päätös koskee asianajajaa, julkista oikeusavustajaa tai luvan saanutta oikeudenkäyntiavustajaa, tuomioistuimen on ilmoitettava päätöksestä asianajajista annetun lain (496/1958) 6 a §:n 1 momentissa tarkoitettulle valvontalautakunnalle. Jos asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja menettelee muutoin velvollisuuksiensa vastaisesti, tuomioistuin voi ilmoittaa menettelyn valvontalautakunnan käsiteltäväksi.

31 luku

Ylimääräisestä muutoksenhausta

3 §

13 §
Hakemuksen käsittelyssä on soveltuvin osin noudatettava, mitä 4 ja 5 §:ssä on kantelun kohdalta säädetty.

31 luku

Ylimääräisestä muutoksenhausta

3 §

Kantelijan velvollisuudesta käyttää oikeudenkäyntiasiamiestä tai -avustajaa säädetään 15 luvun 1 §:n 4 momentissa. Kantelijalle on varattava tilaisuus hankkia kelpoisuusvaatimukset täyttävä asiamies tai avustaja, paitsi jos se on selvästi tarpeetonta.

13 §
Hakemuksen käsittelyyn sovelletaan, mitä 3 §:n 2 momentissa sekä 4 ja 5 §:ssä kantelun osalta säädetään.

18 §

Hakemuksesta ja sen käsittelystä on soveltuvin osin voimassa, mitä 3—5 §:ssä kante-
lusta säädetään.

18 §

Hakemukseen ja sen käsittelyyn sovelle-
taan, mitä 3 §:n 1 momentissa sekä 4 ja
5 §:ssä kantelusta säädetään.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 _____.

Tämän lain voimaan tullessa tuomiois-
tuimessa vireillä olevaan asiaan sovelletaan
lain voimaan tullessa voimassa olleita sään-
nöksiä.

Edellä 2 momentissa säädetyn lisäksi tä-
män lain voimaan tullessa voimassa olleiden
säännösten mukaan oikeudenkäyntiasiamie-
henä ja -avustajana toimimaan kelpoinen
henkilö on kelpoinen toimimaan oikeuden-
käyntiasiamiehenä ja -avustajana yhden
vuoden ajan tämän lain voimaantulosta. Li-
säksi tämän lain voimaan tullessa voimassa
olleiden säännösten mukaan oikeudenkäyn-
tiasiamiehenä ja -avustajana toimimaan kel-
poinen henkilö, joka hakee luvan saaneista
oikeudenkäyntiavustajista annetussa laissa
tarkoitettua lupaa kolme kuukautta ennen
mainitun lain 30 §:n 3 momentissa tarkoite-
tun määräajan päättymistä ja jonka hake-
musta ei ole lainvoimaisesti ratkaistu vuoden
kuluessa mainitun lain voimaantulosta, on
kelpoinen toimimaan oikeudenkäyntiasiamie-
henä ja -avustajana siihen saakka, kunnes
hänen hakemuksensa on lainvoimaisesti rat-
kaistu.

5.

Laki**oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 2 luvun 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 2 luvun 2 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 260/2002, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 luku

2 luku

Asianosaisen avustamisesta**Asianosaisen avustamisesta**

2 §

Puolustajaksi ja asianomistajan oikeudenkäyntiavustajaksi on 1 ja 1 a §:n nojalla määrättävä julkinen oikeusavustaja tai asianajaja. Jos sopivaa julkista oikeusavustajaa tai asianajajaa ei ole tiedossa tai siihen on muu erityinen syy, puolustajaksi tai oikeudenkäyntiavustajaksi voidaan määrätä muu oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittanut henkilö, joka lain mukaan saa olla asiamiehenä. Puolustajaksi tai oikeudenkäyntiavustajaksi määrättävälle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi tehtävään määräämisestä.

2 §

Puolustajaksi ja asianomistajan oikeudenkäyntiavustajaksi on 1 ja 1 a §:n nojalla määrättävä julkinen oikeusavustaja tai asianajaja. Jos sopivaa julkista oikeusavustajaa tai asianajajaa ei ole tiedossa tai siihen on muu erityinen syy, puolustajaksi tai oikeudenkäyntiavustajaksi voidaan määrätä *luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetussa laissa (/) tarkoitettu luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja*. Puolustajaksi tai oikeudenkäyntiavustajaksi määrättävälle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi tehtävään määräämisestä.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 20 .*

Jos määräys puolustajaksi tai asianomistajan oikeudenkäyntiavustajaksi on annettu ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

6.

Laki**oikeusapulain 8 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeusapulain (257/2002) 8 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

8 §

8 §

Avustaja

Avustaja

Yksityiseksi avustajaksi on määrättävä asianajaja tai muu oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan avustajaksi kelpoinen henkilö. Rikosasiassa epäillyn avustajaksi on määrättävä julkinen oikeusavustaja tai asianajaja taikka erityisestä syystä muu oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittanut henkilö, jos epäilty on pidätetty tai vangittu, jos häntä epäillään tai hänelle vaaditaan rangaistusta rikoksesta, josta ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin neljä kuukautta vankeutta, tai tällaisen rikoksen yrityksestä tai osallisuudesta siihen taikka jos epäilty on 18 vuotta nuorempi.

Yksityiseksi avustajaksi on määrättävä asianajaja tai *luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetussa laissa (/) tarkoitettu luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja*. Rikosasiassa epäillyn avustajaksi on määrättävä julkinen oikeusavustaja tai asianajaja taikka erityisestä syystä *luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja*, jos epäilty on pidätetty tai vangittu, jos häntä epäillään tai hänelle vaaditaan rangaistusta rikoksesta, josta ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin neljä kuukautta vankeutta, tai tällaisen rikoksen yrityksestä tai osallisuudesta siihen taikka jos epäilty on 18 vuotta nuorempi.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 20 .*

*Jos määräys avustajaksi on annettu ennen
tämän lain voimaantuloa, sovelletaan lain
voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.*

8.

Laki**valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain (193/2000) 1 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Soveltamisala

Soveltamisala

 Oikeuskansleri valvoo asianajajien toimintaa niin kuin asianajajista annetussa laissa (496/1958) säädetään.

 Oikeuskansleri valvoo asianajajien ja luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien toimintaa niin kuin asianajajista annetussa laissa (496/1958) ja luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetussa laissa (/) säädetään.

 Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 .
